

วารสารนวัตกรรมสังคม
วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562

Journal of Social Innovation
College of Social Innovation, Rangsit University
Year 2 Volume 1 January – June 2019

วารสารนวัตกรรมการศึกษา

วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562

เจ้าของ

รองศาสตราจารย์ ดร.สังคิต พิริยะรังสรรค์ คนบตี
ในนาม วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

คณะที่ปรึกษา

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์
รองศาสตราจารย์ ดร.สังคิต พิริยะรังสรรค์
ศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พันธเสน
พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ

บรรณาธิการ

อาจารย์บุญส่ง ชเลธร
อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

กองบรรณาธิการ

ดร.ชุลีรัตน์ เจริญพร
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนวัตกรรมการศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวิบูลย์ อองคสิงห์
อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต
ดร.วีรพงษ์ ชุตินิภัทร์
ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐธินิชา ณ นคร
อาจารย์ประจำหลักสูตร MBA มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายใน

อาจารย์सानิตย์ แสงขาม
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายพัฒนาสังคมและสิทธิประโยชน์ และอาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา
มหาวิทยาลัยรังสิต
ดร.อภิรัตน์ กังสดารพร
รองคณบดีฝ่ายบริหาร วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต
ดร.สุริยะใส กตะศิลา
รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ
ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
(การศึกษาทางไกลทางอินเทอร์เน็ต)

รองศาสตราจารย์ลีตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์

อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรือดรี วิโรจน์ พิมาณมาศสุริยา

อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

อาจารย์สุนีย์ ไชยรส

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.กานต์ โกวิทย์สมบุรณ์

อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.ศรัณย์ ธิต์ดิक्षण์

หัวหน้าภาคศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.บุญสม เกษะประดิษฐ์

อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.ชาญชัย จิวจินดา

ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา และอาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายนอก**ดร.สุนทร คุณชัยมั่ง**

ผู้อำนวยการมูลนิธิส้มมาซีฟ และผู้ร่วมก่อตั้งองค์กรเพื่อการริเริ่มธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ วิทยากร เชียงกุล

นักวิชาการอิสระ ด้านปรัชญาสังคมและการศึกษา

ศาสตราจารย์ชาน แล ดิลกวิทยรัตน์

ที่ปรึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง เศรษฐศาสตร์แรงงานและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (นานาชาติ) คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

อาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พันเอก บุญรอด ศรีสมบัติ

รองผู้อำนวยการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก

รองศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท ภัคติกุล

คณบดีคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.ดวงพร อภาศิลป์

คณบดีวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม นันทมวงค์ชัย

หัวหน้าภาควิชาอนามัยครอบครัว คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.ภาส ภาสศัพท์า

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ ปปช. และคณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัย อุทธรณ์และร้องทุกข์ของ คณะกรรมการการอุดมศึกษา

ดร.เทียนชัย วงษ์ชัยสุวรรณ

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ เสาวนีย์ จิตต์หมวด

ประธานคณะกรรมการศูนย์นโยบายโลกมุสลิม คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรรมการอำนวยการสำนักสันติวิธีและธรรมมาภิบาล ผู้อำนวยการหลักสูตรการเสริมสร้างสังคมสันติสุข
จังหวัดชายแดนภาคใต้ สถาบันพระปกเกล้า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ วงศ์สินศิริกุล

อาจารย์หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ วิทยาลัยบริหารธุรกิจ นวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

นาวาอากาศเอกหญิง ดร.ชญาดา เข้มเพชร

นายทหารปฏิบัติการประจำกองบัญชาการ กองทัพอากาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร พลเดชา

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาธรรมมาภิบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
กรรมการบริหารหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาธรรมมาภิบาล

ดร.ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง

อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.กนกรัตน์ ยศไกร

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาธรรมมาภิบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
กรรมการบริหารหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาธรรมมาภิบาล

ดร.วารินทร์ สิ้นสูงสุด

ผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการบริหารคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองเลขานุการ**ดร.เปรมณัช โภชนสมบูรณ์****นางสาวบงกชกาญจน์ สุนทรพฤษ**

English Editors

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติพร ศิริพันธ์ พันธเสน

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.นพ.มโน เมตตานันโท เลหาวิช

รองคณบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Journal of Social Innovation

College of Social Innovation, Rangsit University

Year 2 Volume 1 January – June 2019

Owner

Assoc.Prof.Dr.Sungsidh Piriyaangsan, Dean

College of Social Innovation, Rangsit University

Editorial Advisor

Dr.Arthit Ourairat

Assoc.Prof.Dr.Sungidh Piriyaangsan

Professor.Dr.Apichai Puntasen

General Ekkachai Srivilas

Editor in Chief

Mr.Boonsong Chaletorn

Lecturer in College of Social Innovation, Rangsit University

Editorial Board

Asst.Prof.Dr.Chuleerat Charoenporn

Director of Social Innovation Research Center, College of Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Chatwarun Ongkasing

Lecturer in College of Social Innovation, Rangsit University

Dr.Veraphong Chutipat

Director, M.A.Leadership, College of Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Nathanicha Na Nakorn

Lecturer, Master of Business Administrative, Bangkok University

Peer Review

Mr.Sanit Sangkham

Asst. to the President for Social Development and Privilege and Lecturer in College of Social Innovation, Rangsit University

Dr.Apirat Kangsadanporn

Deputy Dean of Administration, College of Social Innovation, Rangsit University

Dr.Suriyasai Katasila

Deputy Dean of Student Affairs, College of Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Rattaphong Sonsuphap

Director, M.A.Leadership (Online), College of Social Innovation, Rangsit University

Assoc.Prof.Dr.Sitanon Jesdapipat

Lecturer in College of Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Rear Admiral Wiroj Pimanmassuriya

Lecturer in College of Social Innovation, Rangsit University

Mrs.Sunee Chaiyarose

Director, The Promotion Center for Gender Equality and Social Equity, College of Social Innovation, Rangsit University

Assoc.Prof.Dr.Kant Kovitsomboon

Lecturer in College of Social Innovation, Rangsit University

Dr.Sarun Thitiluck

Director, M.A.Leadership, College of Social Innovation, Rangsit University

Dr.Bunsom Kesapradit

Lecturer in College of Social Innovation, Rangsit University

Dr.Chanchai Chewjinda

Director of Intellectual property office and Lecturer in College of Social Innovation, Rangsit University

Dr.Soontorn Koonchaimang

Director of Right-Livelihood Foundation, Co-founder of Thailand Social Business Initiative: TSBI

Assoc.Prof.Witayakorn Chiengkul

Independent Scholar in Philosophy and Education

Chair Professor Lae Dilokvidhyarat

Faculty of Economics, Chulalongkorn University

Assoc.Prof.Dr.Narong Petprasert

Political Economist of Political Economy Section, Faculty of Economics, Chulalongkorn University

Col Boonrod Srisombat

Deputy Commandant RTA CGSC

Assoc.Prof.Dr.Kampanad Bhaktikul

Dean of Faculty of Environment and Resource Studies, and Executive Board of Mahidol University

Dr.Duangporn Arbhasil

Dean, College of Management, Mahidol University

Dr.Pas Pasatta

Senior Advisor to (NACC) Commissioner, Member of Bangkok Metropolitan Council, Committee for Appeal and Petition Office of the Higher Education Commission

Dr.Tienchai Wongchaisuwan

Independent Scholar in Sociology

Assoc.Prof.Sawvane Jitmoud

Chairperson, Center for Muslim World Policies, Faculty of Economics, Chulalongkorn University.
Steering Committee, office of Peaceful Means and Good Governance as Director, Strengthening
Peaceful Society in the Deep South Course, King Prajadhipok's institute

Asst.Prof.Dr.Visanu Vongsinsirikul

Director, Institute for SME Innovation, Lecturer in Economics, College of Innovation Business and
Accountancy, Dhurakij Pundit University
Group Captain, Dr.Chayada Kempetch
Operational Officer, Royal Thai Armed Forces Head Quarter

Asst.Prof.Dr.Bangon Poltechar

Lecturer, Graduated College. Chandrakasem Rajabhat University
Dr.Chairat Wongkitrungruang
Lecturer, Social Development Program, Faculty of Social Science, Kasetsart University

Asst.Prof.Dr.Kanokrat Yossakai

Lecturer, Faculty of Management Science, Chandrakasem Rajabhat University
Dr.Warin Sinsoongsud
Advisor, Board of Committee of Faculty of Management Science, Baansomdejchaopraya Rajabhat
University

Coordinator

Dr.Pramemanut Pochanasomboon

Ms Bongkochkam Soonthronpruk

English Editors

Asst.Prof.Dr.Titiporn Siriphant Puntasen

Deputy Dean for Academic Affairs in College of Social Innovation, Rangsit University

Dr.Mano Mettanando Laohavanich

Deputy Dean for Internation Affairs in College of Social Innovation, Rangsit University

สารบัญ

	หน้า
สารจากคณบดี	9
รองศาสตราจารย์ ดร.สังคิต พิริยะรังสรรค์	
บรรณาธิการแถลง	10
อาจารย์บุญส่ง ชเลธร	
เศรษฐศาสตร์การเมืองของโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	13
อภิชัย พันธเสน	
คนไทยควรเรียนรู้อะไรจากการปฏิวัติประชาธิปไตยในอเมริกาและฝรั่งเศส	26
รศ.วิทยากร เชียงกุล	
วิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	43
นันทวัฒน์ พารณอิสริย์ สิริกร กาญจนสุนทร และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง	
การศึกษาของเด็กต่างชาติในจังหวัดสมุทรสาคร : บทเรียนภาคีความร่วมมือระหว่างรัฐ	66
กับองค์กรสาธารณกุศล	
นายปริญญา หวันเฒ่า	
ความคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย	85
อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง	
เบ็ญจ นพเกตุ จตุพร บานชื่น และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง	
ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก	105
ในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี	
สิริลัทธนา บุญเจิม สิริกร กาญจนสุนทร และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง	

สารจากฉบับดี

เวลาผ่านไปไม่นาน วารสารวิชาการ “นวัตกรรมสังคม : Journal of Social Innovation” ก็โดดเด่นออกมาเป็นวารสาร ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562 ซึ่งนับจากที่เราผ่านฉบับปฐมฤกษ์มาแล้ว ก็นับว่าเป็นก้าวอย่างที่สำคัญของการเรียนรู้ในหลายมิติ

วารสารวิทยาลัยนวัตกรรมสังคมให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ผลงานวิชาการของนักวิจัย นักปฏิบัติการทางวิชาชีพ ผู้สอนในสถาบันการศึกษา รวมทั้งนักวิชาการค้นคว้าอิสระ ซึ่งน่ายินดีที่ผลงานที่นำเสนอมีความหลากหลายสอดคล้องกับความเป็นนวัตกรรมสังคมที่มีสาระหลักคือความเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) และมุมมองของความเป็นผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง อันเป็น “พื้นที่” และ “สนาม” ที่มีความกว้างขวางให้กับนักวิชาการ และนักวิจัย ผู้มีเจตนาจะเขียนบทความวิชาการเผยแพร่ถึงความรู้ในเชิงทฤษฎี อันเป็นการสะท้อนความรู้จากปรากฏการณ์จริง เพื่อการประยุกต์สู่การปฏิบัติ

ดังนั้นจึงเป็นเช่นเดิมที่วารสารนวัตกรรมสังคมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะรับบทความและข้อเขียนอันมีสาระประโยชน์ทางวิชาการจากทุกๆท่าน เพื่อนำลงตีพิมพ์เผยแพร่ในฉบับต่อไปที่จะตามติดออกมาอย่างสม่ำเสมอ โดยที่ผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากข้อเขียนของบทความเหล่านี้ และเป็นการเปิดหน้าต่างทางโลกวิชาการเพื่อประโยชน์ต่อปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม

รองศาสตราจารย์ ดร.สังสิต พิริยะรังสรรค์

คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม

มหาวิทยาลัยรังสิต

บรรณาธิการแถลง

วารสาร “นวัตกรรมสังคม : Journal of Social Innovation” ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 บรรณาธิการขอเสนอบทความที่น่าสนใจ 6 บทความ เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมือง การปฏิบัติประชาธิปไตยในอเมริกาและฝรั่งเศส วิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท การศึกษาของเด็กต่างชาติ ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการของเทศบาล และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่โรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทั้ง 6 บทความนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านต่อไป

บทความทั้ง 6 เรื่อง

เรื่องที่ 1 “เศรษฐศาสตร์การเมืองของโครงการ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก” โดย ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน กล่าวถึง ความริบเร่ของโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จากการกำหนดขึ้นตามแนวชายแดน 10 เขตทั่วประเทศที่ไม่ตอบโจทย์การขยายตัวทางเศรษฐกิจของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งถึงแม้การดำเนินการอย่างริบเร่จะมีผลดีที่โครงการก้าวหน้าไปได้รวดเร็ว แต่ก็มีจุดอ่อนตรงที่ไม่ได้มีการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชาและเศรษฐกิจพอเพียงอย่างที่รัฐบาลประกาศไว้

เรื่องที่ 2 “คนไทยควรเรียนรู้อะไรจากการปฏิบัติประชาธิปไตยในอเมริกาและฝรั่งเศส” โดย รองศาสตราจารย์ วิทยากร เชียงกุล ที่กล่าวถึง การปฏิบัติทางความคิด/ความรู้ในยุคปัจจุบันตกอย่างก้าวกระโดดในศตวรรษที่ 15-18 ซึ่งยุคนี้เป็นยุคที่เศรษฐกิจสังคมไทยเป็นสังคมศักดินาและเกษตรกรรมแบบพึ่งตนเอง ต่อมาในศตวรรษที่ 19-20 ที่มีการปฏิบัติโครงสร้างเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ทำให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันตามอย่างประเทศตะวันตก และนำเข้าความทันสมัยแบบตะวันตก คือ การเลือกตั้งผู้แทน การจัดตั้งรัฐบาลที่มีนโยบายเปิดเสรีทางการค้า

เรื่องที่ 3 “วิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” โดย นันทวัฒน์ พารณอิสริย์ สิทธิกร กาญจนสุนทร ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง ที่กล่าวถึง การอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 252 คน ผลการวิจัยพบว่า วิธีปฏิบัติ การอ่านหนังสือในภาพรวม คือ จุดประสงค์การอ่าน การสำรวจเนื้อหา การอ่านเนื้อหา ในหนังสือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ และการจดบันทึก หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

เรื่องที่ 4 “การศึกษาของเด็กต่างชาติในจังหวัดสมุทรสาคร: บทเรียนภาคีความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรสาธารณกุศล” โดย ปริญญา วันวันเหล็ม ที่กล่าวถึง การเตรียมความพร้อมสำหรับบุตรหลานแรงงานต่างชาติ ที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยองค์กรภาคีรัฐ และองค์กรสาธารณกุศล ผลการศึกษา พบว่า ควรมีความร่วมมือกันของทั้งสองภาคส่วน ในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของแรงงานต่างชาติ ทั้งด้านบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตร และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการออกแบบ การจัดสวัสดิการทางการศึกษา อันเป็นความร่วมมือกันระหว่างองค์กรรัฐและองค์กร สาธารณกุศล

เรื่องที่ 5 “ความคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของเทศบาล ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง” โดย แบ็งค์ นพเกตุ จตุพร บานชื่น ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง ที่กล่าวถึง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของ เทศบาล ตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 335 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านผลการให้บริการ และด้านการให้บริการชุมชน และยังพบว่าอีกว่า เพศและอายุที่ต่างกันก็มีผลทางความคิดเห็นที่ต่างกันเช่นกัน

เรื่องที่ 6 “ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วย มิตรสุขภาพแม่และเด็กในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี” โดย สรिल्พรธนา บุญเจิม สิริกร กาญจนสุนทร ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง ที่กล่าวถึง ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการโครงการ ฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยมิตรสุขภาพแม่และเด็ก ในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี กลุ่มตัวอย่าง 246 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อโครงการนี้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ด้านอายุ รายได้ จำนวนบุตร ก็ทำให้มีความคิดเห็นต่อโครงการ นี้แตกต่างกัน ส่วนด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ และการได้สิทธิ์การรักษาที่ต่างกัน

มีความคิดเห็นต่อโครงการนี้ไม่แตกต่างกัน และส่วนสุดท้ายการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของโครงการนี้ ก็ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการ

บรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความทั้ง 6 เรื่อง จะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านที่สนใจด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สำหรับท่านที่ต้องการเผยแพร่บทความทางวิชาการ สามารถส่งมาเพื่อการพิจารณาได้ตลอดเวลา โดยในฉบับต่อไปจะเป็นวารสารปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ขอได้รับความขอบคุณเป็นอย่างสูง

บุญส่ง ชเลธร
บรรณาธิการ

เศรษฐศาสตร์การเมืองของโครงการ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

อภิชัย พันธเสน*

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ผู้เขียนเป็นหัวหน้าโครงการที่มีชื่อว่า “การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย” เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จุดเน้นของบทความนี้สะท้อนความรีบเร่งของโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เนื่องจากการกำหนดให้มีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน 10 เขตทั่วประเทศไทยไม่ตอ้บใจยุทธศาสตร์การขยายตัวทางเศรษฐกิจของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (2557-ปัจจุบัน) ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สุดของรัฐบาลนี้ ในระหว่างปี 2557-2559 แต่การดำเนินการอย่างรีบเร่งของโครงการนี้ถึงแม้จะมีผลดีที่โครงการก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่ก็อาจจะมีจุดอ่อนที่สำคัญคือ มิได้มีการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชาและเศรษฐกิจพอเพียงตามที่รัฐบาลได้ประกาศไว้

คำสำคัญ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ศาสตร์พระราชา เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This paper is a part of a research project directed by the author, titled, “Special Economic Development Zones of Thailand”, submitted to The Thailand Research Fund. The emphasis of this paper reveals an urgent nature of the Project of Eastern Economic Corridor (EEC) as a result from the failure from

---

*ศาสตราจารย์ประจำ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต บทความทางวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ผู้เขียนเป็นหัวหน้าโครงการ ชื่อว่า “การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย” เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

the economic performance of the 10 prior special economic zones located on 10 areas along the border around Thailand. Such failure is against public expectation from General Prayuth Chan-o-cha government (2014-present) as its weakest spot during 2014-2016 was its economic performance. Unfortunately, although the urgency of this project results in most rapid progress, its substantial weakness is that the project has not been developed along the concept of the King's Science and Sufficiency Economy proclaimed by the government.

Keywords Special Economic Development Zone, Special Economic Development Zone of Eastern Economic Corridor, The King's Science, Sufficiency Economy

1. ความนำ

การศึกษานโยบายเศรษฐกิจมหภาคของประเทศใดประเทศหนึ่งในภูมิภาคอาเซียนในปัจจุบันจำเป็นจะต้องเข้าใจบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจของมหาอำนาจที่เข้ามามีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับภูมิภาคด้วย เพราะผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศใดประเทศหนึ่งจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของมหาอำนาจเหล่านี้อยู่ด้วย นอกเหนือจากประเด็นเศรษฐศาสตร์การเมืองจากมุมมองของผู้กุมอำนาจรัฐในขณะนั้นด้วย การดำเนินนโยบายในลักษณะเช่นนี้ของประเทศไทยก็ได้เป็นข้อยกเว้น บทความนี้จะเริ่มจากการสะท้อนบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองของมหาอำนาจในภูมิภาค อันประกอบด้วย จีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา โดยสังเขป ที่อยู่บนพื้นฐานของการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกับรัฐไทย โดยมีตัวแสดงทั้งภาครัฐและไม่ใช่ว่าภาครัฐ โดยภาครัฐนั้นทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดนโยบายแต่ภาคที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงในแต่ละประเทศในภูมิภาคก็คือตัวแสดงที่ไม่ใช่ภาครัฐในรูปของการลงทุน ซึ่งในโลกยุคปัจจุบันมีความสำคัญมากกว่าการให้ความช่วยเหลือโดยตรงจากภาครัฐของต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชาติมหาอำนาจ การร่วมมือของมหาอำนาจอย่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศในภูมิภาคเป็นการเน้นผลประโยชน์

ทางเศรษฐกิจร่วมกันเป็นหลัก และเน้นประเด็นวัฒนธรรมในฐานะเป็นสื่อของการร่วมมือ ในขณะที่เดียวกันการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศจีนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราสูง ทำให้จีนเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นขึ้นมาในภูมิภาคอาเซียน ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลจีนที่ยืนยันว่าจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศใด ซึ่งต่างจากท่าทีของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่พรรคเดโมแครตบริหารประเทศ ทำให้จีนมีบทบาทเด่นในภูมิภาคอาเซียนอย่างรวดเร็ว โดยที่นโยบายของจีนนั้นสอดคล้องกับจุดยืนของอาเซียน (ASEAN way) คือ ความร่วมมือบนพื้นฐานการเจรจาที่ไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิกในภูมิภาค การมีส่วนร่วมสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศประกอบกับการเคลื่อนย้ายคนไปสู่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ล้วนเป็นการขยายอิทธิพลที่สำคัญของประเทศจีน การปรากฏตัวของจีนในภูมิภาคผ่านนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One belt one road: OBOR) รวมทั้งการจัดตั้งสถาบันการเงินเพื่อลดปัญหาการพึ่งพาทางการเงินจากค่ายตะวันตก เป็นการเพิ่มอิทธิพลทางเศรษฐกิจของประเทศจีนเหนือภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเท่ากับลดอิทธิพลจากฝั่งตะวันตกซึ่งมีประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปเป็นหลักไปโดยปริยาย

ในขณะที่เดียวกัน ประเทศสหรัฐอเมริกาก็เกิดมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ ภายหลังจาก โดนัลด์ ทรัมป์ (2017-ปัจจุบัน) จากพรรครีพับลิกัน ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีต่อจาก บารัค โอบามา (2009-2016) พร้อมกับนโยบายอเมริกาต้องมาก่อน (America first) เนื่องจากตระหนักว่าความพยายามแผ่อิทธิพลเข้าไปสู่ทุกภาคส่วนของโลกของสหรัฐอเมริกาเอง อาจเป็นผลทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาอ่อนแอลงทั้งทางเศรษฐกิจและทางทหาร โดยคาดว่านโยบายดังกล่าวจะทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกากลับมาเข้มแข็ง ถึงแม้นโยบายของทรัมป์ (2017-ปัจจุบัน) ดูเหมือนจะทำให้สหรัฐอยู่ห่างจากอาเซียน แต่ก็ยังคงรักษาความสัมพันธ์ในความร่วมมือ เอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) และยังคงรักษาความสัมพันธ์ทางทหารจากการฝึกซ้อมทางทหารที่มีชื่อว่า Cobra gold ต่อไป แต่ความหวั่นเกรงการเพิ่มอิทธิพลของจีนในภูมิภาคยังคงมี สะท้อนจากการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียนที่มีรัฐมนตรีต่างประเทศของทั้งจีนและสหรัฐเข้าร่วมเมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2561 โดย Mike Pompeo รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาได้เสนอแผนการที่มีชื่อว่า Indo-Pacific พร้อมงบประมาณ 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยดึงอินเดียซึ่งยังคงมีความขัดแย้งกับจีนในเรื่อง

ดินแดนเข้ามาร่วมเพื่อลดอิทธิพลของจีน แต่ผู้สังเกตการณ์ส่วนมากเห็นว่าแผนการณดังกล่าวไม่น่าจะมีผลในทางปฏิบัติมากนัก แต่ในขณะเดียวกัน การประกาศสงครามทางการค้าเพื่อลดอิทธิพลทางเศรษฐกิจที่มีต่อภูมิภาคและประเทศสหรัฐอเมริกาเอง อาจจะกลายเป็นประเด็นที่สร้างปัญหาทางเศรษฐกิจแก่ภูมิภาคและทั้งโลกในอนาคต มีผลทำให้ประเทศที่ต้องพึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้วยการส่งออกเป็นหลักอาจจะต้องมีการปรับตัวให้หันมาเน้นการขยายตัวจากตลาดภายในมากยิ่งขึ้น

สำหรับประเทศไทยนั้นมีความว่าจะดำเนินนโยบายเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศในกรณีนี้อย่างไร จะต้องยอมรับว่าประเทศไทยไม่อาจจะหลีกเลี่ยงการมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกับจีนได้ แต่ในขณะเดียวกันนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งยังคงต้องการทุนและเทคโนโลยีจากประเทศญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา จำเป็นที่จะต้องรักษาความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่าย ซึ่งเชื่อว่าประเทศไทยมีประสบการณ์ในการดำเนินนโยบายในลักษณะนี้เป็นอย่างดี มีเพียงข้อควรระวังว่าประเทศไทยจะต้องไม่เน้นการพัฒนาในแนวทางเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์จนเกินไป จนละเลยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ได้เสด็จสวรรคตไปแล้ว อันเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับการสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนชาวไทย

2. การเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาการค้ามนุษย์ และปัญหาความมั่นคง

จากความแตกต่างด้วยฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านทางตะวันออกและตะวันตก หรือ CLMV ทำให้มีแรงงานข้ามชาติไหลเข้าประเทศไทยตั้งแต่ปี 2533 โดยที่ในปี 2535 รัฐไทยได้เริ่มนโยบายขึ้นทะเบียนแรงงานจากประเทศ CLM เป็นหลัก และได้ลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับประเทศเหล่านี้ในระหว่างปี 2545 ถึง 2546 เพื่อให้เกิดมีการเข้าเมืองของแรงงานข้ามชาติจากประเทศเหล่านี้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อตรวจสอบแรงงานที่เข้าเมืองโดยไม่ถูกกฎหมายให้มีความเข้มงวดมากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ยังมีการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่องเนื่องจากปัญหาความไม่สะดวกของผู้เข้าเมืองในการปฏิบัติตามขั้นตอนกฎหมายใน

ประเทศของตน ประกอบกับความต้องการใช้แรงงานราคาถูกจากนายจ้างฝ่ายไทย ในปี 2554 ประเทศไทยได้มีการประกาศนิตินโยบายกรรมแรงงานผิดกฎหมาย ทำให้แรงงานเหล่านี้มาลงทะเบียนกว่า 2 ล้านคน

เพื่อไม่ให้ปรากฏในเอกสารของทางราชการว่ามีแรงงานผิดกฎหมายตั้งแต่ปี 2557 ในรายงานของกระทรวงแรงงานจึงไม่ปรากฏมีแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย แต่ในความจริงก็ยังมีปัญหานี้อยู่ ในปี 2559 ภาครัฐจึงได้ออกกฎหมายที่จะเอาผิดทั้งแรงงานข้ามชาติและนายจ้างที่จ้างแรงงานที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย จึงเกิดปรากฏการณ์แรงงานไหลออกจากประเทศไทยเป็นอันมากจนมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ต้องมีการผ่อนผันอย่างต่อเนื่องและได้ประกาศเส้นตายที่จะยุติการผ่อนผันทั้งหลายตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ปี 2561 เป็นต้นไป การเข้มงวดในเรื่องนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลจากนโยบายความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้เพราะแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานอยู่ตามเมืองขนาดใหญ่ซึ่งมีทั้งภาคอุตสาหกรรมและบริการที่เป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของเมือง และเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองก่อนมีการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2557 บางส่วนของแรงงานเหล่านี้อาจถูกจัดการให้เข้ามาเป็นมวลดชนสนับสนุนกลุ่มที่มีอำนาจในขณะนั้น ขณะเดียวกันรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (2557-ปัจจุบัน) ก็มีความพยายามที่จะลดปัญหาการค้ามนุษย์ซึ่งประเทศไทยยังติดอยู่ในรายงานการค้ามนุษย์ของประเทศสหรัฐอเมริกาในระดับ 3 ในปี 2557 ด้วย ทั้งนี้เพราะการไม่สามารถควบคุมการเข้ามาและออกไปจากประเทศไทยของแรงงานข้ามชาติซึ่งนอกจากจะเป็นปัญหาความมั่นคงของประเทศแล้ว การเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติยังเป็นโอกาสให้นักค้ามนุษย์ถือโอกาสในการหาผลประโยชน์จากแรงงานเหล่านั้นได้อีกด้วย โดยให้เข้ามาทำงานในฐานะแรงงานทาส ถูกตราราค่าจ้างและถูกเอารัดเอาเปรียบในด้านต่างๆ หรือนำมาเพื่อบังคับให้เป็นโสเภณี ซึ่งนอกจากจะขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนแล้ว ยังทำให้มหาอำนาจทางเศรษฐกิจในยุโรปและสหรัฐอเมริกาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อต่อรองและกดดันทางการค้า ด้วยความพยายามในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ของรัฐบาลไทยตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา มีผลให้ในปี 2561 ประเทศไทยถูกจัดอันดับให้ดีขึ้นในระดับ 2 คือมีความพยายามปราบปรามการค้ามนุษย์ แต่ยังไม่ถึงมาตรฐานขั้นต่ำ

3. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในฐานะนโยบายเพื่อความมั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจ พร้อมทั้งลดปัญหาการค้ามนุษย์

ที่ผ่านมาในต่างประเทศทุกประเทศที่มีนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special economic zone: SEZ) นโยบายดังกล่าวจะถูกใช้ในฐานะยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นหลัก จึงเลือกพื้นที่ในบริเวณที่มีความสะดวกต่อการขนส่งทั้งวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูป ทั้งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ และมีพื้นที่จำกัดเพื่อความสะดวกในการยกเว้นภาษีทุกชนิด เพื่อส่งเสริมให้เกิดการผลิตเต็มศักยภาพ แต่สำหรับประเทศไทย ส่วนที่เพิ่มเข้าไปในยุทธศาสตร์นี้คือความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งการป้องปรามการค้ามนุษย์ ด้วยแนวคิดดังกล่าว หลังรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม 2557 รัฐบาลทหารที่มาจากรัฐประหารจึงเลือกพื้นที่ชายแดนที่มีการส่งสินค้าข้ามแดนเป็นหลักอยู่แล้ว 10 พื้นที่ ในระหว่างปี 2558-2559 โดยมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า ‘เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ’ เพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว ประกอบด้วยอำเภอและจังหวัดที่เกี่ยวข้องดังนี้ แม่สอด/ตาก เมือง/มุกดาหาร เมือง/นครพนม เมือง/หนองคาย สะเดา/สงขลา เมือง/ตราด อรัญประเทศ/สระแก้ว แม่สาย/เชียงราย เมือง/กาญจนบุรี สุโขทัย/นราธิวาส โดยที่ แม่สอด/ตาก และเมือง/มุกดาหาร ที่อยู่บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกที่พาดผ่านจากตะวันตกไปสู่ตะวันออกตามลำดับ ขณะที่ เมือง/กาญจนบุรี อยู่บนด้านตะวันตกของระเบียงเศรษฐกิจสายใต้ และ อรัญประเทศ/สระแก้ว อยู่บนฟากตะวันออกของระเบียงเศรษฐกิจสายใต้เช่นกัน และเมือง/ตราด อยู่บนระเบียงเศรษฐกิจสายใต้ภาคตะวันออกเส้นล่าง โดยที่จุดที่ได้รับการคัดเลือกล้วนเป็นบริเวณที่มีการค้าชายแดนที่หนาแน่นเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นๆ รัฐบาลจึงคาดว่าน่าจะเป็นจุดส่งเสริมการผลิตที่ดีเพราะมีช่องทางการตลาดอยู่แล้วและมีแรงงานข้ามชาติเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว สามารถสกัดแรงงานเหล่านี้ได้ในระดับหนึ่ง เพื่อไม่ให้เข้ามาทำงานในเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของประเทศ และจะช่วยลดปัญหาการค้ามนุษย์ได้ด้วย

ถ้าพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการให้แรงงานข้ามชาติทำงานบริเวณพื้นที่ชายแดน ซึ่งในปี 2558 มีแรงงานชาวเมียนมาประมาณร้อยละ 78 กัมพูชาร้อยละ 18 และลาวร้อยละ 5 การกำหนดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ติดกับชายแดนประเทศเมียน

นมา 3 จุด สปป.ลาว 3 จุด และกัมพูชา 2 จุด ก็จะไม่สอดคล้องกับสัดส่วนที่เป็นจริง ถ้าพิจารณาขนาดเศรษฐกิจก็จะพบว่าประเทศเมียนมามีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุด ตามด้วยกัมพูชา และ สปป.ลาว ในขณะที่เดียวกันจังหวัดชายแดนเหล่านี้ยังขาดปัจจัยหนุนทางด้านโลจิสติกส์ อีกทั้งมีข้อจำกัดทั้งทางด้านตลาดในต่างประเทศซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้าน วัตถุประสงค์ และเครื่องมือที่ใช้ในการผลิต จึงมีความเสียเปรียบในด้านต้นทุน ไม่สามารถแข่งขันกับแหล่งผลิตในจังหวัดที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งกว่าได้ โดยสรุป จุดที่มีศักยภาพจะเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษได้จริงมีเพียง แม่สอด/ตาก และ อรัญประเทศ/สระแก้ว ที่เหลือนั้นยังไม่สามารถเป็นแหล่งผลิตที่มีศักยภาพของประเทศได้อย่างแท้จริง

เมื่อเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษไม่สามารถช่วยลดปัญหาความมั่นคงและการค้ามนุษย์ได้เนื่องจากแรงงานข้ามชาติยังเข้าไปทำงานตามเมืองใหญ่เหมือนที่เป็นมา ขณะที่ปัญหาการค้ามนุษย์ได้รับการดูแลให้ดีขึ้นแล้ว อีกทั้งความสนใจจากนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศที่จะไปลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่เหลืออีก 10 เขต ก็มีไม่มาก ด้วยความไม่เหมาะสมของพื้นที่ในทางเศรษฐกิจ ทำให้ไม่มีแนวโน้มว่าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเหล่านี้จะช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สำคัญในช่วง 3 ปีแรกของรัฐบาลที่มาจากรัฐประหาร (2557-2559) รัฐบาลจึงต้องหาทางยกระดับการพัฒนาให้สูงขึ้นด้วยการขับเคลื่อนการพัฒนากภาคอุตสาหกรรมด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Innovation driven economy) หรือประเทศไทย 4.0 ทำให้ต้องเลือกพื้นที่ที่มีความพร้อมอยู่แล้ว คือพื้นที่ภาคตะวันออกซึ่งมีการพัฒนาเป็นเขตอุตสาหกรรมแถบฝั่งทะเลตะวันออกตั้งแต่ยุคพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี (2523-2531) หรือตั้งแต่ปี 2525 และเริ่มบังเกิดผลตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา โดยกำหนดพื้นที่ 3 จังหวัด เป็นพื้นที่นำร่องก่อน ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เรียกว่า เขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เมื่อได้เลือกจุดนี้เป็นหัวจักรลากจูงเศรษฐกิจทั้งประเทศ ภาครัฐก็เร่งออกนโยบายและมาตรการสนับสนุน

4. เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น

โครงการนี้เกิดขึ้นโดยที่มิได้มีการวางแผนล่วงหน้ามาก่อน แต่เมื่อโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจทั่วประเทศ 10 แห่ง ไม่มีแนวโน้มว่าจะเกิดผลตามที่คาดไว้ วันที่ 31 สิงหาคม 2559 นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา (2557-ปัจจุบัน) จึงให้ความเห็นชอบในหลักการโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก รวมทั้งเตรียมจัดตั้งคณะกรรมการระดับนโยบายและคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการเพื่อเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อออกเป็นพระราชบัญญัติเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และนำโครงการดังกล่าวไปบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) ด้วย ในระหว่างที่รอให้ร่างพระราชบัญญัตินี้ผ่านการพิจารณาตามขั้นตอนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อให้สามารถเริ่มงานได้ทันที นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติได้ออกคำสั่งฉบับที่ 2/2560 เพื่อเป็นกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (ครศ.) เพื่อให้งานสามารถดำเนินไปได้ล่วงหน้า สะท้อนความรีบเร่งของโครงการดังกล่าว มีการวางแผนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างสนามบินพาณิชย์แห่งใหม่ที่อู่ตะเภา สร้างท่าเรือเพิ่มที่มาบตาพุดและแหลมฉบัง รวมทั้งจุกเสม็ดบริเวณอู่ตะเภาด้วย มีโครงสร้างทางด่วนพิเศษ (มอเตอร์เวย์) เพื่อเชื่อมต่อพื้นที่กับกรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอในการสร้างรถไฟความเร็วสูงเชื่อมต่อกับสามสนามบิน ดอนเมือง สุวรรณภูมิ และอู่ตะเภา และรถไฟรางคู่เพื่อการขนส่งสินค้า รวมทั้งวางแผนที่จะชักชวนภาคธุรกิจเอกชนจากทั่วโลกให้มาร่วมลงทุนเป็นมูลค่า 5 แสนล้านบาท และมีการพิจารณาเมืองใหม่ 4 แห่ง ได้แก่ ฉะเชิงเทรา พัทยา อู่ตะเภา และระยอง พัฒนาเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกพื้นที่ 350 ไร่ ที่วังจันทร์วัลเลย์ อำเภอนิวจันทร์ จังหวัดระยอง และมีโครงการดิจิตัลปาร์คบนพื้นที่ 700 ไร่ ที่อำเภาศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยพื้นที่ดังกล่าวมีนิคมอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมโดยภาคธุรกิจเอกชนของประเทศญี่ปุ่นลงทุนอยู่แล้ว

ภายหลังใช้เวลาประมาณ 20 เดือน สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ผ่านพระราชบัญญัติเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 ให้มีผลบังคับใช้ ในขณะที่เดียวกันนายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจก็ได้ออก

เดินทางชักชวนประเทศต่างๆ ให้มาลงทุนในพื้นที่อย่างต่อเนื่องก่อนที่พระราชบัญญัติดังกล่าวจะมีผลในการบังคับใช้โดยอาศัยคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 2/2560 เป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากเกรงว่าถึงแม้ได้มีการวางแผนเตรียมการทุกอย่างไว้พร้อมแล้ว แต่นักลงทุนต่างชาติก็ยังคงมีความลังเลใจ กลุ่มนักลงทุนต่างชาติที่รัฐบาลไทยตั้งความหวังไว้สูงคือ ประเทศญี่ปุ่นและจีน แต่กลุ่มที่สนใจที่จะเข้ามาลงทุนยังมีคำถามพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุนจากประเทศญี่ปุ่น เช่น ร้อยละ 36 มีความเห็นว่ารัฐบาลไทยมองเชิงบวกในอนาคตมากเกินไป ร้อยละ 35 อ้างถึงความไม่ชัดเจนของแผนพัฒนาโครงการต่างๆ ใน EEC ร้อยละ 28 เห็นว่าข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย EEC ของรัฐบาลไม่เพียงพอ ร้อยละ 28 เป็นกังวลต่อความรับผิดชอบทางการเงินที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาล ในขณะที่นักลงทุนจีนส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความกังวลหรือรือรือที่จะลงทุน เนื่องจากรัฐบาลไทยภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน) ก็เน้นการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในฐานะที่เป็นจุดเชื่อมต่อกับนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One belt one road: OBOR) ของจีน ทำให้ง่ายต่อการตัดสินใจในการลงทุนของนักลงทุนจากจีนที่จะมาลงทุนในพื้นที่ดังกล่าว

ขณะเดียวกันสิ่งที่นักลงทุนชาวต่างชาติที่มีเชื้อชาติจีนยังคงกังวลก็คือ ยังไม่มีผังเมืองรวมของโครงการดังกล่าวอย่างชัดเจน และคาดว่าจะมีผังเมืองดังกล่าวจะออกมาได้คงประมาณกลางปี 2562 ซึ่งไม่แน่ใจว่าในขณะนี้ (2561) แผนดังกล่าว ประชาสังคมในพื้นที่ที่จะมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนมากนักน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาจากทางรัฐบาลไทยเองก็จะเห็นความพยายามอย่างสุดความสามารถของทั้งนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ รวมทั้งรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่ระดับสูงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ในการชักชวนนักลงทุนจากต่างประเทศให้มาลงทุนในพื้นที่ เพราะเป็นเติมพื้นที่สำคัญในการแสดงผลงานทางเศรษฐกิจของรัฐบาลนี้

5. ประเด็นท้าทาย

ในขณะเดียวกันก็มีประเด็นความท้าทายต่อเป้าหมายลดความเหลื่อมล้ำของโครงการ EEC สาเหตุของปัญหานี้ที่สำคัญที่ตามมาแล้วทุกโครงการในอดีตและที่ยังดำเนินอยู่คือ การที่รัฐไม่มีมาตรการภาษี ‘ลาภลอย’ (Windfall tax) ทำให้เมื่อมีโครงการ

โตเกิดขึ้น สิ่งที่เป็นผลติดตามมาทันทีคือ ที่ดินจะมีราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลกำไรจะไปตกอยู่กับฝ่ายนายทุนที่เก็งกำไรหรือลงทุนทำประโยชน์ ขณะที่คนยากจนจะถูกกีดกันออกจากผลพวงการพัฒนาด้วยการขายที่ดินหรือย้ายออกไปจากพื้นที่โดยไม่มีโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์เกี่ยวข้องในระยะยาว อีกส่วนหนึ่งคือประเด็นในเรื่องการขยายตัวที่เป็นสีเขียว (Green growth) จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าจนถึงปัจจุบันยังไม่มีผังเมืองที่ชัดเจนที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีฉันทามติ ถึงแม้จะมีผังเมืองในที่สุดก็มีความเป็นไปได้สูงว่าประชาชนส่วนใหญ่และนักอนุรักษ์จะถูกกีดกันออกไปจากการมีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมแต่ไม่มีน้ำหนัก ขณะที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็ยังเป็นปัญหาคอขวดหลักของประเทศไทย เพราะยังไม่มีแนวทางพัฒนาฝีมือแรงงานไทยอย่างต่อเนื่องที่มีการกำหนดแนวทางเอาไว้อย่างชัดเจน และยังไม่มีความชัดเจนว่าจะแก้ปัญหาการใช้หุ่นยนต์ทดแทนแรงงานไม่มีฝีมือได้อย่างไร ซึ่งทุกประเด็นเหล่านี้ล้วนสร้างความเหลื่อมล้ำให้เพิ่มขึ้น

ในขณะเดียวกันได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ 4 ด้านในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) คือ

- 1) เร่งรัดแก้ปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม
- 2) สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตรงตามศักยภาพของพื้นที่
- 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้มาตรฐาน
- 4) กระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาให้แก่ประชาชนในพื้นที่โดยเชื่อมโยงภาคเศรษฐกิจหลักกับเศรษฐกิจชุมชนในทุกภาคการผลิต

ถึงแม้จะมีแนวทางที่ชัดเจนเช่นนี้ แนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวยังคงเป็นปัญหา โดยปัญหาที่สำคัญคือ การจัดการน้ำที่จะรองรับปริมาณประชากรที่เพิ่มขึ้นอีก 3-4 เท่าภายใน 10-15 ปีข้างหน้า ในเดือนสิงหาคม 2561 รองนายกรัฐมนตรีที่ดูแลในเรื่องน้ำได้เสนอจะทำโครงการจัดหาแหล่งน้ำในอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี 4 โครงการ โดยหวังว่าจะได้น้ำเพิ่มขึ้นอีก 220 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี และถ้าจัดการได้ทั้งระบบ จะมีน้ำเพิ่มขึ้นอีก 100 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ผลจะเป็นเช่นไรยังไม่ชัดเจน แต่ก็สะท้อนว่าภาครัฐเองก็มีความกังวลต่อปัญหานี้เช่นกัน ปัญหาขยะและการกำจัดที่ได้ผล การบริการสาธารณสุข การจะจัดให้มีศูนย์บริการการแพทย์ระดับ

สูง (Medical hub) ในพื้นที่ไม่น่าจะเป็นปัญหาสุขภาพสำหรับผู้ที่มีเงินจ่าย แต่สำหรับประชากรที่ทำงานในระดับล่าง รวมทั้งผู้สูงอายุจะเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญที่หน่วยงานในระดับท้องถิ่นไม่อาจรับมือได้

6. บทสรุป

ถึงแม้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี (2557- ปัจจุบัน) จะประกาศนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยนโยบายเศรษฐกิจที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive economy) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรม (Creative or innovative economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) และเศรษฐกิจสีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green economy) โดยให้เหตุผลว่าเศรษฐกิจเหล่านี้สอดคล้องกับศาสตร์พระราชา (The King's Science) และเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) แต่ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าแรงกดดันต่อความพยายามแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่มีปัญหา รวยกระจุกและจนกระจายอยู่ในขณะนี้ รวมทั้งปัญหาการชะลอตัวของเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเนื่องจากปัญหาความไม่สงบทางการเมืองอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปี 2557 ประกอบกับแรงกดดันจากฝ่ายนายทุนภายในประเทศที่สนับสนุนรัฐบาล และนักลงทุนจากต่างประเทศที่หวังหาผลประโยชน์จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มุ่งหวังให้รัฐบาลแก้ปัญหาด้วยการเพิ่มอัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจ เนื่องจากนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษรอบประเทศไทยทั้ง 10 เขต ไม่สามารถจะให้ได้คำตอบได้ จุดเน้นในที่สุดจึงต้องมาอยู่ที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างริบเร่เป็นพิเศษจากรัฐบาลด้วยแรงกดดันทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเมืองของรัฐบาลชุดนี้ทั้งจากภายนอกและภายใน ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นจริงในบริเวณเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกยังคงเป็นการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ตามกระแสของเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ (Economic globalization) แทนที่จะเป็นไปตามแนวทางศาสตร์พระราชา หรือเศรษฐกิจพอเพียงตามที่กล่าวอ้าง เพราะจุดเน้นอยู่ที่การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมการลงทุน รวมทั้งการชักชวนนักลงทุนจากต่างประเทศในรูปแบบต่างๆ หลากหลายวิธี แต่ในขณะเดียวกัน ก็มิได้มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการจัดทำผังเมืองรวมของ

โครงการดังกล่าวอย่างเป็นทางการ ซึ่งคงจะต้องมีการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ เมื่อมีการนำเสนองผังเมืองดังกล่าวในกลางปี 2562 นอกจากนั้นยังไม่มีมาตรการใดเด่นชัดที่จะช่วยให้เกิดมีการกระจายรายได้ในพื้นที่ หรือการผลักดันกลุ่มชายขอบออกจากพื้นที่ อันเป็นผลจากการขึ้นราคาของที่ดินอย่างรวดเร็วในพื้นที่ 3 จังหวัดดังกล่าวของโครงการ

ถึงแม้จะมีความพยายามที่จะหาแหล่งน้ำเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมและเมืองที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ก็ไม่ชัดเจนว่าแหล่งน้ำเหล่านี้จะพอเพียงพอต่อประชากรทุกคนในพื้นที่ รวมทั้งน้ำเพื่อการเกษตร โดยไม่มีปัญหาการแย่งน้ำเกิดขึ้นในอนาคต

อีกส่วนหนึ่งที่จะเป็นปัญหาสำคัญ ถึงแม้ว่าจะเกิดมีศูนย์บริการสุขภาพที่ทันสมัย (Medical hub) เกิดขึ้นอย่างพอเพียงสำหรับผู้มีเศรษฐกิจดีที่เป็นคนส่วนน้อยในพื้นที่ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ที่ฐานะยากจนจะได้รับการบริการสุขภาพถ้วนหน้าอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพพอสมควร ยังคงเป็นปัญหาเพราะไม่มีแนวทางที่จะเตรียมการในเรื่องนี้ อย่างชัดเจน

อีกทั้งปัญหาการขจัดขยะทั้งขยะจากครัวเรือนและขยะพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วก็ได้มีแนวทางที่ชัดเจน ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวและสถานะแวดล้อม โดยที่พื้นที่สีเขียวที่มีอยู่เดิมเป็นจำนวนมากถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ซึ่งรวมไปถึงการอนุรักษ์คุณภาพน้ำทะเลและชายฝั่ง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งอาหารที่สำคัญของประเทศ

สุดท้ายและมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าปัญหาที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้น คือ ปัญหาคอขวดของทรัพยากรมนุษย์ที่จะนำมาใช้พัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญและยังไร้ทางออกในขณะนี้ จะมีทางแก้ไขอย่างไรสำหรับการพัฒนาพื้นที่ EEC ดังกล่าว

ทั้งหมดนี้จึงเป็นหน้าที่ของภาคประชาชนที่สนใจการพัฒนาประเทศตามแนวทางศาสตร์พระราชาและเศรษฐกิจพอเพียงที่จะต้องเฝ้าติดตามพัฒนาการของโครงการนี้ต่อไปอย่างใกล้ชิด

เอกสารอ้างอิง

1. อภิชาติ พันธเสน และคณะ (2560) โครงการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย และการสังเคราะห์ความรู้จากชุดโครงการพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก และระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ ในมิติการเมือง กฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ ระยะเวลาที่ 2: การเคลื่อนย้ายมนุษย์ เล่มที่ 1 “การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย” เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ (ฝ่าย 1)
2. อภิชาติ พันธเสน (2561) บทสังเคราะห์ (ฉบับย่อ) ชุดโครงการวิจัย “พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก และระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ ในมิติการเมือง กฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ ระยะเวลาที่ 2: การเคลื่อนย้ายมนุษย์” เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คนไทยควรเรียนรู้อะไรจากการปฏิวัติประชาธิปไตย ในอเมริกาและฝรั่งเศส¹

รศ.วิทยากร เชื้อยงกุล²

บทคัดย่อ – การพัฒนาการเกษตร การค้า หัตถกรรม ฯลฯ และการปฏิวัติทางความคิด/ความรู้ในยุโรปตะวันตกอย่างก้าวก้าวกระโดดในศตวรรษที่ 15-18 เป็นพลังที่นำไปสู่การปฏิวัติทุนนิยมอุตสาหกรรมและประชาธิปไตยแบบนายทุนในศตวรรษที่ 18 ขณะที่เศรษฐกิจสังคมไทยในยุคเดียวกันเป็นสังคมศักดินาและเกษตรกรแบบพึ่งตนเอง ที่ทั้งประเทศมีที่ดินมาก ประชากรน้อย ประชาชนอยู่ได้อย่างพอเพียงโดยไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงปฏิวัติโครงสร้างทางเศรษฐกิจเหมือนในยุโรปตะวันตก ต่อเมื่อประเทศพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ขยายตัวเป็นจักรวรรดินิยมที่แผ่อิทธิพลไปทั่วโลกในศตวรรษที่ 19-20 ทำให้ไทยต้องปรับตัวให้ทันสมัยตามแบบประเทศตะวันตก รัฐบาลของชนชั้นสูงไทยนำเอาความทันสมัยแบบตะวันตก เฉพาะรูปแบบบางอย่าง เช่น การเลือกตั้งผู้แทน และการจัดตั้งรัฐบาลที่มีนโยบายเปิดเสรีทางการค้ารองรับเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรมของโลก และเป็นการพัฒนาในแนวประเทศทุนนิยมด้วยพัฒนาแบบบริวาร ที่โครงสร้างและวัฒนธรรมทางการเมืองยังคงเป็นแบบเจ้าขุนมูลนาย ประชาชนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมการปฏิวัติประชาธิปไตยในพ.ศ. 2475 (ศตวรรษที่ 20) และไม่ได้ตระหนักในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเข้าใจเหตุผลและความสำคัญของระบบประชาธิปไตยเหมือนประชาชนในอเมริกาและยุโรปในยุคของการปฏิวัติทุนนิยมอุตสาหกรรมและประชาธิปไตยแบบนายทุนโลกตะวันตกในศตวรรษที่ 16-18

Abstract – Economic and social changes, particularly that of progress in agriculture, trade, and discovery of new colonies as well as scientific rev-

¹สรุปประเด็นสำคัญจากรายงานวิจัยเชิงเอกสารของผู้เขียน เรื่อง การปฏิวัติประชาธิปไตยในอเมริกาและฝรั่งเศส ไทยควรเรียนรู้อะไร. แสงดาว, 2560.

²อดีตคณบดีเกียรตินิยม วิทยาลัยนิเวศกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

olution in western Europe the 15th-18th centuries, were important forces that led to industrial and bourgeois democratic revolutions in Western Europe and North America the 18th century. In the same period, Thai political economy was characterised as a centralised monarchical system and self-subsistent economy with large areas of land and small number of population. Thai people could live self-sufficiently without resolving to economic or political revolutions. However, once western industrialised countries became stronger and managed to colonise most of the non-western world. Thai elites had to modernise Thai economic system to survive under the expanding world capitalist economy as well as imported some forms of western modernisation such as parliamentary system and general election. Thailand became a dependent capitalist country which never experienced radical economic and positional revolutions like in France or the United State of America, so most Thai people did not understand nor take active part in fighting for their political rights and freedom.

ประวัติศาสตร์ยุโรปจากยุคมืดมาสู่ยุคสว่าง

พัฒนาการของยุโรปช่วงยุค ค.ศ. 476-1517 ที่มักเรียกว่า ยุคกลาง ของยุโรป ถือเป็นยุคมืด (Dark Age) หรือยุคตกต่ำสำหรับยุโรป ในขณะที่โลกตะวันออกทั้งอาหรับ จีน อินเดีย มีพัฒนาการทางความรู้และเศรษฐกิจสังคมมากกว่ายุโรปในยุคเดียวกัน³ แต่อาณาจักรทางตะวันออกไม่สามารถพัฒนาระบบทุนนิยม/ประชาธิปไตยสมัยใหม่ได้เพราะปัจจัยสภาพแวดล้อมหลายอย่างไม่เอื้ออำนวยเหมือนยุโรปตะวันตก

โลกตะวันออกมีปัญหาความสัมพันธ์ทางการผลิตเป็นระบบศักดินารวมศูนย์ อำนาจอยู่ที่ส่วนกลางมาก ซึ่งต่างจากยุโรปตะวันตกที่มีนครรัฐอิสระและหน่วยเศรษฐกิจการเมืองแบบฟิวดัล ที่ขุนนางเจ้าที่ดินมีอำนาจบริหารจัดการชุมชนต่างๆ มากกว่า ชนชั้นผู้ปกครองในอาณาจักรตะวันออกอำนาจ และแนวคิดจารีตนิยมสูง

³คริส ฮาร์มัน. ประวัติศาสตร์โลก ฉบับประชาชน. แปลโดยอรรถกรณ คูหเจริญ คบไฟ 2557

รวมทั้งอาณาจักรตะวันออกมีปัญหาสภาพทางภูมิศาสตร์ ประชากรและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตของการค้าขาย การเพิ่มพลังทางการผลิต และการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากระบบฟิวด์ล/เกษตรดั้งเดิมที่มีการค้าในระดับจำกัดไปเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับยุโรปตะวันตกในยุคเดียวกัน⁴

ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชและฟิวด์ลในยุโรปศตวรรษที่ 16-18 ได้สร้างปัญหาการกดขี่ขูดรีดชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงและความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเพิ่มขึ้น ในขณะที่ชนชั้นกลางในเมือง ซึ่งเป็นพวกพ่อค้า นายทุน นายธนาคาร นักหัตถกรรม ช่างฝีมือ ฯลฯ เริ่มขยายตัว สะสมความมั่งคั่ง/อำนาจ และพยายามที่จะเข้าไปมีบทบาทแข่งขันกับชนชั้นกษัตริย์ ขุนนางใหญ่เพิ่มขึ้น

เมื่อรัฐบาลประเทศมหาอำนาจในยุโรปตะวันตกเดินเรือสำรวจทางภูมิศาสตร์เพื่อหาเส้นทางการค้าเรือและดินแดนใหม่ๆ ในศตวรรษที่ 16 ทำให้พวกเขาไปได้ทองและเงินซึ่งถือเป็นโลหะมีค่าที่ใช้เป็นเงินสกุลหลักในการค้าระหว่างประเทศได้อย่างมหาศาล เมื่อรัฐบาล/พ่อค้าสเปนใช้ทองและเงินซื้อสินค้าจากประเทศอื่นเพิ่มขึ้น ราคาสินค้าสูงขึ้นทั่วไปในยุโรปในช่วงศตวรรษที่ 16-17 เป็นการส่งเสริมการค้า การเก็งกำไรและการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น การที่ประเทศมหาอำนาจพบดินแดนใหม่ทำให้มีการนำพืชพันธุ์ใหม่ เช่น มันฝรั่ง ข้าวโพดจากอเมริกา (ซึ่งในยุโรปถูกชาวยุโรปยึดเป็นอาณานิคม) ไปปลูกในยุโรปและอาณานิคมอื่นๆ ทำให้โลกผลิตอาหารได้เพิ่มขึ้น ประชากรยุโรปที่เคยเสียชีวิตหรืออายุสั้น (เพราะบางปีเกิดภัยพิบัติผลิตอาหารได้ไม่เพียงพอ) สามารถอยู่รอดและเพิ่มจำนวนขึ้น การที่ยุโรปมีประชากรเพิ่มขึ้น ขณะที่ที่ดิน ทรัพยากรมีจำกัด ทำให้ชาวยุโรปคิดค้นเรื่องเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพื่อสนองตอบการบริโภคของประชากรได้เพิ่มขึ้น

ลัทธิอาณานิคมโดยพวกจักรวรรดินิยมสเปน โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ ฝรั่งเศส ยังอาศัยแรงงานทาสส่วนใหญ่จากแอฟริกาที่มีพวกเจ้าที่ดินนายทุนทั้งคนขาวและคนแอฟริกันเองจับชาวแอฟริกันเผ่าที่ล้าสมัยกว่ามาขายให้พ่อค้ายุโรปไปขายต่อให้เจ้าของไร่อ้อย ไร่ฝ้าย ในอาณานิคมต่างๆ ก่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิตน้ำตาล เหล้า

⁴ ประเด็นที่ว่าทำไมอาหรับ จีน อินเดีย ซึ่งเคยเจริญก้าวหน้าทางศิลปวิทยาการในหลายด้านก่อนยุโรปจึงไม่พัฒนาไปสู่ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมก่อนหรือไล่ๆ กับยุโรป มีผู้วิเคราะห์ไว้ละเอียดหลายคน เช่น Ian Morris, *Why The West Rules-For Now Profile Book 2010, 2011* J.J. Clarke, *Oriental Enlightenment Routledge 1997*

รับ ฝ่าย ฯลฯ ที่เพิ่มกำไรและการสะสมทุนให้พ่อค้านายทุนยุโรปที่พวกเขานำทุนเหล่านี้ไปใช้ในการพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมในขั้นสูงขึ้น

ในอังกฤษที่ทั้งกษัตริย์และขุนนางเจ้าที่ดินใหญ่ มีความคิดสนับสนุนการค้ามากขึ้น สนับสนุนการค้าล่อมรั้วในที่ดินซึ่งเคยถือเป็นที่ดินส่วนรวมที่ชาวนาเคยใช้เลี้ยงสัตว์ร่วมกันได้ การล่อมรั้วมีเป้าหมายเพื่อที่พวกเจ้าที่ดินจะหารายได้จากการใช้ที่ดินเพื่อเลี้ยงแกะ และนำขนที่ตัดไปเป็นวัตถุดิบและทำการเกษตรแบบเพื่อการค้าได้ดีกว่าระบบการเก็บค่าเช่าและส่วนแบ่งในระบบพีดัลแบบเก่า การล่อมรั้วของพวกขุนนางยุคใหม่นำไปสู่การพัฒนาการเกษตรเพื่อการค้า ผลผลิตการเกษตรโดยรวมเพิ่มขึ้น ขณะที่ชาวนาจนหมดช่องทำมาหากินในชนบท ต้องอพยพไปเป็นแรงงานรับจ้างภาคอุตสาหกรรมและการค้าในเมือง

การประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิต การทำสงคราม และการปล้นสะดมภ์ของรัฐบาลต่างๆ ในยุโรป ส่งเสริมการเติบโตของการใช้พลังงาน การขนส่ง การค้าที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบพีดัลในยุโรปที่ผลิตเพื่อใช้มากกว่าผลิตเพื่อขายกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจระบบพีดัลถึงจุดตัน จำเป็นต้องเสื่อมสลายและเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบผลิตเพื่อขาย ด้วยการใช้เงินเป็นสื่อกลางและจ้างงาน นั่นก็คือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม (การยอมรับกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและการผลิตขนาดใหญ่เพื่อขายหากำไรเอกชน) ซึ่งเป็นระบบการผลิตแบบใหม่ที่ก้าวหน้าเพิ่มผลผลิต/กำไรได้มากกว่าระบบพีดัล-เจ้าขุนมูลนาย

การค้าที่เติบโตเพิ่มขึ้น ระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปในยุโรปในยุคศตวรรษ 16-17 ทำให้การเมือง สังคม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ความคิด วิถีชีวิตของชาวยุโรปเริ่มเปลี่ยนไปด้วย

การปฏิวัติทางความรู้และความคิดโดยปัญญาชนยุโรปในศตวรรษที่ 16-18

การค้นพบของนักวิทยาศาสตร์ เช่น โคเปอร์นิคัส, กาลิเลโอ, ไอแซค นิวตัน ในศตวรรษที่ 16-18 เรื่องดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของระบบสุริยจักรวาลทั้งโลกและดาวเคราะห์อื่นๆ โคจรรอบอย่างมีกฎเกณฑ์ตามธรรมชาติ เป็นความคิดเชิงปฏิบัติและท้าทาย ต่อความเชื่อและคำสอนของคริสตจักรผู้อ้างว่าพระเจ้าสร้างโลกเป็นศูนย์กลาง

ของจักรวาล ซึ่งเป็นความเชื่อของคนส่วนใหญ่มาราวพันปี สิ่งทีพวคนักวิทยาศาสตร์ค้นพบและเสนอว่ามีกฎธรรมชาติ (Natural Law) อยู่ในระบบสุริยจักรวาล และกฎธรรมชาติดังกล่าวนอกจากจะมีผลต่อวัตถุกายภาพต่างๆ แล้ว ยังมีผลต่อมนุษย์ด้วย⁵

เมื่อนักวิทยาศาสตร์เสนอความรู้ใหม่ว่าวัตถุกายภาพทางธรรมชาติเคลื่อนไหวอย่างมีหลักเกณฑ์ มีเหตุผลของตัวเอง ปัญญาชน นักคิด นักเขียน ผู้สนใจติดตามการทดลองและงานเขียนของนักวิทยาศาสตร์และบางคนก็เป็นเพื่อนกันจึงได้เกิดแง่คิดในทางปรัชญาการเมืองว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ก็น่าจะมีหลักเกณฑ์ มีเหตุผลมากกว่าที่จะเกิดขึ้นโดยการอ้างอำนาจของเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ โชคกลางของขลัง ซึ่งไม่มีเหตุผลรองรับและพิสูจน์ยืนยันไม่ได้

นักปรัชญา เช่น จอห์น ล็อก (1632-1704) และวอลแตร์ (1694-1778) วิพากษ์วิจารณ์ทั้งระบบการเมืองและชนชั้นนำโดยใช้หลักเหตุผล นี่คือการปฏิวัติทางความรู้ ความคิดครั้งสำคัญ ทำให้เกิดขบวนการหรือยุคทำให้โลกสว่าง (Age of The Enlightenment) หรือยุคแห่งเหตุผล (Age of Reason) ซึ่งปฏิเสธคำอธิบายแบบคร่ำครึจารีตนิยมของพวกนักบวชและกษัตริย์ราชาธิปไตย ผู้อ้างว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและทุกอย่าง รวมทั้งเป็นผู้สร้างสังคมแบบเจ้าขุนมูลนายที่นักบวชและกษัตริย์มีอำนาจสิทธิความชอบธรรมมาอย่างสมบูรณ์แบบแล้ว

การที่นักคิดในขบวนการทำให้โลกสว่างด้วยเหตุผล เน้นว่ามนุษย์ผู้มีความรู้สามารถจะค้นพบกฎธรรมชาติของจักรวาล รวมทั้งกฎของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ทำให้พวกเขาเห็นว่ามนุษย์มีสิทธิทางธรรมชาติ ในเรื่องสิทธิเสรีภาพของชีวิต และทรัพย์สิน และมนุษย์สามารถที่จะพัฒนาความก้าวหน้าในความรู้และเทคโนโลยี รวมทั้งมีความตระหนักในคุณค่าทางจริยธรรมด้วยตัวของมนุษย์เอง อย่างที่กษัตริย์ราชาธิปไตยและคริสตจักรไม่มีสิทธิที่จะกีดกันได้

ในขณะที่นักวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์เป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงทางด้านพลังการผลิตของมนุษย์ นักปรัชญาการเมือง เช่น จอห์น ล็อก (1632-1704), ยังยาค รุสโซ (1712-1778), ฌอมส์ เจฟเฟอร์สัน (1743-1826), ฌอมส์ เพน (1737-1809), อาดัม สมิท (1723-1790) ฯลฯ ได้สร้างองค์ความรู้ทางสังคมการเมืองที่มีอิทธิพลผลักดันการปฏิวัติทางการเมือง และการสร้างระบอบประชาธิปไตยของชนชั้นผู้มีทรัพย์สินในเวลา

⁵Johnston, Sean F. History or Science One World, Oxford, 2009

ต่อมา

ยุคนี้คือก้าวกระโดดที่สำคัญของมนุษยชาติ ที่มนุษย์กลุ่มใหญ่สามารถเปลี่ยนกรอบความคิดจากกรอบความคิดเดิมที่มองเรื่องกาลเวลา ชีวิต และสังคม เหมือนกับเป็นวัฏจักรที่วนกลับไปกลับมา ซ้ำซาก เป็นการมองว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้และพัฒนาชีวิตและสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตปัจจุบันได้ มนุษย์ไม่ต้องใช้ชีวิตแบบรอโลกหน้าหรือสวรรค์ ตามที่คริสตจักรสอน ระบบอภิสิทธิ์ชนของเจ้าขุนมูลนายและศาสนจักรแบบรวมศูนย์อำนาจที่เคยครอบงำให้คนส่วนใหญ่เชื่อแบบศรัทธามาราวพันปีถูกแทนที่ด้วยการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ การปฏิวัติอุตสาหกรรม ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของชนชั้นผู้มั่งคั่ง และระบบเศรษฐกิจสังคมแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ที่มีผลเปลี่ยนแปลงต่อชีวิตและสังคมมนุษย์ทั้งโลกแบบการก้าวกระโดดครั้งใหญ่

การปฏิวัติอเมริกา (1775-1882) และการปฏิวัติฝรั่งเศส (1789)

การปฏิวัติประชาธิปไตยในอเมริกาและฝรั่งเศสในปลายศตวรรษที่ 18 คือการปฏิวัติของชนชั้นผู้มั่งคั่ง การปฏิวัติทั้ง 2 ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงห่างกันไม่กี่ปีนั้น เกิดมาทั้งจากความขัดแย้งของความสัมพันธ์ทางการผลิตในสังคมในระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบศักดินาฟิวคัลที่ล้าหลัง และความขัดแย้งทางชนชั้นถึงขั้นที่ระบบเศรษฐกิจแบบเก่า ไม่สามารถพัฒนาต่อได้

การเผยแพร่แนวคิดปรัชญาการเมืองสังคมของนักคิดนักเขียนขบวนการทำให้โลกสว่างด้วยเหตุผล รวมทั้งนักเขียน นักปฏิวัติระดับรองๆ ลงมา ประชาชนจำนวนมากที่สนใจอ่านหนังสือแนวคิดใหม่ นำไปเผยแพร่ต่อ ถูกเอียงอภิปราย จัดตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนอย่างแพร่หลาย ทำให้พลังทางความคิดเรื่องเหตุผล สิทธิเสรีภาพ ความเป็นธรรมที่แพร่ไปถึงคนจำนวนหนึ่งที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงฐานะความเป็นอยู่ของพวกเขาตนให้ดีขึ้นด้วย กลายเป็นผู้สนับสนุนการปฏิวัติทั้งในอเมริกาและฝรั่งเศส เป็นพลังทางการเมืองภาคปฏิบัติขึ้นมาได้ในสถานะการณ์ที่เอื้ออำนวย

การปฏิวัติประชาธิปไตยในอเมริกาและฝรั่งเศส อ้าหลักการว่าเป็นการปฏิวัติเพื่อสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค การแสวงหาความสุขสำหรับประชาชนทุกคน แต่สภาพ

การเมืองที่เป็นจริงในช่วงแรกๆ นั้น เป็นเพียงการปฏิบัติประชาธิปไตยของชนชั้นผู้มีทรัพย์สิน (เจ้าที่ดิน, นายทุน) ฯลฯ ไม่ได้รวมถึงประชาธิปไตย (สิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนประธานาธิบดี และสิทธิอื่นๆ) สำหรับทาสผิวดำ ชนพื้นเมือง ผู้หญิง คนจน คนต่างชาติ ผู้ยังคงถูกกีดกันสิทธิและถูกกดขี่ขูดรีดเอาเปรียบโดยระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมต่อไป

แต่แม้กระนั้นโดยเปรียบเทียบกับยุคพิวดีลและสมบูรณาญาสิทธิราชก่อนหน้านั้น การปฏิบัติประชาธิปไตยของนายทุนในอเมริกา ฝรั่งเศส และต่อมาในประเทศยุโรปอื่นๆ และในญี่ปุ่นซึ่งพยายามเรียนรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองจากยุโรปอย่างเอาจริงเอาจัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองที่กำหนดหน้าและเป็นประชาธิปไตยในเชิงเปรียบเทียบในประเทศตะวันตก ญี่ปุ่น ตามลำดับ และได้ส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นๆ ทั่วโลกในเวลาต่อมา

คนไทยควรเรียนรู้และควรทำอะไร?

ในยุคที่อเมริกาและฝรั่งเศสปฏิบัติประชาธิปไตย ไทย (หรือชื่อเดิมคือ สยาม) อยู่ในยุคธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นสังคมศักดินาและเกษตรแบบพึ่งพาตนเองได้ มีพื้นที่ทำการเกษตรได้กว้างใหญ่ ประชากรน้อย ประชาชนมีอาหารการกินและปัจจัยยังชีพอื่นๆ พอเพียง ระบบเศรษฐกิจไทยไม่มีความจำเป็นต้องปฏิรูปเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม แต่เพราะประเทศมหาอำนาจที่เริ่มพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมแผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาค้าขาย ลงทุน ล่าอาณานิคมไปทั่วโลก รวมทั้งเอเชียรอบบ้านของไทย ทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยต้องถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลกแบบเป็นทุนนิยมบริวารที่มาทีหลัง

การที่ไทยเริ่มพัฒนาทุนนิยมช้ากว่ายุโรป เพราะสมัยก่อนหน้านั้นไทยมีประชากรน้อย (สมัยรัชกาลที่ 5 มีประชากรแค่ราว 5-6 ล้านคน) ทรัพยากรธรรมชาติมาก มีระบบเศรษฐกิจแบบศักดินาและเกษตรพึ่งตนเองที่ผลิตอาหารได้พอเพียง ประชาชนดำรงชีวิตได้ โดยไม่มีเงื่อนไขความจำเป็นที่จะต้องดิ้นรนหาทางปฏิบัติเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรม เหมือนกับยุโรปในยุคเดียวกัน ในสมัยรัชกาลที่ 4-5 รัตนโกสินทร์ ไทยจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันสมัยเลียนแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตก เพราะลัทธิอาณานิคมและระบบ

ทุนนิยมโลกเป็นฝ่ายแผ่ขยายเข้ามาบีบบังคับให้ไทยเป็นฝ่ายต้องปรับตัว ส่วนหนึ่ง เพราะรัฐบาลไทยเกรงว่าถ้าไม่ปรับตัวเองอาจจะต้องตกเป็นอาณานิคม รวมทั้งเพราะ ประชากรเพิ่ม ระบบนิเวศสังคมเริ่มมีปัญหาขาดแคลนทรัพยากรเพิ่มขึ้น ระบบเศรษฐกิจ การเมืองแบบใช้ทาสใช้ไพร่ล้มสมัย ได้ผลผลิตต่ำ คนที่ต้องทำงานให้เจ้านายเป็นหลัก ไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปทางเศรษฐกิจสังคมในบาง ด้าน เช่น เลิกทาส เลิกไพร่ ให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ที่ดินได้

รัฐบาลไทยในรัชกาลที่ 5 (ค.ศ. 1868-1910 หรือ พ.ศ. 2311-1453) พยายามปรับปรุง ประเทศให้ทันสมัยแบบตะวันตก แต่เป็นการปรับปรุงในเรื่องการปกครองการบริหาร ราชการและการคมนาคมเพื่อสนับสนุนการปกครองและการบริหารราชการของรัฐบาล เป็นด้านหลัก ต่างกับญี่ปุ่นซึ่งปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยแบบตะวันตกในยุคสมัย เดียวกันที่พยายามปรับปรุงระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาอย่างเอาใจจริงเอา จังมากกว่าไทย เช่นส่งคนไปเรียนต่างประเทศในทุกสาขาที่สำคัญ รวมทั้งวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่งเสริมการศึกษา การแปล การอ่านหนังสือดีๆ จากต่างประเทศอย่าง ขนานใหญ่ ญี่ปุ่นจึงพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมได้เร็วกว่าไทยมาก⁶

ในขณะที่รัฐบาลสยามในยุคเดียวกันนั้น จารีตนิยมกว่า ส่งลูกหลานเธอจำนวน หนึ่งไปเรียนแค่บางสาขาวิชา เช่น ทหาร กฎหมายที่จะใช้ประโยชน์เพื่อการปกครอง และไม่ได้พัฒนาเรื่องการศึกษา การส่งเสริมการอ่าน แปล การอ่านหนังสือดีในหมู่ ประชาชนเหมือนในญี่ปุ่น รัฐบาลสยามยุคนั้น (สมันรัชกาลที่ 5) ยังจับกุมปัญญาชน ผู้เสนอแนวคิดเรื่องการปฏิรูปประเทศ เช่น เทียนวรรณเข้าคุก และละสมัยรัชกาลที่ 6 สั่งห้ามเผยแพร่หนังสือหลักเศรษฐศาสตร์เล่มแรก (ใช้ชื่อว่าทรัพย์ศาสตร์ เขียนโดย พระยาสุริยานุวัตร) ทั้งที่เป็นแค่หนังสือเศรษฐศาสตร์แนวทุนนิยมตะวันตกแบบคลาสสิก⁷

การปฏิวัติประชาธิปไตยของประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) เป็นการทำรัฐประหารยึดอำนาจโดยคณะราษฎรผู้มาจากกลุ่มข้าราชการและ นายทหารระดับกลางที่เป็นปัญญาชนหัวก้าวหน้าผู้ได้รับการศึกษาสมัยใหม่แบบตะวัน

⁶ เรื่องการปรับปรุงประเทศญี่ปุ่นให้ทันสมัยอย่างมีวิสัยทัศน์และเอาใจจริงเอจจะซ่อนอยู่ในนวนิยายอิงชีวประวัติ ปัญญาชนญี่ปุ่น เรื่อง เรียวมะ ซามูไร ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มูลนิธิหนังสือเพื่อสังคม 2559

⁷ วิทยากร เชียงกูล สารานุกรมหนังสือดี 100 ชื่อเรื่องที่คนไทยควรอ่าน สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2542 หน้า 529

ตกราว 100 คน พวกเขาเป็นพวกรักชาติและนักประชาธิปไตยผู้เห็นว่าระบอบปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่สยามใช้อยู่ล้าสมัย ทำให้ประเทศล้าหลัง อ่อนแอ มีโอกาสจะตกเป็นเมืองขึ้นหรือเสียเปรียบประเทศมหาอำนาจได้ ถ้าคนไทยไม่ปฏิรูประบบการปกครองและระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทยให้ทันสมัย (ยุคนั้นประเทศเพื่อนบ้านไทยและประเทศในเอเชียแอฟริกาล้วนเป็นอาณานิคม) หลังจากที่คณะราษฎรยึดอำนาจสำเร็จ พวกเขาร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่กษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ จัดการเลือกตั้งผู้แทนและจัดตั้งรัฐบาลที่อิงรูปแบบประชาธิปไตยตะวันตกในระดับหนึ่ง การปฏิวัติประชาธิปไตยของไทยในยุคหลังต่างจากการปฏิวัติในอเมริกาและฝรั่งเศส เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อนหน้านั้นตรงที่ในยุคที่เกิดการปฏิวัติยุคแรกนั้น ประชาชนในประเทศอเมริกาและฝรั่งเศสจำนวนมากพอสมควรมีพัฒนาการทางความคิด มีความต้องการและเข้าร่วมต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยด้วย แต่คนไทยส่วนใหญ่ในปี 1932 ยังคงเป็นชาวนา ชาวไร่ที่ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้มากกว่าเพื่อขาย ได้รับการศึกษาและข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ มีความรู้ ความเข้าใจความสนใจเรื่องประชาธิปไตย และเศรษฐกิจสมัยใหม่น้อย

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ได้ปฏิรูปทางการจัดการศึกษาและการฝึกหัดประชาชนเรื่องการปกครองท้องถิ่น ที่จะทำให้ประชาชนรับรู้เรื่องประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการปกรองท้องถิ่น ที่เป็นวิทยาศาสตร์มากพอ การจัดการศึกษาของไทย เป็นไปเพื่อเตรียมประชาชนให้มีความรู้ (แบบจำได้) และทักษะพอที่จะทำงานรับใช้ระบบราชการที่ชนชั้นนำเป็นใหญ่และระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรมแบบบริวารบริษัทข้ามชาติได้มากกว่าที่จะสนใจพัฒนาพลเมืองให้คิดวิเคราะห์เป็น ดังนั้น ถึง 80 กว่าปีต่อมาจนถึงในปัจจุบัน ประเทศไทยจะพัฒนาการศึกษาและเศรษฐกิจให้ทันสมัยได้ในระดับหนึ่ง และมีความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในโลกยุคที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก้าวหน้าไปกว่า 80 กว่าปีที่แล้ว แต่คนไทยส่วนใหญ่หรือจำนวนมากในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นคริสต์ศตวรรษที่ 21 แล้ว ก็ยังคงมีความคิดความเชื่อแบบเชื่อโชคลางของขลัง, ระบบอภิสิทธิ์ชน, ระบบอำนาจนิยม (ทหารนิยม) ระบบอุปถัมภ์ ฯลฯ

การปฏิวัติประชาธิปไตย พ.ศ. 2475 ของไทยเกิดมาจากชนชั้นกลางหัวก้าวหน้ากลุ่มหนึ่ง ซึ่งในอีก 15 ปีต่อมาพวกเขาก็ถูกยึดอำนาจโดยคณะนายทหารกลุ่มที่มีแนวคิด

อำนาจนิยมและจารีตนิยม ทำให้ประเทศไทยในรอบ 80 กว่าปี (จนถึงปัจจุบัน) ไม่ได้ปฏิรูปทั้งระบบเศรษฐกิจการเมืองและการศึกษาอย่างแท้จริง ประชาชนส่วนใหญ่คงได้รับการศึกษาต่ำและรายได้ (โดยเปรียบเทียบ) ต่ำ ระบบการเมืองแบบเลือกตั้งมักปัญหาการซื้อเสียงขายเสียง การใช้อำนาจ ระบบอุปถัมภ์และการหาเสียงแบบหลอกลวงหรือประชานิยม ทำให้การเลือกตั้งผู้แทนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะหลังจากพ.ศ. 2520-1977 (หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519) ได้แต่ผู้แทนและรัฐบาลจากชนชั้นสูง ชั้นกลางที่มีอำนาจมาก และอำนาจนำไปสู่การทุจริตฉ้อฉล การเล่นพรรคและพฤติกรรมแสวงประโยชน์ส่วนตัวต่างๆ^๑

ความด้อยพัฒนาหลังในสังคมไทยในปัจจุบันโดยเปรียบเทียบแล้วก็ไม่ต่างไปจากยุโรปยุคพันปีก่อนจนถึงศตวรรษที่ 18 ที่ชนชั้นผู้ปกครองยุโรปใช้ทั้งอำนาจทางทหาร ตำรวจ ในการกำลั้งบังคับ, กำลั้งทางเศรษฐกิจ การครอบงำด้านความรู้ ความเชื่อ ครอบงำให้ประชาชนให้เชื่อถือในเรื่องอภิสิทธิ์ของกษัตริย์แบบสืบเชื้อสาย และเทววิทยาแบบเชื่อในอำนาจล้นพ้นของคริสต์ศาสนจักรผสมกับไซคลองของขลัง (ไสยศาสตร์หรือเชื่อในอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติ) จนประชาชนเชื่อฟังหรือยอมรับชะตากรรมของการถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบมาเป็นเวลายาวนาน

แต่เมื่อสังคมยุโรปพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมไปจนถึงจุดหนึ่ง คนที่ตื่นตัวในการแสวงหาความรู้ ความคิดใหม่ ได้ก่อให้เกิดการปฏิวัติทางความรู้ ความคิดอ่าน ผสมกับปัญหาความขัดแย้งและความต้องการของประชาชนทางเศรษฐกิจการเมือง ทำให้ประชาชนยุโรป (ทั้งในทวีปยุโรปและที่อพยพไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกา) จำนวนมากพอสมควรที่เปลี่ยนแปลงไปคิดแบบใหม่ คิดอย่างมีเหตุผลอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ซึ่งนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจใหม่ ทั้งปัญญาชนและประชาชนได้เข้าร่วมผลักดันการปฏิวัติทั้งระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา วัฒนธรรมแบบเสรีประชาธิปไตยในอเมริกา ฝรั่งเศส และที่อื่นๆ ต่อมา ขณะที่คนไทยส่วนใหญ่จนถึงทุกวันนี้ยังไม่ได้พัฒนาก้าวข้ามไปสู่ยุคทำให้โลกสว่างด้วยเหตุผล (The Enlightenment) เหมือนที่คนยุโรปจำนวนหนึ่งก้าวข้ามไปตั้งแต่ 2-3 ร้อยปีที่แล้ว

คนไทยส่วนใหญ่ในวันนี้ใช้ชีวิตผู้ผลิต/ผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกแบบใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่อื่นๆ แต่กลับยังคงมีกรอบความคิดความ

^๑วิทยาการ เชียงกูล. ปฏิวัติประชาธิปไตยเพื่อแก้ไขวิกฤตของชาติ. สายธาร 2551.

เชื้อในทางการเมืองและศาสนาหลายอย่างที่คร่ำครึจารีตนิยมไม่ต่างจากคนยุโรปในยุคเมื่อสามสี่ร้อยปีที่แล้วมากนัก เพราะไทยซึ่งพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่หลังจากยุโรปอาจร่อยกว่าปีใช้วิธีสั่งเข้าการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและประชาธิปไตยแบบรัฐสภามาเฉพาะรูปแบบในการจัดการทางเศรษฐกิจและการปกครอง ระบบเศรษฐกิจของไทยได้เจริญเติบโตในแนวทุนนิยมแบบบริวารหรือแบบพึ่งพาประเทศทุนนิยมศูนย์กลางที่พัฒนาแล้ว ไม่ได้พัฒนาระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมจากภายในประเทศเอง ไม่ได้เกิดชนชั้นนายทุนที่ปฏิวัติ/เรียกร้องเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากศักดินาไปสู่ทุนนิยมอุตสาหกรรมแบบในยุโรป

การที่ไทยพัฒนาเป็นทุนนิยมที่หลังแบบที่ประเทศมหาอำนาจทุนนิยมศูนย์กลางบีบบังคับให้ไทยต้องเปิดประเทศรับการลงทุนและการค้าขายกับประเทศทุนนิยมอื่นๆ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองของประเทศทุนนิยมอุตสาหกรรม รัฐบาลประเทศมหาอำนาจทุนนิยมไม่ได้สนใจว่าระบบการเมืองไทยจะเป็นแบบไหน ถ้าตราบาใดที่รัฐบาลไทยไม่ว่าจะมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งยังคงเป็นรัฐบาลที่มีนโยบายเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือเปิดเสรีให้ทุนต่างชาติเข้ามาค้าขายและลงทุนได้สะดวก รัฐบาลประเทศมหาอำนาจตะวันตกก็ยอมรับได้ทั้งนั้น

ประวัติศาสตร์ของไทยต่างจากยุโรปและสหรัฐอเมริกาในแง่ที่ว่า ประชาชนไทยไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ในเรื่องการกดขี่ขูดรีด และการต่อต้านระบบเผด็จการเจ้าขุนมูลนายและศาสนจักรเหมือนในยุโรปและอเมริกาเมื่อสามร้อยปีที่แล้ว ถึงไทยในยุคศักดินาจะมีการขูดรีด การเกณฑ์แรงงาน และอื่นๆ บ้าง แต่เนื่องจากประเทศไทยมีที่ดินและทรัพยากรมาก ประชากรน้อย ประชาชนทำการเกษตรแบบพอมีพอกินมีใช้ โดยเปรียบเทียบไม่ถึงกับเดือดร้อนอดยากขาดแคลนมาก ในรอบร้อยปีหลังไทยค่อยๆ ถูกกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งในระบบทุนนิยมโลก แต่เป็นทุนนิยมแบบบริวารหรือพึ่งพาทุนจากต่างประเทศ ประเทศไทยไม่ได้มีการปฏิรูปเศรษฐกิจการเมืองและการศึกษาที่กระจายไปสู่คนส่วนใหญ่อย่างทั่วถึง เมื่อเทียบกับยุโรป สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ฯลฯ

ระบบการจัดการศึกษาและวัฒนธรรมเรียนรู้เรื่องทางสังคมการเมืองของประชาชนไทยถูกจัดการควบคุม ครอบงำ โดยชนชั้นสูง เจ้าที่ดินใหญ่และขุนนางนายทุนผู้สามารถปรับตัวเป็นหุ้นส่วนกับนายทุนและรัฐนายทุนจากประเทศทุนนิยมศูนย์กลางได้ ชนชั้นปกครองของไทยจัดการศึกษาให้ประชาชนพออ่านออกเขียนได้ และมีความรู้ทักษะทาง

วิชาชีพจำนวนหนึ่งเพื่อให้มีแรงงานที่มีฝีมือไปทำงานรับใช้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมแบบบริวารได้เท่านั้น ประเทศไทยไม่ได้มีการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นแบบเสรีนิยมก้าวหน้าที่จะช่วยพัฒนาให้ประชาชนไทยคิดวิเคราะห์เป็น ตั้งคำถามเรื่องการใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผล มีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค เหมือนอย่างคนยุโรปและคนอเมริกันเมื่อสามร้อยปีที่แล้ว⁹

การปฏิวัติโดยชนชั้นกลางใน ค.ศ. 1932 ไม่ได้มีประชาชนเข้าร่วมการลุกฮือเรียกร้องประชาธิปไตยของขบวนการนักศึกษาประชาชนใน เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีประชาชนส่วนใหญ่คือนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมต่อสู้จำนวนหลักแสน แต่ทั้ง 2 เหตุการณ์ไม่ได้นำไปสู่การปฏิรูปเชิงโครงสร้างทั้งทางเศรษฐกิจการเมืองและการศึกษาอย่างแท้จริง ชนชั้นสูงของไทยปรับตัวเข้ากับระบบทุนนิยมโลกให้พร้อมกับการครอบงำวัฒนธรรมทางความคิด หรือวัฒนธรรมทางการเมือง ประชาชนให้คงมีแนวคิดจารีตนิยม อุปถัมภ์นิยมมาได้โดยตลอด ครอบความคิดของคนไทยส่วนใหญ่หรือจำนวนมากในยุคปัจจุบัน ยังไม่ได้ก้าวข้ามยุคมืดแบบยุโรปที่ครอบงำให้คนศรัทธาสถาบันโบราณ เพราะคนส่วนใหญ่คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างเป็นเหตุผล เป็นวิทยาศาสตร์ด้วยตนเองไม่เป็น ต่างจากประชาชนในอเมริกาและในยุโรปในยุคศตวรรษที่ 18 ที่พวกเขามีโอกาสได้เรียนรู้จากการฟัง การอ่าน และการมีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของพวกเขาตลอดมา

ไทยไม่ได้ผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ยุคทำให้โลกสว่างด้วยเหตุผล ไม่ได้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมของเราเอง แต่ใช้วิธีนำเข้าและเลียนแบบการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และรูปแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (หรือประชาธิปไตยแบบนายทุน) มาจากประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมที่หลัง และไทยนำมาใช้เฉพาะตัวรูปแบบ เช่น การเลือกตั้งผู้แทน แบบใครได้เสียงข้างมาก (ไม่ว่าจะได้มาด้วยวิธีที่คดงออย่างไร) ก็ได้เป็นรัฐบาลแบบค่อนข้างเผด็จการที่มีเสียงสมาชิกสภาผู้แทนข้างมากหนุนหลัง แต่สังคมไทยไม่ได้พัฒนา “เนื้อหาสาระ” แนวความคิดที่เป็นประชาธิปไตย เช่น การที่ประชาชนตระหนักว่าตนเองมีสิทธิเสรีภาพโดยธรรมชาติที่จะต้องปกป้องไม่ให้เกิด

⁹ วิทยากร เชียงกุล. รายงานสภาวะการศึกษาไทย 2557-2558 จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร. สกศ. 2559 เล่มนี้เสนอแนวคิดยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาไทยเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบองค์รวมด้วย เปิดดูได้ที่เว็บไซต์ของสภาการศึกษาฯ www.onec.go.th

รัฐบาลเผด็จการมาละเมิด รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ฯลฯ

ประเด็นที่สำคัญคือไทยไม่ได้ปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปทางสังคมวัฒนธรรม (รวมทั้งการเลี้ยงดูเด็ก การสอนค่านิยมทางสังคมให้กับเด็ก) ที่จะเปลี่ยนแปลงให้คนไทยรู้จักคิด วิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล สังเกต ทดลอง หาข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อยืนยันความถูกต้องอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ มีความสนใจและเข้าใจเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคของปัจเจกชน และความสำคัญของการร่วมมือกันทำตามเสียงส่วนใหญ่ที่มีเหตุผล เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง¹⁰

ประเทศไทยมีประชากรมากอันดับที่ 20 ของโลก มีที่ดินที่เพาะปลูกได้ใหญ่เป็นอันดับที่ 19 ของโลก มีประชากรที่มีความรู้ความชำนาญเรื่องการเกษตร และมีทรัพยากรอื่นๆ ด้วยมากพอสมควร จึงสามารถพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมให้เจริญเติบโตในรอบ 80 กว่าปีที่ผ่านมาในอัตราสูงพอสมควร แต่การพัฒนาการเมืองและสังคมมีลักษณะลุ่มๆ ดอนๆ และมีปัญหาความขัดแย้งและความแตกต่างระหว่างประชาชนชนชั้น/กลุ่มต่างๆ มากขึ้นตามลำดับ เพราะโครงสร้างระบบเศรษฐกิจการเมืองของไทยรวมศูนย์ผูกขาดอยู่ในมือเจ้าที่ดิน นายทุน ข้าราชการ ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยมาตลอด การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เป็นบริวารแบบที่ไทยดำเนินอยู่ ไม่ได้กระจายทรัพย์สิน รายได้ โอกาสทางการศึกษา และอื่นๆ ไปสู่ประชาชนอย่างเป็นธรรม ในรอบ 30 ปีล่าสุด ความแตกต่างไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจระหว่างคนกลุ่มที่รวยที่ 20% แรกและคนกลุ่มที่จนที่สุด 20% สุดท้ายยังเพิ่มสูงขึ้นด้วย¹¹

การพัฒนาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของโลกยุคปัจจุบันทำให้คนไทยส่วนใหญ่ในได้รับการศึกษาข่าวสารจากโลกสมัยใหม่มากกว่าเมื่อ 300 กว่าปีที่แล้วมาก แต่คนไทยเลือกรับเฉพาะรูปแบบการดำเนินชีวิตภายนอก มากกว่าที่จะรับเนื้อหาสาระความรู้ เช่น ความคิดอ่านในแนวเสรีประชาธิปไตยระดับลึกของคนในประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมชาวตะวันตก ดังนั้น ถึงคนไทยในยุคนี้จะแต่งตัวและใช้ชีวิตแบบชาวตะวันตก มีโทรศัพท์ สมาร์ทโฟน ต่ออินเทอร์เน็ตรับข้อมูลข่าวสารได้ (ราว 20 ล้านคน หรือ

¹⁰วิทยากร เชียงกุล. ปฏิวัติประชาธิปไตยเพื่อแก้ไขวิกฤตของชาติ. เล่มเดิม, 2551

¹¹สถาบันอนาคตไทยศึกษา 8 ข้อเท็จจริง ความเหลื่อมล้ำในไทย จุลสาร เมษายน 2557 www.thailandfuture-foundation.org ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บรรณาธิการ) สู่อสังคมนิยมหน้า มติชน 2557

1 ใน 3 ของประชากร) แต่ในแง่ความคิดความเชื่อ คนไทยส่วนใหญ่หรือจำนวนมาก ยังคงมีความคิดความเชื่อหลายอย่างเหมือนคนยุโรปในยุคมืดหรือยุคความเชื่อแบบงมงายเมื่อ 400-500 กว่าปีที่มาแล้ว

ในช่วงการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาธิปไตย พ.ศ. 2475 และ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประชาชนไทยส่วนหนึ่งตื่นตัวอ่านหนังสือ แสวงหาความรู้ใหม่และมีแนวคิดต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น อยู่ช่วงระยะหนึ่ง แต่กระแสการปฏิรูปสังคมไม่แรงมากพอ และไม่ได้ดำรงอยู่ได้นานเพียงพอ เพราะชนชั้นสูงไทยผู้มีแนวคิดจารีตนิยมที่ฝังแน่น มีกำลัง ความรู้ และสะสมประสบการณ์ในการปกครองมาช้านาน ปรับตัวและได้กลับขบวนการนักศึกษาประชาชนกลุ่มหัวก้าวหน้าได้เก่งกว่า พวกเขาสามารถได้กลับจนเข้ามาเป็นฝ่ายมีอำนาจครอบงำสังคมไทยได้อีกนับตั้งแต่หลังรัฐประหารปี 2490 และยังมีอำนาจบารมีมากขึ้นตั้งแต่หลังเหตุการณ์ฝ่ายขวาจัดปราบปรามนักศึกษา ประชาชน 6 ตุลาคม 2519

ในรอบ 40 กว่าปีหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 1976 มาจนถึงปัจจุบัน ไทยได้พัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมมาตลอด การเมืองเป็นประชาธิปไตยแบบรัฐสภาสลับกับรัฐบาลทหารบ้าง แต่เนื้อหาโดยรวมคือการเล่นการเมืองแบบแบ่งปันอำนาจกันในหมู่ชนชั้นนำกลุ่มต่างๆ ภาคประชาชนไม่ได้พัฒนาเรื่องความรู้และการจัดตั้งองค์กรภาคประชาชนขึ้นอย่างเข้มแข็งมากเพียงพอ เมื่อเทียบกับยุโรปอเมริกาหรือประเทศทุนนิยมอุตสาหกรรมอื่น ที่ภาคประชาชนมีการศึกษา รายได้ และอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นสูงกว่าประชาชนส่วนใหญ่ของไทยมาก

อุปสรรคที่ทำให้สังคมไทยยังพัฒนาประชาธิปไตยได้ระดับต่ำ นอกจากเรื่องความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทางฐานะ รายได้ ความรู้ อำนาจต่อรองแล้ว คือ การที่คนไทยส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมแบบถูกครอบงำด้วยความเชื่อแบบจารีตนิยม อุปถัมภ์นิยม ด้วยศรัทธา อารมณ์ อคติ ความงมงาย ชนชั้นสูงกลุ่มต่างๆ ของไทยสามารถครอบงำหลอกล่อประชาชนให้เชื่อในระบบอุปถัมภ์นิยม ประชานิยม (ประชารัฐ) ฯลฯ ได้มาก ขณะที่คนชั้นกลาง ปัญญาชนไม่เข้มแข็งในการคิดวิเคราะห์หรืออย่างเป็นเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ และการศึกษาค้นคว้าเรื่องการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองของประเทศไทยอย่างวิเคราะห์เจาะลึกและอย่างต่อเนื่อง ปัญญาชนที่มีแนวคิดเสรีประชาธิปไตยหน่อย เป็นคนส่วนน้อยที่ทั้งถูกฝ่ายชนชั้นสูงปราบปราม ดึงเข้าเป็นพวก

และในภายหลังจากการพ่ายแพ้ของปัญญาชนฝ่ายก้าวหน้าในต้นทศวรรษ 1980 ก็เกิดความขัดแย้งในหมู่ปัญญาชนด้วยกันเองในทางความคิด อำนาจและผลประโยชน์ จนปัญญาชนไทยในยุคปัจจุบันไม่สามารถเป็นพลังที่เข้มแข็งให้กับประชาชนส่วนใหญ่ได้มากพอ

ปัญญาชนไทยส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันไม่ได้ค้นคว้า ถกเถียง อภิปรายปัญหาและแนวทางการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปความคิดอ่านของประชาชน อย่างเจาะลึก วิพากษ์วิจารณ์ เอาจริงเอาจัง แม้ในยุคปัจจุบันนี้จะมีคนไทยที่มีการศึกษาสูง จบอย่างน้อยปริญญาตรีขึ้นไปราว 8 ล้านคนจากแรงงานราว 35 ล้านคน¹² และก็มีคนส่วนที่สนใจเรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมืองอยู่จำนวนหนึ่งกล่าวโดยรวม มีงานวิจัย หนังสือข้อเขียนในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจการเมือง สังคม ออกมาพอสมควร แต่ก็ยังมีข้อจำกัดว่า ปัญญาชนนักวิชาการที่แสดงออกในข้อเขียน คำบรรยาย คำสัมภาษณ์ต่อสาธารณะในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีแนวคิดไปในทางสนับสนุนทุนนิยมอุตสาหกรรม เสรีนิยม บั๊จเจกชน โพลต์โมเดริน (ยุคหลังสมัยใหม่) บั๊จเจกชนนิยม บริโภคนิยม ฯลฯ มากกว่าแนวคิดเสรีประชาธิปไตยเชิงก้าวหน้า รักความเป็นธรรม การพัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืน

ถ้าเรามองสถิติข้อมูลเปรียบเทียบความรู้ความสามารถเด็กเยาวชนและกำลังแรงงานของเรากับของประเทศอื่นอย่างวิพากษ์วิจารณ์และยอมรับความจริง ดูจากผลการทดสอบเด็กอายุ 15 ปี ของประเทศต่างๆ ที่ชื่อย่อโครงการ PISA ที่จัดทำโดยกลุ่ม OECD และดัชนีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สำรวจโดยองค์กร World Economic Forum และองค์กร IMD¹³ เราจะตระหนักว่าประเทศไทยยังล้าหลังและมีแนวโน้มจะมีปัญหามากขึ้นในอนาคต ถ้าเราไม่ช่วยกันคิดและทำปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองและการศึกษาของไทยให้เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และกล้าผ่าตัดแก้ไขเชิงโครงสร้างที่รากเหง้าสาเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบองค์รวม

แนวทางที่จะเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นสังคมประชาธิปไตยและเจริญก้าวหน้า และประชาชนมีความสุข ความพอใจได้มากขึ้น คือคนไทยต้องเปลี่ยนแปลงวิธีคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุผล ด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์แบบวิทยาศาสตร์ สนใจอ่าน

¹²สำนักงานสถิติแห่งชาติ การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2557 www.nso.or.th

¹³คู่มือวิชาการ เชียงกูล รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/58 เล่มเดิม บทที่ 3 หน้า 53-55

หนังสือ ค้นคว้า อภิปรายถกเถียงกันเรื่องชีวิต สังคม การเมือง วัฒนธรรม สนใจใฝ่รู้เชิงวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น

สังคมไทยต้องปฏิรูปเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงดูเด็กและระบบการสอน การเรียนในโรงเรียน จากแบบผู้ใหญ่ใช้อำนาจ ฝึกให้เด็กท่องจำและฝึกทักษะแบบล้าสมัย เป็นการเลี้ยงดูเด็กและสอนอย่างมีเหตุผล ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการเรียนรู้ และตามหลักสิทธิเสรีภาพประชาธิปไตยแนวก้าวหน้า ที่ต้องเริ่มตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เราจึงจะสามารถพัฒนาเด็กเยาวชนและประชาชนให้เป็นพลเมืองที่มีความฉลาดทางปัญญา ทางอารมณ์ และจิตสำนึกเพื่อสังคม มากพอที่จะทำให้ประชาชนที่รู้และคิดแบบใหม่อย่างพลเมืองที่ตื่นตัวรับผิดชอบสามารถเป็นพลังในการที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปสังคมไทยเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่อย่างยั่งยืนให้สำเร็จได้อย่างแท้จริง¹⁴

คนที่มีการศึกษาหรือตื่นตัวพอจะเห็นแสงสว่างหรือหนทางไปสู่แสงสว่าง (ที่ปลายอุโมงค์?) ต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ว่าเราจะรณรงค์ให้คนไทยส่วนใหญ่ได้เห็นแสงสว่างแห่งเหตุผล เพื่อที่ประเทศไทยจะก้าวข้ามยุคที่ค่อนข้างมืด มงาย ล้าหลังเหมือนยุโรปตะวันตกเมื่อ 400-500 ปีที่แล้ว ไปให้ได้อย่างไร

---

¹⁴วิทยากร เชียงกูล, บัดกवादประเทศไทยก้าวอย่างอึกยาวไกล, สนพ.บ้านพระอาทิตย์ 2557. วิทยากร เชียงกูล, เศรษฐศาสตร์แนวใหม่-เพื่อชีวิตและระบบนิเวศที่สันติสุข, สนพ.กรุงเทพธุรกิจ 2558.

บรรณานุกรม

- คริส ฮาร์มัน. **ประวัติศาสตร์โลก ฉบับประชาชน**. แปลโดยอรวรรณ คูหเจริญ
คปไฟ 2557
- ปอล ซาเวียร์ แปล **ประวัติศาสตร์แห่งพระราชอาณาจักรสยาม** กรมศิลปากร 2539
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บรรณาธิการ) **สู่สังคมไทยเสมอหน้า** มติชน 2557
- โรเบิร์ต แอล. ไฮล์บรอนเนอร์ **การสร้างสังคมเศรษฐกิจ** แปลโดย ดร.ลิลี่ โกศัยยานนท์
และคณะ, แพรวพิทยา 2521.
- วิทยากร เชียงกูล. **ปฏิวัติประชาธิปไตยเพื่อแก้ไขวิกฤตของชาติ**. สายธาร, 2551.
- วิทยากร เชียงกูล **สารานุกรมหนังสือดี 100 ชื่อเรื่องที่คนไทยควรอ่าน** สำนักกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2542 หน้า 529
- วิทยากร เชียงกูล, **ปิดกวดประเทศไทย ก้าวย่างอิกยาวไกล**, สนพ.บ้านพระอาทิตย์ 2557.
- วิทยากร เชียงกูล, **เศรษฐศาสตร์แนวใหม่-เพื่อชีวิตและระบบนิเวศที่สันติสุข**,
สนพ.กรุงเทพธุรกิจ 2558.
- วิทยากร เชียงกูล. **รายงานสภาวะการศึกษาไทย 2557-2558 จะปฏิรูปการศึกษา
ไทยให้ทันโลกศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร**. สกศ. 2559 www.onec.go.th
- สถาบันอนาคตไทยศึกษา 8 ข้อเท็จจริง ความเหลื่อมล้ำในไทย จุลสาร เมษายน 2557
www.thailandfuturefoundation.org
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ **การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2557**
Economics and Social Changes in The 18th Century www.faculty.unlv.edu
- Faulkner, Neil. **A Marxist History of the World**. www.counterfire.org
- Gombrich, E.H. **A Little History of the World**. Yale University Press, 2008
- Ian Morris, **Why The West Rules-For Now** Profile Book 2010, 2011
- J.J. Clarke **Oriental Enlightenment** Rout ledge 1997
- Johnston, Sean F. **History or Science One World**, Oxford, 2009
- Marr, Andrew. **BBC A History of the World**. Macmillan 2017
- The Enlightenment or Age of Reason: 1700's /Eighteenth Century www.westfa.edu/
www.nso.or.th **การสำรวจภาวะการพัฒนามหาของประชากร พ.ศ. 2557**
www.onec.go.th **รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2557/2558**

วิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Practices in Reading of Graduate Students, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

นันทวัฒน์ พารณอิสรีย์¹ สิริกร กาญจนสุนทร² และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง³

Nunthawat Paronisaree, Sirikorn Karnjanasuntorn, and Chairat Wongkitrungruang

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ เพื่อเปรียบเทียบวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ และปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม ที่มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 252 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test, One-way ANOVA และหาความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe หรือ LSD ค่าไคสแควร์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน ด้านการสำรวจเนื้อหา ด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ และด้านการจดบันทึกหรือแลกเปลี่ยน

¹ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.23, 2.21, 2.04, 2.23, 2.30 และ 2.27 ตามลำดับ) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ (ความถี่ในการอ่านหนังสือเรียน ระยะเวลาที่ใช้ในการอ่าน ช่วงเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือเรียนในแต่ละเทอม และเหตุผลในการอ่านหนังสือเรียน) และปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม (การสนับสนุนจากอาจารย์ คณะ/ภาควิชา และมหาวิทยาลัย) มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .01 และ .001

คำสำคัญ: การอ่านหนังสือ, การสนับสนุนทางสังคม, นิสิตปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This research aimed to study practices in reading, to compare practices in reading of graduate students, faculty of Social Sciences, Kasetsart University as classified by personal factors, and to study data of reading factors and social supports relating to practice in readings. The sample consisted 252 graduate students, faculty of Social Sciences, Kasetsart University. The data collection used questionnaires. Statistic used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA that paired difference compared by Scheffe or LSD methods, Chi-square, and Pearson's product moment correlation coefficient. Statistical significant level was set at .05.

The research results indicated that practice in reading in overall and aspects, including reading's aiming aspect, surveying content aspect, reading content aspect, abilities to apply aspect, and taking note and exchange of idea aspect had moderate level ($\bar{x} = 2.23, 2.21, 2.04, 2.23, 2.30, \text{ and } 2.27$ respectively). Hypothesis testing indicated that data of reading (including frequency of reading, reading's duration in each time, period for reading in each

semester, and reason to read) and social support (including lecturers, faculty/department, and university's support) were related to practice in readings in overall at the statistical significance level of .05, .01 and .001.

Keywords: Readng, Social Support, Graduate Student, Kasetsart University

1. ความสำคัญของปัญหา

การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะเป็นทักษะพื้นฐานอันเป็นกระบวนการสำคัญในการแสวงหาความรู้ เช่นเดียวกับทักษะการฟัง การพูด การเขียน เนื่องจากปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในด้านการพิมพ์ และเทคนิคอื่นๆ ทำให้วิทยากรต่างๆ เผยแพร่ออกมาในรูปแบบของสิ่งพิมพ์เป็นส่วนมาก การแสวงหาความรู้จึงมิได้มาจากการฟังหรือการซักถามเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การอ่านจึงกลายเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งช่วยให้มนุษย์เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ทั่วถึง ดังนั้นผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านย่อมเป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางและสามารถหาความรู้ไปพัฒนาสติปัญญา อารมณ์และสังคมได้ดีขึ้น (เพลินพิศ เนติธรรมกุล, 2546) และผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551) เกี่ยวกับการอ่านหนังสือของประชากรนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงานในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งรวมการอ่านหนังสือทุกประเภท และการอ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดี ฯลฯ พบว่าผู้ที่มีอายุ 6 ปี ขึ้นไปมีอัตราการอ่านหนังสือนอกเวลาเรียนหรือนอกเวลาทำงานลดลงจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2548 จากร้อยละ 69.1 เป็นร้อยละ 66.3 ทั้งนี้เพราะใช้เวลาดูโทรทัศน์และไม่มีเวลาอ่านหนังสือ อาจเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่รัดตัว เพราะฉะนั้นการอ่านหนังสือของประชาชนต้องมีการพัฒนาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ การอ่านหนังสือเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งในด้านการสื่อสารและการพัฒนาประเทศไม่ว่าความเจริญในสังคมไทยจะเพิ่มมากขึ้นเพียงใด การอ่านยังจะต้องมีความจำเป็นมากขึ้น เพราะการที่จะพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า รัฐบาลจำเป็นต้องวางแผนพัฒนาทั้งสังคมเมืองและชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศให้ได้พัฒนาไปโดยพร้อมเพรียงกัน สิ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาก็คือการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของคนในชุมชนต่างๆ โดยที่ทุกคนสามารถที่จะสื่อสารและค้นหาข้อมูลรวมทั้งรับรู้ความหมายของข่าวสารได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการอ่านจากสื่อสิ่งพิมพ์ชนิดต่างๆ (ประดิษฐ์ เมฆไชยภักดิ์, 2537)

ในการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องศึกษาทั้งในห้องเรียนและแสวงหาความรู้นอกห้องเรียน ด้วยตนเองควบคู่กันไปด้วย นักศึกษาจะต้องอาศัยทักษะการรับสารที่สำคัญคือการอ่านอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา นักศึกษาจำเป็นต้องอ่านหนังสือเป็นจำนวนมากเพื่อประกอบการเรียน เพื่อศึกษาค้นคว้าและพัฒนาความรู้ให้แตกฉานมากกว่าที่เรียนในห้องเรียน (สุวดี ภูประดิษฐ์, 2546) แต่ที่ผ่านมาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือเฉพาะที่เกี่ยวกับการทารายงานหรือที่ได้รับมอบหมาย หรือจะค้นคว้าอ่านช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาทิ ก่อนสอบเก็บคะแนนสอบกลางภาคและสอบปลายภาคเท่านั้น เนื่องมาจากการไม่รู้จักรักษาเวลาสำหรับการค้นคว้าและให้ความสำคัญกับการอ่านที่นอกเหนือจากการอ่านหนังสือในห้องเรียน หรือมีสิ่งอื่นๆ ที่กระตุ้นความสนใจมากกว่า เหตุที่นักศึกษาไม่ค่อยอ่านหนังสือมีอีกมากหรือหลายประเด็น ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ประกอบกับปัจจุบันมีทางเลือกของกิจกรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นให้เลือกและได้รับความนิยมอย่างมาก อาทิ การฝึกอบรมต่างๆ รวมทั้งการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) จึงทำให้นักศึกษาละเลยการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นเอกสาร ตำรา หรือวารสาร รวมทั้งงานวิจัยและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง (โชคชัย เพ็ชรนคร และคณะ, 2549)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่องวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื่องจากนิสิตในระดับดังกล่าวจำเป็นต้องอ่านหนังสือและค้นคว้าเพิ่มเติมเป็นอย่างมาก เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ ทักษะทางวิชาการและทักษะทางวิชาชีพ ตลอดจนมีศักยภาพในการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสร้างสรรค์ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงภายใต้บริบทของสังคมไทย (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554) อีกทั้งการศึกษาสังคมศาสตร์เป็นการเรียนเพื่อศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับหน่วยสังคมต่างๆ รวมทั้งพฤติกรรมของมนุษย์ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งการจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว มิอาจใช้ความรู้เพียงศาสตร์เดียวเพื่อมาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น แต่จะต้องอาศัยการรวบรวมความรู้จากหลายสาขาวิชาแล้วนำมาเชื่อมโยงกันที่เรียกว่า “สหวิทยาการ” ส่งผลให้นิสิตที่ศึกษาในคณะสังคมศาสตร์ต้องค้นหาความรู้ที่มีมิติทั้งความกว้างและลึก ดังนั้นการอ่านจึงถือเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนสำหรับผู้ศึกษาคณะสังคมศาสตร์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ และปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. สมมติฐานการวิจัย

1. นิสิตปริญญาโทที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือที่แตกต่างกัน
2. ปัจจัยข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้คือ นิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2558 จำนวน 835 คน (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2558) โดยสามารถแบ่งออกเป็น 9 สาขาวิชา ประกอบด้วย 1. การจัดการความขัดแย้ง 2. การบริหารและพัฒนาสังคม 3. จิตวิทยาชุมชน 4. จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ 5. ประวัติศาสตร์ 6. พัฒนสังคมศาสตร์ 7. ภูมิศาสตร์การวางแผนพัฒนา 8. รัฐศาสตร์ และ 9. สังคมวิทยาประยุกต์ ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้การคำนวณด้วยวิธีของ Taro Yamane (1967 อ้างถึงใน สิทธิธีรสรณ์, 2551) ได้จำนวน 270 คน จากนั้นผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยนำจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณข้างต้นมาจำแนกออกเป็นสาขาวิชาทั้ง 9 สาขา

จากนั้นแบ่งสัดส่วนขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสาขาวิชาให้ได้ครบตามจำนวน ต่อมาใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental random sampling) กับนิสิตในแต่ละสาขาวิชาจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 270 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยการพิจารณาจากกรอบแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ ปัจจัยสนับสนุนทางสังคม และวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ การทดสอบเครื่องมือ

1. การหาค่าความเที่ยงตรง ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามให้มีเนื้อหาตรงและตอบกับวัตถุประสงค์ (Content Analysis) โดยให้กรรมการที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบให้ถูกต้อง

2. การหาค่าความเชื่อมั่น โดยการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับนิสิตปริญญาโท คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 30 คน จากนั้นใช้วิธีวัดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลจากการศึกษาค่าเชื่อมั่น พบว่าปัจจัยสนับสนุนทางสังคม ด้านการสนับสนุนจากครอบครัว 0.782 การสนับสนุนจากอาจารย์ 0.845 การสนับสนุนจากคณะ/ภาควิชา 0.739 และการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย 0.921 ส่วนวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน 0.772 การสำรวจเนื้อหา 0.783 การอ่านเนื้อหาในหนังสือ 0.840 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ 0.898 และการจดบันทึกหรือแลกเปลี่ยน 0.834

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความร่วมมือให้สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นผู้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยอีก 2 คนนำแบบสอบถามไปแจกด้วยตนเอง จากประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผู้ศึกษาสามารถเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 252 ฉบับ ร้อยละ 93.33 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 270 คน เนื่องจากในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล (เดือนมกราคม 2559) เป็นภาคการศึกษาที่ 2 ของปีการศึกษา 2558 อันเป็นช่วงเวลาที่นักศึกษาชั้นปี

ที่ 2 ในบางสาขาวิชาได้มีการเรียนการสอนเนื่องจากเป็นช่วงทำวิทยานิพนธ์หรืองานศึกษาค้นคว้าอิสระ อีกทั้งในบางสาขาวิชาก็มีนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปก่อน จึงทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างความพึงพอใจในการรับบริการ โดยใช้ค่าสถิติ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' ค่า Chi-square และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

5. ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.6 อายุ 20-25 ปี ร้อยละ 50.8 ศึกษาอยู่ชั้นปี 1 ร้อยละ 76.2 ประกอบอาชีพ นิสิต/นักศึกษา ร้อยละ 38.5 มีรายได้เดือนละ 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 54.0 เรียนสาขาวิชารัฐศาสตร์ ร้อยละ 46.0 และสถานภาพทางการเรียนภาคพิเศษ ร้อยละ 78.2 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อ่านหนังสือเรียน ทุก 4-5 วัน มากที่สุด ร้อยละ 37.7 ระยะเวลาที่ใช้ในการอ่าน 30 นาที - 1 ชั่วโมง ร้อยละ 31.3 ในแต่ละเทอมอ่านหนังสือมากกว่า 1 เล่มมากที่สุด ร้อยละ 76.6 ช่วงเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือเรียน ส่วนใหญ่อ่านช่วงก่อนนอน มากที่สุด ร้อยละ 72.2 ใช้ช่วงเวลาใกล้สอบในการอ่านหนังสือมากที่สุด ร้อยละ 54.4 และมีเหตุผลในการอ่านหนังสือเรียน เพื่อต้องการผ่านการสอบในรายวิชาต่างๆ มากที่สุด ร้อยละ 78.6

กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.04 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การสนับสนุนจากอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.23 รองลงมาคือ การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ค่าเฉลี่ย 4.08 การสนับสนุนจากคณะ/ภาควิชา ค่าเฉลี่ย 3.73 และการสนับสนุนจากครอบครัว ค่าเฉลี่ย 3.66 ตามลำดับ

วิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ

วิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.23 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า วิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.40 รองลงมาคือ การจดบันทึกหรือแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็น ค่าเฉลี่ย 2.27 การอ่านเนื้อหาในหนังสือ ค่าเฉลี่ย 2.23 การตั้งจุดประสงค์ การอ่าน ค่าเฉลี่ย 2.21 และการสำรวจเนื้อหา ค่าเฉลี่ย 2.04 ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นิสิตปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือที่แตกต่างกัน ชั้นปี และสาขาวิชาที่ต่างกันมีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ไม่แตกต่างกันในภาพรวม แต่ด้านการสำรวจเนื้อหา มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และสถานภาพการเรียน ที่ต่างกันมีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ไม่แตกต่างกันในภาพรวมและรายด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือมีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าความถี่ในการอ่านหนังสือเรียนมีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน ด้านการสำรวจเนื้อหา และภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .05 และ .01 ตามลำดับ

ระยะเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือเรียนมีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการสำรวจเนื้อหา ด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ และภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .01, .01 และ .001 จำนวนหนังสือเรียนที่อ่าน ไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือทั้งภาพรวมและรายด้านทุกด้าน

ช่วงเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือเรียนแต่ละวัน มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการสำรวจเนื้อหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ช่วงเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือเรียนแต่ละเทอม มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน ด้านการสำรวจเนื้อหา ด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือ และภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .01, .001 และ .05

เหตุผลในการอ่านหนังสือเรียน มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน ด้านการสำรวจเนื้อหา ด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือ

ด้านการจัดบันทึกหือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001, .01, .05, .05 และ .01

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การสนับสนุนจากครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวมและรายด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

การสนับสนุนจากอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน ด้านการสำรวจเนื้อหา ด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ และด้านการจัดบันทึกหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .05, .01, .01, .01 และ .001

การสนับสนุนจากคณะ/ภาควิชา มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการสำรวจเนื้อหา ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ และภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .05 และ .01

การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการสำรวจเนื้อหา ด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ด้านการจัดบันทึกหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .05, .01, .05 และ .01

7. การอภิปรายผล

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

นิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีอายุตั้งแต่ 20-64 ปี โดยมีกลุ่มอายุ 20-25 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 50.4) ซึ่งเป็นช่วงอายุของนักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้วศึกษาต่อในระดับปริญญาโทโดยยังไม่ผ่านประสบการณ์การทำงาน 0คนในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต/นักศึกษาจึงมากที่สุดเช่นกัน (ร้อยละ 38.5) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 26-30 ปี (ร้อยละ 25.8) ซึ่งเป็นช่วงอายุของผู้ที่กำลังประกอบอาชีพเป็นระยะเวลาไม่นาน ส่วนมากนิสิตประกอบอาชีพในหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 38.2) นิสิตมีช่วงรายได้ 10,001-20,000 บาทมาก

ที่สุด (ร้อยละ 54) ซึ่งเป็นระดับอัตราจ้างของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เพิ่งเข้าสู่ระบบแรงงานจนถึงผู้ที่เริ่มมีประสบการณ์การทำงานน้อย รวมถึงเป็นระดับรายได้ที่ผู้ปกครองให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต/นักศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายประจำวันในแต่ละเดือน ผู้ที่เข้าศึกษาในระดับปริญญาโทจึงเป็นนักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน สามารถสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของสังคมที่ให้ความสำคัญกับระดับการศึกษาที่สูง ทั้งในแง่ของค่านิยมที่เชื่อกันว่ายิ่งสำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงจะได้เป็นเจ้านายคน ในแง่ของการสร้างโอกาสในการสมัครงานที่มากขึ้น และการปรับฐานรายได้หรือเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานของผู้ที่ประกอบอาชีพ นิสิตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ เพราะว่าการหลักสูตรของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีความหลากหลายและสามารถตอบสนองได้ตรงต่อการนำไปใช้ในสายงานราชการได้โดยพิจารณาจากการที่มีนิสิตศึกษาในสาขาวิชารัฐศาสตร์ร้อยละ 46 และมีสถานภาพทางการเรียนภาคพิเศษร้อยละ 78.2 เนื่องจากการเรียนในภาคพิเศษนั้นไม่กระทบต่อเวลาในการทำงานเพราะมีการเรียนการสอนในเวลาหลังเลิกงานและวันหยุด

2. ปัจจัยข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ

นิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีความถี่ในการอ่านหนังสือเรียนมากที่สุดคืออ่านทุก 4-5 วัน (ร้อยละ 37.7) อ่านหนังสือช่วงเวลาก่อนนอนในแต่ละวัน (ร้อยละ 72.2) โดยใช้ระยะเวลา 30 นาที-1 ชั่วโมง (ร้อยละ 31.7) สอดคล้องกับผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551) พบว่าจำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปในกรุงเทพมหานครใช้เวลาอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงานเป็นเวลา 30-59 นาทีมากที่สุด และอ่านหนังสือช่วงเวลาใกล้สอบในแต่ละภาคเรียน นิสิตมีเหตุผลในการอ่านหนังสือเรียนคือเพื่อต้องการผ่านการสอบในรายวิชาต่างๆ (ร้อยละ 79.0) สามารถบอกได้ว่านิสิตมีพฤติกรรมการอ่านที่ไม่สม่ำเสมอและใช้เวลาอ่านไม่นานในแต่ละครั้ง เมื่อพิจารณาข้อมูลการอ่านหนังสือในแต่ละเทอมและเหตุผลในการอ่านหนังสือเรียนประกอบการวิจารณ์สามารถอธิบายได้ว่านิสิตส่วนมากอ่านหนังสือช่วงใกล้สอบและก่อนสอบ โดยอ่านทบทวนเนื้อหาที่ได้เรียนมาเพื่อการผ่านสอบในแต่ละครั้งเท่านั้น ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษาของไพฑูรย์ สีน

ลาร์ตัน (2543) ที่เสนอหลักการความเป็นนักวิชาการ อันหมายถึงความเป็นผู้ที่แสวงหา และพัฒนาความรู้ที่อยู่ตลอดเวลา

3. ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนจากครอบครัว พบว่า นิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในภาพรวมในระดับมาก อธิบายได้ว่าครอบครัวมีความต้องการส่งเสริมให้นิสิตได้รับการศึกษาในระดับที่สูง เพราะการศึกษาในระดับที่สูงสามารถทำให้นิสิตมีโอกาสในการประกอบอาชีพที่ดี รวมทั้งสามารถนำไปประกอบการปรับฐานรายได้หรือเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานได้ อีกทั้งนิสิตส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ยังมีได้ประกอบอาชีพและมีได้แยกครอบครัว จึงส่งผลให้ครอบครัวยังคงการสนับสนุนต่อไป เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ครอบครัวของท่านไม่รบกวนท่านเวลาที่ท่านอ่านหนังสือ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เพราะท่านนิสิตในระดับปริญญาโทมีความเป็นผู้ใหญ่สามารถรับผิดชอบตนเองได้ สมาชิกในครอบครัวจึงให้อิสระในการอ่านแก่นิสิตและช่วยเหลือโดยการไม่มารบกวนขณะอ่านหนังสืออันเป็นการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อสมาธิการอ่าน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือครอบครัวของท่านพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือที่ท่านอ่าน เนื่องจากบุคคลในครอบครัวของนิสิตมีพื้นความรู้ไม่ตรงกับสาขาวิชาของนิสิต จึงไม่สามารถพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือที่นิสิตอ่านได้

การสนับสนุนจากอาจารย์ พบว่า นิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ในภาพรวมในระดับมาก และเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยการสนับสนุนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับการสนับสนุนจากแหล่งที่มาอื่นๆ อธิบายได้ว่าคุณอาจารย์เป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงกับการเรียนในระดับปริญญาโท ทั้งในด้านการสอนการมอบหมายงาน การแนะนำเอกสารตำราเรียน การออกข้อสอบ และการเป็นที่ปรึกษางานวิจัยให้กับนิสิต ซึ่งภาระหน้าที่ดังกล่าวของอาจารย์ล้วนแต่เป็นข้อกำหนดให้นิสิตเกิดการอ่านหนังสือเพื่อกระตุ้นให้นิสิตมีความรู้เพียงพอต่อการนำไปใช้ในกิจกรรมทางการศึกษาที่กล่าวมา เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าอาจารย์มอบหมายให้นิสิตค้นคว้าทำรายงานและการแนะนำหนังสือให้อ่าน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคืออาจารย์กำหนดให้อ่านหนังสือนอกเวลา เพราะว่าเป็นทางปฏิบัติ

คณาจารย์เพียงแค่นำเอกสารที่ควรอ่านเพิ่มเติมในเค้าโครงการสอน (Course Syllabus) มิได้มอบหมายหรือกำหนดให้นิสิตได้อ่าน ผนวกกับพฤติกรรมของนิสิตที่ให้ความสำคัญกับเอกสารหรือตำราเรียนหลักซึ่งมีรายละเอียดตรงกับเนื้อหาการเรียนในชั้นเรียนมากกว่าเอกสารอ่านเพิ่มเติม

การสนับสนุนจากคณะ/ภาควิชา พบว่านิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับการสนับสนุนจากคณะ/ภาควิชาในภาพรวมในระดับมาก เพราะว่าคณะ/ภาควิชาที่มีรูปแบบการสนับสนุนโดยการอำนวยความสะดวกในด้าน การให้บริการทางวิชาการ การจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมถึงจัด เอกสารและตำราเรียนให้กับนิสิต ส่งผลให้นิสิตสามารถอ่านหนังสือได้มากขึ้นเพราะ ประหยัดเวลาที่จะต้องเลือกสรรหนังสือและการไปหาสถานที่อื่นๆ เพื่ออ่านหนังสือ เมื่อ พิจารณารายข้อพบว่า คณะ/ภาควิชาของท่านมีห้องสมุดประจำหน่วยงานมีค่าเฉลี่ย มากที่สุด เพราะว่าการที่คณะ/ภาควิชาของท่านมีห้องสมุดประจำหน่วยงาน ส่งผลให้ นิสิตสามารถค้นคว้าในประเด็นที่ตนสนใจ ทั้งหนังสือเรียนหรืองานวิจัยอันมีลักษณะ เนื้อหาที่เป็นเชิงลึกหรือเฉพาะทางมากกว่าที่จัดสรรในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย อีกทั้งทำให้นิสิตไม่ต้องใช้เวลาเดินทางไปห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเพื่อทำการอ่านหรือ ค้นคว้า ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือคณะ/ภาควิชาของท่านมีหนังสือหรือวารสารที่ตรงตาม ความต้องการของท่าน เพราะว่านิสิตมีความต้องการหนังสือหรือวารสารที่มีเนื้อหาอัน เป็นคำตอบแบบเบ็ดเสร็จที่ตอบโจทย์ของนิสิตได้ทันทีที่อ่านเสร็จสิ้น ซึ่งไม่สอดคล้อง กับราชกิจจานุเบกษา (2548) ได้กล่าวถึงเป้าหมายการศึกษาในหลักสูตรปริญญาโท ไว้ในแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ในระดับบัณฑิตศึกษาว่า ผู้เรียนต้องมีความสามารถในเชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่นๆ ได้ ดังนั้นวิธีปฏิบัติในการอ่าน หนังสือที่เหมาะสมจึงควรเป็นการอ่านที่มีการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์เช่นกัน

การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ได้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยในภาพรวมในระดับมาก อธิบายได้ว่า มหาวิทยาลัยมีความสามารถในการจัดสถานที่ที่มีบรรยากาศเหมาะสมต่อการอ่าน มี แหล่งสืบค้นที่ทันสมัย และมีฐานข้อมูลที่หลากหลายกว่าระดับคณะ/ภาควิชา ทำให้ง่าย ต่อการสืบค้นหนังสือที่ต้องการและสถานที่ที่เอื้ออำนวยให้สามารถอ่านหนังสือได้อย่างมี ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกนิษฐา มหาวงศ์ทอง (2553) ที่ศึกษาพฤติกรรมกาอ่าน

และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การอ่านของพระนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ด้านการได้รับปัจจัย ส่งเสริมการอ่าน พบว่าการส่งเสริมจากสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย ข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือห้องสมุดของมหาวิทยาลัยมีแหล่งสืบค้นที่เข้าถึง ง่าย เพราะว่าแหล่งสืบค้นของมหาวิทยาลัยมีความทันสมัยใช้งานง่าย (user friendly) และมีการจัดการกับฐานข้อมูลที่เป็นระบบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บรรณารักษ์ ให้คำแนะนำช่วยเหลือท่านในการสืบค้นข้อมูล ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการที่มีแหล่ง สืบค้นที่เข้าถึงง่ายและใช้งานง่ายสามารถสืบค้นได้ด้วยตนเอง จึงทำให้ความช่วยเหลือ จากบรรณารักษ์ลดลง

4. วิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ

ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน พบว่า นิสิตมีการตั้งจุดประสงค์การอ่าน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่านิสิตยังมิได้มีการตั้งจุดประสงค์การอ่านในแต่ละ ครั้งอย่างสม่ำเสมอก่อนการอ่าน แต่จะตั้งจุดประสงค์การอ่านในวัตถุประสงค์ที่สำคัญ สำหรับตัวนิสิต เช่น การสอบเก็บคะแนน หรือทำงานที่อาจารย์มอบหมาย โดยข้อที่มีค่า เฉลี่ยมากที่สุดคือนิสิตจัดลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการอ่าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากเพียงด้านเดียวที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Beth Azar (2010) ที่ได้เสนอวิธี ปฏิบัติในการอ่านขั้นตอนแรกด้วยการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะอ่านจากความ สำคัญของข้อคำถามที่ต้องการหาคำตอบ ทั้งนี้เพราะว่านิสิตมีเวลาในการอ่านที่จำกัด อันเนื่องมาจากการทำงานประจำหรือการเดินทาง แต่ทว่าเมื่อพิจารณารายข้อ ซึ่งเป็น พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตั้งเป้าหมายในการอ่านกลับพบว่ามีพฤติกรรมในระดับ ปานกลางทั้งสิ้น สามารถอธิบายได้ว่านิสิตให้ความสำคัญกับการอ่านเพียงเพื่อมุ่งหา คำตอบที่ตนเองต้องการเท่านั้น โดยมีได้วางแผนการอ่านในแต่ละครั้ง ซึ่งขัดแย้งกับ แนวคิดในการอ่านของ Beth Azar (2010) ที่เสนอให้ผู้อ่านทำรายชื่อของหัวข้อและ ตั้งเป้าหมายการอ่าน เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตและวางแผนในการอ่านทั้งในด้าน ปริมาณและคุณภาพ เช่น การใช้เวลาในการอ่าน 0๕นของเนื้อหาที่จะอ่าน และ เนื้อหาสาระที่จะได้รับเมื่ออ่าน

ด้านการสำรวจเนื้อหา พบว่า นิสิตมีการสำรวจเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่านิสิตมิได้มีการอ่านหนังสือที่สม่ำเสมอหรืออ่านเพื่อความรอบรู้ เพราะการ

อ่านในรูปแบบดังกล่าวจะทำให้ผู้อ่านสนใจส่วนประกอบต่างๆ ของหนังสือหรือสำรวจหนังสือหลายๆ เล่ม เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของหนังสือหรือทิศทางของเนื้อหาที่หนังสือจะนำไปสู่ รวมทั้งนิตินิติให้ความสำคัญกับการสำรวจส่วนประกอบต่างๆ ของหนังสือไม่มาก เพราะมุ่งการสำรวจแต่เพียงเนื้อหาที่ตอบโจทย์เท่านั้น โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือนิตินิติสำรวจหนังสือโดยดูจากหัวข้อในแต่ละบทเพราะว่านิตินิติต้องพิจารณาว่าหัวข้อดังกล่าวตรงกับความสนใจของตนหรือไม่ สอดคล้องกับแนวคิดการอ่านที่มีประสิทธิภาพของฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2544) ที่ได้เสนอวิธีการอ่านโดยตรวจสอบดูส่วนต่างๆ ของหนังสือรวมไปถึงหัวข้อหรือเนื้อเรื่องบางตอน/บางบทว่าเป็นเรื่องที่ต้องการอ่านหรือไม่ เนื้อเรื่องมีขอบเขตเพียงใด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือท่านสำรวจหนังสือโดยพิจารณาจากสำนักพิมพ์ก่อนอ่าน สามารถอธิบายได้ว่านิตินิติพิจารณาความสำคัญของหนังสือโดยมุ่งพิจารณาด้านเนื้อหาเป็นหลัก มิได้ยึดติดกับชื่อเสียงของสำนักพิมพ์

ด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือ พบว่า นิตินิติมีการอ่านเนื้อหาในหนังสืออยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่านิตินิติมีการอ่านในลักษณะการท่องจำแต่เฉพาะข้อความหรือเนื้อหาส่วนที่มีความสำคัญ โดยสามารถพิจารณาได้จากพฤติกรรมรายข้ออื่นๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญและถือเป็นหัวใจหลักในการอ่านเพราะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำความเข้าใจสิ่งที่อ่านอันเป็นรูปแบบการอ่านที่สอดคล้องกับการเรียนในระดับปริญญาโทกลับพบว่า มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2544) ที่กล่าวถึงการอ่านโดยใช้วิจารณญาณ การอ่านเชิงวิเคราะห์เนื้อหา อันเป็นขั้นตอนกระบวนการอ่านที่มีประสิทธิภาพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือนิตินิติมีการอ่านหนังสือไปด้วยและทำ Highlight ข้อความสำคัญไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิดวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของ Beth Azar (2010) ที่ได้เสนอเทคนิคการอ่านไว้ว่าควรเน้นข้อความสำคัญ ด้วยการขีดเส้นใต้หรือ highlight เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ

ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ พบว่า นิตินิติมีความสามารถในการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่านิตินิติมีการอ่านในลักษณะเน้นการท่องจำ จึงมิได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการวิเคราะห์และเชื่อมโยงสิ่งที่ได้อ่านเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการอ่านของลาวัลด์นีย์ สังขพันธ์ และคณะ (2549) ที่กล่าวว่าหลังจากการอ่าน ผู้อ่านจะสามารถสร้างความคิดใหม่ของตนเองได้ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นทักษะสำคัญของการทำวิจัยอันเป็นปรัชญาของ

การศึกษาในระดับปริญญาโท เพราะถ้าหากนิสิตขาดทักษะการอ่านในระดับดังกล่าว จะส่งผลให้การทำงานวิจัยของนิสิตมีปัญหาได้เช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือนิสิตสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่อ่านกับความรู้เดิมของท่านได้ รองลงมาคือท่านสังเกตเห็นหรือใช้ประโยชน์ได้ตรงกับวัตถุประสงค์มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายข้ออื่นๆ ซึ่งมีสาระสำคัญในด้านการเกิดความรู้และนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ที่เรียกว่า “การสังเคราะห์” กลับมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการอ่านที่มีประสิทธิภาพของฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2544) ที่กล่าวถึงการอ่านเชิงสังเคราะห์โดยการนำความรู้เดิมมารวมกับความรู้ใหม่ที่ได้จากการอ่านจนสามารถสร้างงานใหม่ขึ้นมาได้

ด้านการจดบันทึกหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พบว่า นิสิตมีการจดบันทึกหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่าเป็นผลจากการอ่านในลักษณะของการท่องจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจึงเป็นเพียงการแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้อ่านมาเท่านั้น มิได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ที่พบจากการอ่านหรือการสรุปของนิสิต ส่งผลต่อการจดบันทึกให้อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน เพราะสิ่งที่จะจดบันทึกหลังจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมิได้แตกต่างกับสิ่งที่ตนได้อ่าน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือนิสิตมีการค้นคว้าข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ท่านสนใจเพิ่มเติมหลังจากอ่านจบ สอดคล้องแนวคิดกระบวนการอ่านของลาวัณย์ สังขพันธ์านนท์ และคณะ (2549) ที่กล่าวว่าหลังจากการอ่าน ผู้อ่านทำการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมต่อไป ส่วนรายข้ออื่นๆ มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เมื่อนิสิตอ่านจบท่านจะแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในสิ่งที่อ่าน ไม่สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการอ่านของกัลยา ยวนมาลัย (2539) ที่ได้เสนอข้อควรปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนักอ่านที่ดีคือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเมื่ออ่านเรื่องใดแล้วควรนำเสนอข้อความที่ได้อ่านมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น การกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ทราบว่าตนเองอ่านเป็นหรือไม่ จับจุดสำคัญของเรื่องได้ถูกต้องหรือไม่ อีกทั้งยังได้ทราบความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับความรู้ของตน

ภาพรวมของวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ พบว่า นิสิตมีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสืออยู่ในระดับปานกลางทั้งภาพรวมและรายด้าน อธิบายได้ว่านิสิตยังมีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือที่ไม่ต่างจากการอ่านระดับปริญญาตรี ยังคงมีรูปแบบการอ่านเพื่อ

การท่องจำมากกว่าการไปประยุกต์ใช้หรืออ่านเพื่อความรอบรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนิสิตที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ผนวกกับยังไม่มีความรู้ในการอ่านที่เหมาะสมกับระดับปริญญาโท ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณารายข้อในด้านดังกล่าวจะพบว่าเป็นการเกิดความรู้ในลักษณะที่ต่อยอดมาจากพื้นฐานและประสบการณ์ความรู้เดิมมากกว่า การเกิดความคิดที่แตกแขนง ส่วนด้านการสำรวจเนื้อหาเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สามารถอธิบายได้ว่านิสิตมีการสำรวจเอกสารหรือสิ่งพิมพ์โดยมุ่งเน้นไปที่เนื้อหาด้านในที่จะสามารถตอบจุดประสงค์การอ่านครั้งนั้นได้มากกว่าการสำรวจส่วนประกอบอื่นๆ ของหนังสือ

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือที่แตกต่างกัน

พบว่า นิสิตที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา ทันอินทร์อาจ (2550) ที่ศึกษาอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อนิสัยรักการอ่านของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่านักศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีนิสัยการอ่านไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนต่างกัน มีนิสัยการไม่อ่านแตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ รอดแก้ว (2545) ที่ศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร พบว่านักศึกษาที่สังกัดคณะต่างกัน มีนิสัยรักการอ่านที่แตกต่างกัน และรัชฎาพร ธีรารวรรณ (2555) ที่ศึกษาพฤติกรรมการอ่านวิธีการอ่านและปัญหาการอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่าเพศ สาขาวิชา และคะแนนเฉลี่ยสะสม มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการอ่านหนังสือ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือมีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ความถี่ในการอ่านหนังสือเรียน มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้านของวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือพบว่า ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน และด้านการสำรวจเนื้อหามีความสัมพันธ์กับความถี่ในการอ่านหนังสือเรียน สามารถอธิบายได้ว่านิสิตใช้ความถี่ในการอ่านหนังสือเรียนเพื่อการตั้งคำถามหรือ

ข้อสงสัยและคัดเลือกหนังสือที่มีเนื้อหาหรือหัวข้อที่สามารถตอบคำถามหรือข้อสงสัยของตนได้ ยิ่งนิสิตมีความถนัดในการอ่านหนังสือเรียนที่บ่อย การสำรวจหนังสือก็จะยิ่งมีปริมาณมาก ทั้งส่งผลให้การตั้งประเด็นคำถามก่อนการอ่านในแต่ละครั้งยิ่งมีความชัดเจนยิ่งขึ้น และยังสามารถอธิบายได้นิสิตที่มีความถนัดในการอ่านหนังสือเรียนบ่อย เป็นผู้ที่มีวินัยเพราะรู้จักการแบ่งเวลาบางส่วนในชีวิตประจำวันมาใช้อ่านหนังสือ สอดคล้องกับอดุลย์วิริยเวชกุล (2541) กล่าวถึงความสามารถการจัดการเรื่องเวลาและการมีวินัยในตนเองเป็นทักษะที่ควบคู่กับการศึกษาในระดับดังกล่าว นิสิต/นักศึกษาจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองอย่างสูง เพราะการศึกษาในระดับปริญญาโทจะต้องมุ่งมั่น ทุ่มเทกกำลังกายกำลังใจ และเวลาเพื่อให้ได้รับความรู้และประโยชน์จากการศึกษา พร้อมทั้งสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนด

ระยะเวลาที่ใช้ในการอ่าน มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้านของวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือพบว่า ด้านการสำรวจเนื้อหา ด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ใช้ในการอ่านเนื่องจากกระบวนการอ่านทั้ง 3 ขั้นตอนเป็นวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ จึงสามารถอธิบายได้นิสิตใช้ระยะเวลาในการอ่านเพื่อหาความรู้ที่นิสิตจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป โดยใช้ระยะเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมงเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้มีสาเหตุจากการใช้เวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันเพื่อทำงานประจำหรือช่วยงานของครอบครัว รวมถึงการใช้เวลาเดินทางในแต่ละวัน ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือประสิทธิภาพในการอ่านแต่ละครั้ง เนื่องจากนิสิตมีเวลาไม่มากสำหรับการอ่านในแต่ละครั้งเพราะปัจจัยต่างๆ รวมถึงยังมีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อ การอ่านด้วย เช่น เรื่องของสุขภาพการขาดสมาธิ ความไม่เข้าใจเนื้อหา เป็นต้น

ช่วงเวลาที่ใช้ในการอ่านในแต่ละเทอม มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้านของวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือพบว่า ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน ด้านการสำรวจเนื้อหา และด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาที่ใช้ในการอ่านในแต่ละเทอม ซึ่งวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือทั้ง 3 ด้านดังกล่าวเป็นกระบวนการตั้งคำถามจนถึงค้นหาคำตอบ สามารถอธิบายได้ว่า ช่วงใกล้สอบมีผลให้นิสิตเกิดการตั้งคำถามในลักษณะคาดการณ์ข้อคำถามที่จะถามในหัวข้อสอบผ่านการพิจารณาเนื้อหาที่ได้เรียนในชั้นเรียน จากนั้นจึงทำการสำรวจเนื้อหาในหนังสือหรือเอกสารต่างๆ เพื่อหาตำราที่มีข้อความที่สามารถตอบข้อคำถามดังกล่าว

ได้ และจึงทำการอ่านหนังสือเพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับเตรียมตัวสอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของกนิษฐา มหาวงค์ทอง (2553) ได้ศึกษาพฤติกรรมการอ่านและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอ่านของพระนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน พบว่าวัตถุประสงค์ในการอ่านของพระนิสิตลำดับที่ 1 คือ อ่านเพื่อสอบผ่านหลักสูตรหรือวิชาที่เรียน เหตุผลในการอ่านหนังสือเรียน มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวม อธิบายได้ว่าจำนวนเหตุผลในการอ่านหนังสือเรียนยังมีมาก ยิ่งส่งผลให้นิสิตมีวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือมาก เพราะนิสิตต้องอ่านหนังสือในจำนวนที่มากขึ้นเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองที่มีหลายข้อได้ เมื่อพิจารณารายด้านของวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือพบว่ามีเพียงด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการอ่านหนังสือเรียน สามารถสะท้อนให้เห็นการอ่านของนิสิตที่แม้จะมีเหตุผลในการอ่านมากหรือน้อยเท่าไร นิสิตก็ยังคงอ่านในลักษณะเดิมๆ คือการอ่านเพื่อท่องจำเนื้อหา มิได้สรุปและทำความเข้าใจอันเป็นทักษะสำคัญของการอ่านในระดับปริญญาโท

ปัจจัยข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ ด้านจำนวนหนังสือเรียนที่อ่านไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวมและรายด้าน เมื่อนำข้อมูลวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือทั้ง 5 ด้านมาประกอบการพิจารณา พบว่าการอ่านของนิสิตมีลักษณะการอ่านเพื่อหาคำตอบในข้อสงสัย มิใช่ระดับการอ่านของการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์เนื้อหา ดังนั้นแม้ว่าจำนวนหนังสือที่อ่านจะเป็นปริมาณน้อย แต่หากนิสิตคิดว่าตนได้รับคำตอบที่พอใจแล้วก็จะหยุดอ่านต่อทันที ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการอ่านที่มีประสิทธิภาพของจิวีวรรณ คูหาภินันท์ (2544) กล่าวถึงกระบวนการอ่านที่มีประสิทธิภาพ (Reading Efficiency) ว่าการอ่านเชิงวิเคราะห์เนื้อหา ควรอ่านหนังสือหลายเล่มในเรื่องเดียวกัน เพื่อเปรียบเทียบและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือหลายเล่มเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ส่วนช่วงเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือเรียนในแต่ละวัน ไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวม แต่มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ ด้านการสำรวจเนื้อหาโดยช่วงเวลาก่อนนอนเป็นช่วงเวลาที่มีการสำรวจเนื้อหามากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาว่างหลังเลิกเรียนและหลังเลิกงานสำหรับนิสิตที่มีสถานภาพทางเรียนภาคพิเศษ จึงเป็นเวลาสำหรับนิสิตที่จะพิจารณาดำรงเรียนที่มี

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การสนับสนุนจากอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตในภาพรวมและรายด้าน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า อาจารย์เป็นผู้ที่ส่งผลต่อการอ่านของนิสิตโดยตรงในฐานะผู้ให้ความรู้/คำปรึกษา เป็นผู้มอบหมายงาน ออกข้อสอบและแนะนำหนังสือที่เกี่ยวข้องกับวิชาเรียนให้นิสิต ส่งผลให้นิสิตเกิดการอ่านหนังสือเพื่อให้ความรู้ในการนำไปใช้ทำความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียน การสอบ และทำงานวิจัยได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของเพลินพิศ เนติธรรมกุล (2546) ที่ศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า อาจารย์ผู้สอนมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านโดยการแนะนำหนังสือและการมอบหมายงานให้ทำ

การสนับสนุนจากคณะ/ภาควิชา มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวม เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า คณะ/ภาควิชามีรูปแบบการสนับสนุนด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งด้านสถานที่และด้านการให้บริการทางวิชาการ รวมถึงให้การสนับสนุนทางด้านวัสดุด้วยการจัดเตรียมเอกสารหรือตำราเรียนให้กับนิสิต จึงส่งผลให้มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตที่เกี่ยวกับการสำรวจเนื้อหาและความสามารถในการประยุกต์ใช้ เพราะเอกสารดังกล่าวต้องมีเนื้อหาที่ตรงกับการเรียนในชั้นเรียนอันเป็นแนวทางให้นิสิตสามารถนำไปใช้ในการหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้

การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์กับวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือในภาพรวม ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า สถาบันการศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านในด้านของการจัดสถานที่และสร้างบรรยากาศภายในมหาวิทยาลัย ห้องสมุดส่วนกลางมีปริมาณและความหลากหลายของสิ่งที่จะอ่าน มีแหล่งสืบค้นที่ทันสมัย มีการจัดฐานข้อมูลของทรัพยากรที่เป็นระบบง่ายต่อการสืบค้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของเพลินพิศ เนติธรรมกุล (2546) ที่ศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่าสถาบันการศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านของนักศึกษา และสอดคล้องกับนิษฐา มหาวงศ์ทอง (2553) ที่ศึกษาพฤติกรรมการอ่านและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอ่านของพระนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลา พูน พบว่าการได้รับปัจจัยส่งเสริมการอ่านด้านการส่งเสริมจากสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ผลการศึกษาครั้งนี้นอกจากวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการตั้งจุดประสงค์การอ่าน ด้านการสำรวจเนื้อหา ด้านการอ่านเนื้อหาในหนังสือ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ และด้านการจดบันทึกหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะสามารถเป็นแนวทางในการอ่านหนังสือที่เหมาะสมกับการเรียนปริญญาโท เนื่องจากการเรียนในระดับดังกล่าวมีความจำเป็นต้องอ่านหนังสือเป็นจำนวนมาก เพื่อให้มีข้อมูลประกอบการเรียนมากเพียงพอ ภายใต้เวลาอันจำกัดในแต่ละวันของนิสิต รวมถึงหากนิสิตมีเวลามากเพียงพอควรเพิ่มกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นในเนื้อหาวิชาที่เรียนและจัดสรุป เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการเรียนในวิชานั้นๆ เพราะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะทำให้ตนเองทราบระดับความรู้ของตนเอง ว่ามีความลึกซึ้งหรือถูกต้องตรงกับประเด็นหรือไม่ อีกทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นการกระตุ้นให้นิสิตต้องค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้มีข้อมูลมาใช้ในการแลกเปลี่ยนครั้งต่อไป ส่งผลให้เกิดการอ่านหนังสือที่มากขึ้น

สำหรับนิสิตปริญญาโทที่ประกอบอาชีพพร้อมกับศึกษาไปด้วย เป็นผู้ที่มีงานทำในวันปกติแล้วจึงมาเข้าชั้นเรียนในช่วงเย็นถึงกลางคืน ส่วนวันเสาร์อาทิตย์ที่เป็นวันหยุดก็มีการเรียนการสอน จึงทำให้เวลาในการทำกิจกรรมอื่นๆ ลดลง จึงขอเสนอให้นิสิตกลุ่มดังกล่าวมีการวางแผนบริหารเวลาด้วยการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมต่างในชีวิต แบ่งเวลาให้ถูกทั้งในเรื่องส่วนตัว การเรียน การทำงาน โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง เพราะความอ่อนล้าจะส่งผลให้ประสิทธิภาพการอ่านลดลง

ส่วนนิสิตในระดับปริญญาโทส่วนมากเป็นบัณฑิตที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาปรกอบอาชีพนิสิต/นักศึกษามีได้ทำงานในวันปกติ ก็สามารถนำการวางแผนบริหารเวลาด้วยการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมต่างในชีวิตไปใช้ได้ ถึงแม้ว่าจะมีเวลารว่างมากเพียงพอสำหรับการศึกษา เพราะการจัดสรรเวลาให้เป็น ถือเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนการดำเนินชีวิตอันเป็นการสร้างวินัยในการอ่านหนังสือได้ และยังเป็นวิธีการปรับตัวสำหรับการศึกษาครั้งใหม่ในระดับที่สูงขึ้น

2. เนื่องจากคณาจารย์เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงขอเสนอว่า ให้อาจารย์เป็นผู้แนะนำวิธีปฏิบัติในการอ่าน

หนังสือในบางคาบเรียนแก่นิสิต เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการอ่านหนังสือ รวมถึงอาจต้องมีการอธิบายขยายความที่อยู่ระหว่างบรรทัด (Between the line) ในข้อความหรือประเด็นที่สำคัญให้นิสิตได้เข้าใจมากขึ้น เพิ่มกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน โดยที่อาจารย์ทำหน้าที่เป็นกระบวนการที่ตั้งคำถามแล้วให้นิสิตแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่ม หรือมีการให้คำแนะนำพิเศษสำหรับผู้ที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ในชั้นเรียน และแนะนำหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนในแต่ละคาบเรียนให้กับนิสิตเพิ่มขึ้น เพื่อกระตุ้นให้นิสิตมีการสำรวจหนังสือที่มากขึ้น

3. คณะ/ภาควิชาควรเพิ่มการตรวจสอบสภาพของหนังสือหรือทรัพยากรที่มีอยู่ ว่าเกิดความชำรุดเสียหายหรือไม่ เพราะสภาพความชำรุดเป็นปัญหาและอุปสรรคในการอ่านที่พบจากการศึกษา อีกทั้งเพิ่มการจัดสถานที่หรือสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมต่อการอ่าน เช่น ห้องสมุดหรือห้องศึกษาด้วยตนเอง (Study room) ประจำคณะ/สาขาวิชา หรือบริเวณสำหรับอ่านหนังสือในแต่ละคณะ/สาขาวิชาที่มีบรรยากาศสงบอุดมคติที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความดึงดูดในการอ่านหนังสือ และปรับปรุงระบบการสืบค้นในฐานข้อมูลของคณะ/ภาควิชาให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

4. ห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยควรเพิ่มการตรวจสอบสภาพของหนังสือหรือทรัพยากรที่มีอยู่ว่าเกิดความชำรุดเสียหายหรือไม่และเพิ่มปริมาณสถานที่อ่านหนังสือ เช่น จำนวนโต๊ะ-เก้าอี้สำหรับนั่งอ่าน มุมนั่งอ่านหนังสือ ห้องอ่านหนังสือ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรแยกตัวแปรอิสระรายด้านเหตุผลในการอ่าน ออกจากปัจจัยข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านหนังสือมาเป็นตัวแปรอิสระด้านเหตุผลในการอ่านแล้วทดสอบความสัมพันธ์หรือค่าอำนาจในการจำแนก เพื่อให้ทราบว่าเหตุผลด้านใดที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือ

2. ควรศึกษาวิธีปฏิบัติในการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาโท คณะอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือศึกษาภาพรวมของทั้งมหาวิทยาลัย

3. ควรศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนิสิตปริญญาโท ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ การทำความเข้าใจ และการสรุปความ เนื่องจากการอ่านในลักษณะดังกล่าวมีการศึกษากับนิสิต/นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวนน้อย

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา มหาวงศ์ทอง. (2553). **พฤติกรรมกรรมการอ่านและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอ่านของพระนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน**. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สารสนเทศศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กันยา ยวนมาลัย. (2539). **การอ่านเพื่อชีวิต**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- กาญจนา ทันอินทร์อาจ. (2550). **อิทธิพลของคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อนิสัยรักการอ่านของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา, มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). **การอ่านและส่งเสริมการอ่าน**. กรุงเทพฯ:
ศิลปาบรรณาคาร.
- โชคชัย เพ็ชรนคร พรสวรรค์ สังวรมใจ วรรณภา พันวัน จินตนา ธาณรัตน์ ดุษฎีพร
ฤทธิช่วย วิจารณ์ วังศรีรัตน์ รุจน์ วิชชาศาสตร์ รวีวรรณ กายพันธ์ และทัศนีย์
มากสวี่. (2549). **พฤติกรรมการอ่านหนังสือของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏจันทรเกษม**. งานวิจัยวิทยานิพนธ์ทางธุรกิจ ภาคเรียนที่ 1 ปี การ
ศึกษา 2549, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- บัณฑิตวิทยาลัย. (2554). ประกาศมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง **คุณลักษณะ
บัณฑิตที่พึงประสงค์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**
_____. (2558). ข้อมูลนิสิตปัจจุบันระดับปริญญาโท ณ เดือนตุลาคม ประจำปี
2558 (Online). http://www.grad.ku.ac.th/grad_data/master.php. 28
ตุลาคม 2558
- เบญจวรรณ รอดแก้ว. (2545). **ตัวแปรที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักศึกษา
สถาบันราชภัฏสกลนคร**. รายงานการวิจัย, สถาบันราชภัฏสกลนคร
- ประดิษฐ์ เมฆไชยภักดิ์. (2537). “การส่งเสริมการอ่านในยุคโลกาภิวัตน์”. วารสาร
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม 13 (2): 90-92.
- เพลินพิศ เนติธรรมกุล. (2546). รายงานการวิจัยพฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาสถาบัน

- ราชภัฏสุราษฎร์ธานี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: สถาบันราชภัฏ
อุบลราชธานี.
- ไพฑูริย์ สีนลาวัณย์. (2543). รายงานการวิจัยเอกสาร เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้
ในระดับบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- รัชฎาพร ธีราวรรณ. (2555). การศึกษาพฤติกรรมการอ่าน วิธีการอ่านและปัญหา
การอ่านของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. การค้นคว้าแบบ
อิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2548). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐาน
หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548.
- ลาวัณย์ สังข์พินิจนันท์ นิตยา วรรณกิติร์ รัญชนีร์ ศรีสมาน และเข็มฤทัย บุญวรรณ.
(2549). การอ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). การสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร ปี พ.ศ.
2551.
- สิทธิ์ ธีรธรรม. (2551). เทคนิคการเขียนรายงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวดี ภูประดิษฐ์. (2546). การอ่านในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2541). คู่มือการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา. พิมพ์
ครั้งที่ 2. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Beth Azar. (2010). Sink or Skim? Tackle that Endless Pile of Books and
Journal Articles with the Help of These Reading Tips (Online).
<http://www.apa.org/gradpsych/2010/11/skim.aspx>. 24มิถุนายน 2559.

การศึกษาของเด็กต่างชาติในจังหวัดสมุทรสาคร: บทเรียน ภาคีความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรสาธารณกุศล

นายปริญญา หวันเหล็ม¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การศึกษาของเด็กต่างชาติในจังหวัดสมุทรสาคร: บทเรียนภาคีความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรสาธารณกุศล” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความร่วมมือในเชิงอุดมการณ์ ในการออกแบบและการดำเนินการสวัสดิการทางการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กต่างชาติที่เป็นบุตรหลานแรงงาน โดยองค์กรภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศล ซึ่งอาศัยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพในการเข้าถึงชุดความรู้ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

การค้นคว้าทบทวนทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดทฤษฎีสวัสดิการด้านการศึกษา และอาศัยทฤษฎีประกอบสร้างนิยม ผลการศึกษา พบว่าความร่วมมือในเชิงอุดมการณ์เกิดจากข้อจำกัดของทั้งสองภาคส่วนที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน กลายเป็นความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติใน 3 ด้าน คือ 1.ด้านบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน 2.ด้านหลักสูตร และ 3.ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งผลต่อการออกแบบการจัดสวัสดิการทางการศึกษามีลักษณะเป็นการศึกษาทางเลือกในศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ ผ่านหลักสูตรความร่วมมือระหว่างองค์กรรัฐและองค์กรสาธารณกุศลที่ร่วมมือกันระหว่างศูนย์การศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยกับศูนย์คาทอลิกนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร

คำสำคัญ : เด็กต่างชาติ, องค์กรภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศล, ความร่วมมือในการออกแบบและดำเนินการจัดสวัสดิการทางการศึกษา

¹อาจารย์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

The Education of Children Migrant in Samut Sakhon: A Case of Government Partnerships with Charitable Organizations

Parinya Wanlem¹

Abstract

The article entitled "The Education of Children Migrant in Samut Sakhon: A Case of Government Partnership with Charitable Organizations" with the aim to study cooperation in ideological design and implementation of welfare education for prepare of the government organization and charitable organizations. By Qualitative research methodology, which relies on access to a series of in-depth interviews and participant observation.

The study reviewed the concepts and theories that are relevant which welfare education theory and constructivist theory the study result found that the cooperation in the ideological constraints of each organization to dependence. A partnership in providing education to the children of foreign workers in three areas: 1.Educational officer 2.Education curriculum 3.Quality of life. Affect to the design of collaborative education in terms of education, welfare, the study looks at alternative learning centers in the area. Over the course of cooperation between government organization and Charitable Organizations partnership between the Centre for non-formal education and learning, leisure center with St.Joachim Catholic Center of Migrant (JCCM).

Keywords: Children of Migrants, Government organizations and Charitable Organizations, Cooperation in the design and implementation of welfare education, Children's rights

---

¹ Lecturer of Social Work, College of Local Management and Development, Phibulsongkram Rajabhat University

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมคือยุทธศาสตร์สำคัญกำลังหลักในการผลิตและส่งออกผลผลิตเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ และเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาเน้นการลงทุนภาคอุตสาหกรรมเกิดขึ้นตามมา จึงทำให้เกิดความต้องการด้านแรงงานเพิ่มมากขึ้นอย่างก้าวกระโดดและเป็นปัจจัยดึงดูดให้แรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทย ข้อมูลจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาครระบุว่าในปี พ.ศ.2552 จังหวัดสมุทรสาครมีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงาน จำนวน 160,549 คน และมีแรงงานมาขึ้นขออนุญาตทำงานและยื่นแบบคำขอพิสูจน์สัญชาติปี พ.ศ. 2553 จำนวน 124,454 คน ซึ่งนับว่าแรงงานเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนระบบอุตสาหกรรม และเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการผลิตสินค้าต่างๆสู่ท้องตลาดภายในประเทศและเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่รองรับการประกอบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ประกอบไปด้วยโรงงานอุตสาหกรรมตั้งแต่ปีพ.ศ.2512 จนถึงปัจจุบันทั้งหมด 5,065 โรงงาน โดยมีทั้งโรงงานผลิตเครื่องยนต์ เครื่องจักร อุปกรณ์การเกษตร เป็นต้นและโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการผลิตและแปรรูปอาหารทะเลที่มีความต้องการด้านแรงงานในการผลิตและส่งออกในการขับเคลื่อน

หลังจากประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ.2542 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส 6 กลุ่ม ในปี พ.ศ. 2547 คือ (1) เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย (2) เด็กที่ถูกกล่เมียดสิทธิ (3) เด็กประพฤตินไม่เหมาะสม (4) เด็กพิการ (5) เด็กขาดโอกาส(เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ เด็กถูกรกรรกรก่อสร้าง/กรรกรว่างงาน เด็กยากจน เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กที่ไม่ได้สัญชาติไทย เด็กที่ไม่มีสูติบัตรหรือทะเบียนบ้าน (6) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ (เปรมใจ วังศิริไพศาล, 2551)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับดังกล่าวคือหลักความเสมอภาคที่ต้องการให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนในประเทศไทยมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมหลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การจัดการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส บูรณาการทั้งด้าน

วิชาการ ด้านศีลธรรม จริยธรรม และด้านทักษะการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่เหมาะสม ให้มีมาตรฐานคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมถึงการจัดระบบบริหารจัดการ และการสร้าง และพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันสมัย เด็กต่างชาติที่เป็นบุตรหลานของแรงงานย้ายถิ่นจัดเป็นหนึ่งในกลุ่มด้อยโอกาสภายใต้นโยบายนี้ (เปรมใจ วังศิริไพศาล, 2551)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความร่วมมือในเชิงฐานคิด คุณดมการณ์ การออกแบบและการดำเนินการ จัดสวัสดิการทางการศึกษาเพื่อเด็กต่างชาติโดยองค์กรภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นแนวทางสำหรับองค์กรภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล และภาคประชาชน ในการจัดสวัสดิการทางการศึกษา โดยมุ่งแสวงหาผลที่ได้รับจากการวิจัยช่วยสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการให้โอกาสทางการศึกษาให้บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ให้สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้จากการวิจัย

การวิเคราะห์ – ตีความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยมีกรอบคำถาม กึ่งโครงสร้างที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญในการให้ความเห็นก่อนเก็บข้อมูลในภาคสนาม

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยภาคสนาม จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย นักวิชาการผู้กำหนดนโยบายในกระทรวงศึกษาธิการ 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานองค์กร แรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization : ILO) 1 ท่าน นักวิชาการ

ผู้ดำเนินงานสวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อเด็กต่างชาติ 1 ท่าน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอนุชาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 1 ท่าน ผู้อำนวยการศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น 1 ท่าน ครูประจำศูนย์การศึกษาอนุชาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 1 ท่าน ครูประจำศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น 1 ท่าน และอาสาสมัครประจำศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น 2 ท่าน

ผลการศึกษา

ในการตอบคำถามการวิจัย จึงได้จำแนกเนื้อหาของการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมา บทบาทขององค์กรภาครัฐและองค์กรสาธาณกุศล และ 2) ความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานแรงงานต่างชาติ ของศูนย์การศึกษาอนุชาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้าย ดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมา บทบาทขององค์กรภาครัฐและองค์กรสาธาณกุศล

ในการตอบคำถามเรื่องความร่วมมืออันมีรากฐานในระดับอุดมการณ์ การออกแบบและการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการทางการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ระหว่างหน่วยงานทั้ง 2 นี้ ผู้วิจัยพบว่าจำเป็นที่จะต้องศึกษาเปรียบเทียบและทำความเข้าใจประวัติความเป็นมา บริบทแห่งการเกิดขึ้นของ 2 องค์กรนี้ โดยองค์กรหนึ่งเป็นองค์กรภาครัฐและอีกองค์กรหนึ่งเป็นองค์กรสาธาณกุศล จากนั้นจึงพยายามตอบคำถามเรื่องความร่วมมือ และรูปแบบในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมที่ปรากฏเป็นเอกลักษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศูนย์การศึกษาอนุชาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองสมุทรสาคร เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 ใช้ชื่อสถานศึกษาเดิมว่า “ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองสมุทรสาคร” โดยใช้อาคารเรียนพิมพ์ดีดของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาครเป็นสำนักงาน ต่อมาได้ย้ายสำนักงานไปปฏิบัติงานที่ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองสมุทรสาคร ซึ่งตั้งอยู่หน้าวัดคลองครุ ถนน

เศรษฐกิจ ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดซึ่งรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมผลิตเครื่องยนต์ และที่สำคัญคือโรงงานผลิตและแปรรูปอาหารทะเล ก่อให้เกิดความต้องการด้านแรงงานที่มีฝีมือ และแรงงานกึ่งฝีมือ เป็นจำนวนมาก ข้อมูลจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาครระบุว่าในปี พ.ศ.2552 จังหวัดสมุทรสาครมีแรงงานต่างชาติดังกล่าวที่ได้รับอนุญาตทำงาน จำนวน 160,549 คน และมีแรงงานมาขึ้นขออนุญาตทำงานและยื่นแบบคำขอพิสูจน์สัญชาติปี พ.ศ. 2553 จำนวน 124,454 คน สภาวะเช่นนี้ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ พม่า ลาว กัมพูชา จำนวนมาก โดยมีการตั้งถิ่นฐานในเขตจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดอื่นๆเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ความท้าทายที่เกิดขึ้นตามมาจึงเกี่ยวข้องกับ การเข้าถึงบริการสวัสดิการทางสังคมในด้านต่างๆ อาทิ การแพทย์ สาธารณสุข และการศึกษา นโยบายการขับเคลื่อนสู่ประชาคมอาเซียนส่งผลให้ประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญเร่งด่วนขึ้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจึงกำหนด ยุทธศาสตร์การศึกษาในปี 2558 ที่ประกอบไปด้วย 3 ยุทธศาสตร์ดังนี้

1. การเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียน
2. เสริมสร้างโอกาสในการได้รับการศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษา รวมถึงการเพิ่มคุณภาพการศึกษา
3. การเคลื่อนย้ายพรมแดนและการจัดการศึกษาให้มีความเป็นสากล (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครได้มีการเตรียมความพร้อมในหลายด้าน อาทิ การจัดการศึกษาในโรงงานในรูปแบบ “การศึกษานอกระบบสัญจร” ให้กับแรงงานต่างชาติดังกล่าว โดยให้ความรู้ด้านกฎหมาย ด้านสุขภาวะอนามัย ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดหลักสูตรรองรับการศึกษาของเด็กต่างชาติดังกล่าวเป็นหลักสูตรที่ได้ดำเนินการร่วมกับศูนย์คาทอลิกนักบุญยอฮานิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น บ้านเอื้ออาทรทำเงิน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยเปิดบริการให้การศึกษาขึ้นในปี พ.ศ.2557 เป็นปีแรกและดำเนินมา ถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลา 2 ปีด้วยกัน

ในการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์นั้น จำต้องมีพันธกิจที่ชัดเจนทั้งนี้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้กำหนดพันธกิจ ซึ่งเป็นไปกรอบ

ยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์ของ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้อัตโนมัติ จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย กลุ่มแผนงาน สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ตามไว้ดังนี้

1. เสริมสร้างให้เกิดความตระหนักเกี่ยวกับการเป็นประชาคมอาเซียนของประเทศไทยให้เกิดกับประชาชน นับว่าเป็นการสร้างความตระหนักระดับภูมิภาคในเรื่องการเป็นประชาคมที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์
2. จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อันนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน
3. สร้างภาคีเครือข่ายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยเชื่อมโยงการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อรองรับความต้องการด้านการศึกษา และการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชนตลอดจนประเทศสมาชิกในกลุ่มประชาคมอาเซียน
4. พัฒนาระบบการบริหารจัดการ การดำเนินการนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้สามารถรองรับนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อประชาคมอาเซียนของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

บทบาทการจัดการศึกษาในโรงงานให้แก่แรงงาน : จุดเปลี่ยน สู่การจัดบริการทางการศึกษาเชิงรุกให้กลุ่มผู้ใช้แรงงาน

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยยึดหลักการและความมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ควบคู่กับหลักการศึกษานอกระบบ หลักความเสมอภาค การมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้ ความหลากหลาย ความยืดหยุ่น การบูรณาการ การกระจายอำนาจ เพื่อให้การศึกษานอกระบบเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และมีพื้นฐานในการจัดการศึกษานอกระบบว่า การศึกษาเกิดขึ้นได้ทุกแห่งหน ไม่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น โดยมีพิจารณาแบ่งออกได้เป็น 2 มิติ คือ

1. เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือที่จัดขึ้นโรงเรียนโดยมีหลักสูตรวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลเช่นเดียวกัน

และมิติที่ 2 คือการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่ยอยู่นอกระบบโรงเรียน เป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่โรงเรียนจัดให้ได้ โดยข้อจำกัดต่างๆทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนร่างกาย และจิตใจ

ทั้งนี้การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต มีภารกิจสำคัญที่มุ่งให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นซึ่งเป็นสิทธิที่ทุกคนพึงได้รับ การศึกษานอกระบบจึงยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ หลักความเสมอภาคทางการศึกษา หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง หลักการบูรณาการการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และหลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน (สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2546)

การเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ และการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาตินั้น ริเริ่มจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ทำการประสานงานไปยังนายจ้างและโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อขอพื้นที่เพื่อจัดการศึกษาให้แก่แรงงาน กล่าวคือเป็นการจัดการศึกษา ในลักษณะ “การศึกษานอกระบบสัญจร” ในระยะแรก แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะว่าไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควรจากนายจ้างและโรงงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตระดับองค์กร ในการขับเคลื่อนการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติดระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรสาธาณกุศล กล่าวคือการจัดการศึกษาในสถานประกอบการต่างๆนั้น ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากนายจ้างผู้เป็นเจ้าของสถานประกอบการ เนื่องด้วยมีฐานคิดในการดูแลและตอบแทนแรงงานต่างกัน ซึ่งการจ่ายเงินค่าจ้างนั้นถือเป็นการตอบแทนและดูแลแล้วสำหรับสถานประกอบการ แต่ในทางกลับกันศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นเห็นว่า การให้การศึกษาคือเป็นเรื่องสำคัญเช่นกันที่ต้องจัดบริการให้แรงงาน ดังนั้นจึงเกิดความเห็นต่างขึ้นและนำมาซึ่งการยุติการจัดการศึกษานอกระบบสัญจรในท้ายที่สุด

การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน : ยุทธศาสตร์และจุดเปลี่ยนขององค์กร

จากการทบทวนเอกสารเรื่องยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์และพันธกิจของสำนักงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(กลุ่มแผนงาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555) และจากการวิเคราะห์ข้อมูลบทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์การศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยพบว่า ประเด็นการเตรียมความพร้อมของประเทศไทย เพื่อการก้าวไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) รวมถึงการเป็นสมาชิกประชาสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio Cultural Community) เป็นเงื่อนไขสำคัญ เงื่อนไขหนึ่งซึ่งส่งผลให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ โดยพันธกิจข้อ 2. และข้อ 4. ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยข้างต้น กลายมาเป็นกรอบหลักการสำคัญที่ส่งผลให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีความริเริ่มที่จะร่วมมือกับศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น

เห็นได้ว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่ต้องจัดให้ครอบคลุมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นการขยายกรอบการศึกษาไปสู่การจัดบริการทางการศึกษาที่ครอบคลุมกลุ่มประชากรกลุ่มใหม่ๆ อาทิ กลุ่มแรงงานต่างชาติที่ย้ายถิ่นมาอยู่ในประเทศไทย

อีกทั้งยังมีกรอบความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียนที่มุ่งเน้นให้เกิดกลไกที่มีศักยภาพในการเตรียมสังคมไทยให้เข้าสู่การเป็นสมาชิกในประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ที่ได้มีข้อกำหนดให้อาเซียนมีวิสัยทัศน์สู่ภายนอก มีสันติสุข และมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในการเป็นหุ้นส่วนของประชาชาติไทยและอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน มีการพัฒนาที่เป็นพลวัต รวมถึงการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิด มีสังคมที่เอื้ออาทรที่ส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นทางประวัติศาสตร์ โดยตระหนักถึงมรดกทางสังคมวัฒนธรรมที่มีร่วมกันให้ความสำคัญของการพัฒนามนุษย์ โดยให้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงโอกาสในด้านต่างๆ อาทิ การศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรม การสร้างนวัตกรรม การส่งเสริมคุณภาพของการทำงานและการประกอบการ รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิจัย ดังนั้นอาเซียนจึงให้ความสำคัญในด้านความร่วมมือด้านวิชาการและการพัฒนามนุษย์ เพื่อลดช่องว่างของการพัฒนาอาเซียน กลไกความร่วมมือทางการศึกษา จึงเป็นความจำเป็นพื้นฐานในการสร้างอาเซียนสู่ประชาคมที่มีความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ดังพบว่าในกฎบัตรอาเซียนที่ได้เน้นให้เห็นความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ โดยอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดทางด้านการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังปรากฏในกฎบัตรอาเซียนบทที่ 1 ข้อที่ 10 ว่า (To develop human resources through closer cooperation in education and life-long learning, in

science technology, for empowerment of the peoples of ASEAN and for the strengthening of the ASEAN community, ASEAN Charter : Article 1, No. 10)

การปรับตัว บทบาท และอัตลักษณ์ใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ค้นพบว่าศูนย์การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดการปรับตัวในเชิงการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายบุคลากรแรงงานต่างชาติ จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการจัดการศึกษาอนุกระบวนขั้นพื้นฐานโดยเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันเพื่อจัดการศึกษาให้แก่บุคลากรแรงงานต่างชาติ ซึ่งหากมองในเชิงอัตลักษณ์องค์กรเห็นได้ว่า ศูนย์การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีความเป็นองค์กรภาครัฐ (Bureaucratic Organization) ที่มีโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรที่มีสายการบังคับบัญชา ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรแรงงานต่างชาติจึงเป็นความท้าทายใหม่ที่เข้ามาให้องค์กรดำเนินการ และเป็นการสร้างพื้นที่ทางการศึกษาที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการจัดการศึกษาภาคบังคับของเด็กไทย ซึ่งการเป็นองค์กรราชการของศูนย์การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มีระบบราชการทำหน้าที่เป็นกลไกบริหาร มีหลักการลำดับการบังคับบัญชา (Heirachy) มีอำนาจโดยชอบธรรมในการบริหาร และบริหารโดยอาศัยกฎระเบียบ มีลักษณะของงานประจำ มีการแบ่งสายงาน มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ตามแนวคิดของแม็กซ์ เวเบอร์ (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, 2550)

ดังนั้นการจัดการศึกษาให้แก่บุคลากรแรงงานต่างชาติภายใต้องค์กรราชการจึงมีกรอบการทำงานที่มีสายการบังคับบัญชา (Heirachy) ที่ชัดเจน และวิเคราะห์ได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการที่มีอำนาจและบทบาทสูงสุดในการจัดการศึกษา นั้นเล็งเห็นถึงความสำคัญเร่งด่วนเรื่องการศึกษาของกลุ่มบุคลากรแรงงานต่างชาติ นับว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดทิศทางในการขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุคลากรแรงงานต่างชาติ ผ่านการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

จึงสรุปข้อค้นพบสำคัญในมิติการปรับตัวได้ว่าผู้บริหารของศูนย์การศึกษาอนุ

ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีการปรับทัศนคติเรื่องความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ในการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มดังกล่าว โดยยึดหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมในการจัดบริการทางการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาตินับประวัตินับเป็นมา ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นบ้านเอื้ออาทรท่าจีน (St.Joachim Catholic Center For Migrants :JCCM)

ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น St. Joachim Catholic Center For Migrants (JCCM) นั้นเริ่มดำเนินงานจัดการศึกษาให้บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ผู้อพยพติดตามผู้ปกครองที่เข้ามาประกอบอาชีพค้าแรงงานในประเทศไทย ประกอบไปด้วยสัญชาติพม่า มอญ ทวาย บังคลาเทศ และกะเหรี่ยง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านเอื้ออาทร ท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร เริ่มดำเนินการจัดการเรียนการสอนมาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2554

ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นมีโครงสร้างการดำเนินงานอยู่ภายใต้วัดนักบุญอันนา จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กต่างชาติทั้งหมด 3 ศูนย์ประกอบไปด้วย

1. ศูนย์คาทอลิกนักบุญอันนาเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น St. Ann Catholic Center for Migrant (ACCM) ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดนักบุญอันนา ตั้งอยู่ ณ หมู่ 4 ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
2. ศูนย์มาริสต์เพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น Marist Center for Migrant (MCM) ตั้งอยู่ย่านคลองครุ ตลาดกุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
3. ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น St.Joachim Catholic Center of Migrant (JCCM) ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเอื้ออาทร ตำบลท่าจีน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ศูนย์การเรียนรู้ทั้ง 3 มีศูนย์คาทอลิกนักบุญอันนาเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น เป็นศูนย์กลางในการประสานงานและอำนวยความสะดวก ทั้งการกระจายอาหารกลางวัน เป็นสื่อกลางในการจัดสรรสิ่งของบริจาคต่างๆ ไปยังศูนย์การศึกษาอีก 2 ศูนย์ โดยที่ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านเอื้ออาทร ท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นองค์กรทางสังคมที่มุ่งให้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรม ในเรื่องการให้การศึกษา การดูแลสุขอนามัย ส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนแก่กลุ่มแรงงานอพยพที่เข้ามาทำงานในเขตจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า

โดยการสนับสนุนขององค์กรสังคมมณฑลกรุงเทพฯ ซึ่งถือเป็นพันธกิจในงานด้านสังคม ในการปฏิบัติความรักต่อเพื่อนพี่น้อง คนด้อยโอกาส คนชายขอบสังคมและคนพลัดถิ่น ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นมิมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งดังนี้

1. เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้พลัดถิ่น แรงงานต่างชาติและผู้ติดตาม(บุตรหลาน)ในเรื่องการศึกษา สุขภาพ และอนามัย ซึ่งในระยะเริ่มต้นนั้นยังไม่มีเปิดการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของโรงเรียน โดยเป็นการดำเนินงานในรูปแบบของการจัดกิจกรรมในวันหยุดเสาร์อาทิตย์

2. เพื่อส่งเสริมการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเห็นได้ว่าบุตรหลานแรงงานต่างชาติ ที่เข้ามาใช้บริการทางการศึกษาของศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นมาจากประเทศพม่า ที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์เช่น มอญ ทวาย กะเหรี่ยง และพม่า ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับความหลากหลายดังกล่าว และที่สำคัญเพื่อให้บุตรหลานแรงงานต่างชาติที่เข้ามาเรียนแล้วนั้น เกิดความตระหนักถึงรากเหง้าทางเชื้อชาติ ชนชาติ และวัฒนธรรมเดิมของตนเอง

3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้พลัดถิ่นแรงงานต่างชาติและผู้ติดตาม (บุตรหลาน) สามารถพึ่งตนเองได้

4. เพื่อส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และลดความยากไร้แก่ผู้พลัดถิ่นและแรงงานต่างชาติ เห็นได้จากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมที่ครูพยายามสอดแทรกให้นักเรียนตระหนักเห็นความสำคัญของการศึกษาที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี (สืบค้นจาก <http://www.socialbkk.org/index.php/th/2015-08-24-02-40-08/2015-08-24-02-49-13/2015-08-24-02-50-05>)

บทบาทการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานย้ายถิ่น

บุตรหลานแรงงานต่างชาติโยกย้ายจากประเทศพม่าเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาครนั้นด้วยการติดตามผู้ปกครอง ที่เข้ามาเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมและการประมง ซึ่งเยาวชนที่อายุไม่ถึง 15 ปีบริบูรณ์นั้นกฎหมายให้การคุ้มครองและบังคับว่าไม่สามารถทำงานหรือเป็นแรงงานได้ บุตรหลานแรงงานต่างชาติต้องอาศัยอยู่แต่ในบ้าน หรือห้องเช่า ที่ผู้ปกครองพักอาศัยอยู่ ทำให้เด็กต่างชาติต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการและซับซ้อน จึงทำให้เกิดความเสี่ยงตลอดเวลา

ซึ่งการดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความกลัวจากภัยคุกคามต่างๆ เช่นการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐเพราะการเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่มีสถานภาพที่ถูกต้องทะเบียนราษฎร การถูกล่วงละเมิดทางเพศ ฯลฯ จึงกลายเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงและเปราะบางที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ไม่หวังดีได้ (อมรทิพย์ อมรภิบาล, 2544) ดังนั้นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้คือ การให้การศึกษาดูแล โดยการจัดการศึกษานี้ดำเนินการโดยศูนย์คหอลิคนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรทางศาสนา (Faith Based Organization) ที่เล็งเห็นความสำคัญและจัดสวัสดิการทางการศึกษาขึ้นในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีฐานความเชื่อว่าการสร้างความเข้มแข็งที่สมบูรณ์ได้นั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือการให้การศึกษานี้ ซึ่งก็ออกมาในรูปของการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม โดยการจัดการศึกษานี้ไม่ได้หมายความว่าจัดการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว หากแต่ครอบคลุมถึงประเด็นความมั่นคงในชีวิต พื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก ทักษะชีวิต นันทนาการ และการดูแลสุขภาพอนามัยในชีวิตประจำวันอีกด้วย

ความจำเป็นในการสร้างร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรสาธาณกุศล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ค้นพบว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดการปรับตัวในเชิงการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายบุตรหลานแรงงานต่างชาติดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยองค์กรสาธาณกุศลในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐาน โดยเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันเพื่อจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติดังกล่าว

ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนระหว่างศูนย์คหอลิคนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ.2557 กล่าวคือเกิดความร่วมมือกันระหว่าง 2 องค์กรเพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติดังกล่าว ด้วยเหตุว่าศูนย์คหอลิคนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้น ไม่สามารถออกวุฒิบัตรทางการศึกษาให้แก่นักเรียนที่เข้ามาศึกษาได้ เนื่องจากเป็นศูนย์ที่ไม่มีการจัดทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยช่องว่างที่เกิดขึ้นทำให้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัยยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือ กศน. เข้ามาร่วมจัดการศึกษากับศูนย์คาคทอลลลคณักบุญยออาคคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น เพื่อร่วมกันจัดการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาตล โดยใช้หลักสูตรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ และใช้พื้นของศูนย์การเรียนรู้อาคทอลลคณักบุญยออาคคิมเป็น จลึงเกิดความร่วมมือขึ้นระหว่าง 2 องค์กรในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาตล ซึ่งผลลการวิจัยพบว่วว่ว่า เมื่อมีการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรความร่วมมือดังกล่าวแล้วไปนั้น ได้มีการปรับเนื้อหาของหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับทักษะและความสามารถของนักเรียน เกิดการบูรณาการหลักสูตรเพื่อความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายบุตรหลานแรงงานต่างชาตล

การจัดการเรียนการสอนภายใต้อัตลลคณัษณ์ขององค์กรสาธาณกุศล โดยมอ้องค์กรทางศาสนาเป็นฐาน (Faith-Based Organization)

ศูนย์คาคทอลลลคณักบุญยออาคคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นเป็นองค์กรทางศาสนา (Faith-Based Organization) จลึงมีการปลูกฝงให้ผู้เรียนซาบซลึงในลลคณัษณ์ค้ำสอนทางศาสนาของตนเอง โดยไม่มีการบงคคบัให้บุตรหลานแรงงานต่างชาตลที่เข้ามาเรียนนั้นต้องนับถอ้อหรือมีความเชอ้อตามครลิสต์ศาสนา นลกายโรมันคาคทอลลค ตามฐานความเชอ้อของศูนย์ฯแต่อย่างใด หากแต่ได้สร้วงความตระหนักให้นักเรียนนั้นรู้จลึงการพัฒนาตนเองตามวธลิตความเชอ้อของรากฐานตนเอง ดังปรากฎในบ้นที่การลลึงเกตภาคสนามที่มีการนำสวดมนต์ตอนเข้าก่อนเข้าห้องเรียน มีการเดินจวงกลม และมีการทำสมาธิหน้าเสาธง พร้อมทั้งสอตแทรกหลักสูตรค้ำสอนทางครลิสต์ศาสนา นลกายโรมันคาคทอลลค สอตแทรกเข้าไปเพื่อเสริมให้นักเรียนเข้าใจถึงค้ำสอนทางครลิสต์ศาสนาด้วยเช่นกัน ศูนย์คาคทอลลลคณักบุญยออาคคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นยังไม่มีลลคณัษณ์ที่ถูคต้องตามกฎหมาย มีกรอปรการทำงานที่ยืดหยุ่น แต่ในขณะเดียวกันก็มีการบริหารภายใต้ระบบสาขการบงคคบับัญชา (Heirachy) เช่นกัน กล่าวค้อว่ามีลลคณัษณ์ในการบริหารเนอื่งจากเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากอัครลลึงฆมนทลกรุงเทพล และเริ่มมีองค์กรทางศาสนาเข้ามาให้การสนับสนุนเพิ่มเติม

อภิปรายผลการวิจัย : รูปแบบความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างองค์กรรัฐและองค์กรสาธารณกุศล

ความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ เริ่มต้นขึ้นภายใต้พันธกิจของทั้งสององค์กร ระหว่างศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและศูนย์คาทอลิกนักบุญยอฮานิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนหลักสูตรความร่วมมือทางการศึกษาของบุตรหลานแรงงานต่างชาติ อีกทั้งยังมีอัตลักษณ์องค์กรที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือมีการทำงานที่มีสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) อย่างไรก็ดีแล้วแต่ในระแวกนี้ก็ยังคงประสบปัญหาอยู่บ้างในเรื่องหลักสูตรความร่วมมือนี้ กล่าวคือหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มีมาตรฐานสูงเมื่อนำมาจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ดังนั้นจึงมีปรับหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของบุตรหลานแรงงานต่างชาติมากขึ้น

หากมองในเชิงอัตลักษณ์ของทั้งสององค์กรนั้นถือว่าต่างกันโดยสิ้นเชิงระหว่างองค์กรทางการศึกษาที่เป็นหน่วยงานราชการ (Bureaucratic Organization) และองค์กรสาธารณกุศลที่มีศาสนาเป็นฐาน (Faith based Non-Governmental Organization) ผลการวิจัยอภิปรายได้ว่า ระดับปัจเจกของความเป็นผู้นำองค์กรของทั้งสององค์กรนั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการทำงานขององค์กร เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย หมายถึงบุตรหลานแรงงานต่างชาติที่อยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าวิสัยทัศน์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) นั้นสามารถบูรณาการการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเด็กต่างชาติได้อย่างลงตัวกับศูนย์คาทอลิกนักบุญยอฮานิม ซึ่งเป็นความร่วมมือในการจัดการศึกษาที่ยึดโยงกับหลักสิทธิมนุษยชน และความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาตามหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ดังนั้นการเป็นภาคีร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติระหว่างองค์กรภาครัฐนั้นและองค์กรสาธารณกุศล นับว่าเป็นการสร้างและขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุตรหลานต่างชาติให้กว้างขึ้น หมายความว่าในอนาคตบุตรหลานแรงงานต่างชาติจะไม่เป็นเพียงบุคคลที่เข้ามาเพื่อจุดประสงค์เพื่อค้าแรงงานเพียงอย่างเดียว แต่สามารถอาศัยเอกสารทางการศึกษา ไปใช้ประโยชน์ในแสวงหา

ทางเลือกในอาชีพที่กว้างขึ้นในประเทศไทย โดยมีสิทธิเหมือนคนไทยตามกฎหมาย
ทุกประการ ผ่านกระบวนการความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นแล้ว 3
ด้าน ดังนี้

ด้านบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน ภายใต้ความร่วมมือในการจัดการ
ศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาตินี้ ทางศูนย์การเรียนรู้นอกระบบและการ
ศึกษาตามอัธยาศัย ได้ส่งครูผู้สอนมาทำการสอนในศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อ
ทำการสอนนักเรียนเป็นครั้งคราว แต่โดยปกติส่วนใหญ่แล้วจะอาศัยครูภายในศูนย์
คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นเองในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน
อย่างไรก็ตามแต่ถือได้ว่าเป็นความร่วมมือทางด้านบุคลากรทางการศึกษาแล้ว

ด้านหลักสูตรบูรณาการความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนสำหรับบุตร
หลานแรงงานต่างชาตินี้ ความร่วมมือในการดำเนินจัดการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลาน
แรงงานต่างชาตินั้น มีความตกลงร่วมกันในการใช้หลักสูตรที่มีการบูรณาการระหว่าง
หลักสูตรของศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นและ ศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียน และมีกลไกในการคัด
นักเรียนเข้าสู่หลักสูตรความร่วมมือดังกล่าวนี้ โดยการคัดเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียน
ดี จากนักเรียนที่เรียนอยู่ในหลักสูตรการเรียนของศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้
อพยพย้ายถิ่นเข้ามาเรียนในหลักสูตรความร่วมมือนี้

ด้านการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต นอกจากความร่วมมือในการจัดการ
เรียนการสอนแล้วทั้งสององค์กรยังมีการส่งเสริมการพัฒนาด้านทักษะชีวิต โดยมุ่งเน้น
ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
สถานที่ ไปตามสถานที่สำคัญๆต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านทักษะ
ชีวิตท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม

สรุป

ผลการศึกษาที่สำคัญ ในการศึกษาความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่าง
ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกับศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгим
เพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น ผลการศึกษาชี้ว่าความร่วมมือดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากบริบททาง
นโยบายตั้งแต่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals :
MDGs) ในพ.ศ.2543 ขององค์การสหประชาชาติ กรอบความร่วมมือประชาคมอาเซียน

ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 เหล่านี้เอื้ออำนวยให้เกิดขึ้น อีกทั้งในส่วนของความร่วมมือในการจัดการศึกษาก็พบว่ามึลักษณะเด่น คือเกิดความร่วมมือของทั้งสององค์กรใน 3 ด้านด้วยกัน ประกอบไปด้วย 1) ด้านบุคลากรทางการศึกษาและผู้จัดการเรียนการสอน 2) ด้านหลักสูตรบูรณาการความร่วมมือในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ และ 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาตินั้นเกิดขึ้นแล้ว ภายใต้การร่วมมือระหว่างศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัย และศูนย์คาทอลิกนักบุญยอฮานิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น โดยทั้งสององค์กรอยู่ภายใต้พันธกิจ นโยบาย และการปฏิบัติการภายใต้อิทธิพลเชิงนโยบายของประเทศไทยและระดับสากล ที่ส่งผลเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ แต่เนื่องด้วยความแตกต่างในอัตลักษณ์ขององค์กรทั้งสอง ทำให้เกิดความไม่ราบรื่นในการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ กล่าวคือต้องมีการปรับหลักสูตรที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มบุตรหลานแรงงานต่างชาติในพื้นที่ ที่มีฐานความรู้จากประเทศต้นทางที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านภาษาไทย อันเป็นหลักสำคัญในการเรียนในหลักสูตรความร่วมมือในครั้งนี้ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อติดตามในภายภาคหน้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นงราม เศรษฐ์พานิช. 2549. **โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร.** (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- เปรมใจ วังศิริไพศาล. 2552. **โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดง. 2555. **รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาดลอดชีวิต สำหรับประชาชนของสำนักงาน กศน. เพื่อสนับสนุนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยในปี พ.ศ.2558.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ. 2542. **สถานภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ : สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย.** กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาระบบการให้บริการการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี
- สุภางค์ จันทวานิช. 2549. **การใช้แรงงานเด็กภาคประมงต่อเนื่อง เกษตรกรรม และคนรับใช้ในบ้าน จังหวัดสมุทรสาคร.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาบันรามจิตติ. 2548. **รายงานโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดปี 2547 -2548.** กรุงเทพฯ : สถาบันรามจิตติ
- สมพงษ์ สระแก้ว. 2554. **สถานการณ์แรงงานข้ามชาติ เด็กและผู้ติดตาม ในจังหวัดสมุทรสาคร (ออนไลน์).** แหล่งที่มา www.lpnfoundation.com//34 สถานการณ์แรงงานข้ามชาติ-เด็ก-และผู้ติดตาม-ในจังหวัดสมุทรสาคร-.html. วันที่สืบค้น 8 พฤษภาคม 2561
- สมพงษ์ สระแก้ว. 2555. **แรงงานข้ามชาติจังหวัดสมุทรสาครกับการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย (ออนไลน์).** แหล่งที่มา www.prachathai.

- com/journal/2012/12/44140. วันที่สืบค้น 8 พฤษภาคม 2561
- สร้อยตระกูล (ติวานานนท์) อรรถมานะ. 2550. **พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักงาน กศน. กระทรวงศึกษาธิการ. 2555. **กรณีศึกษาตัวอย่าง : การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. 2555. **คู่มือและแนวทางปฏิบัติ สำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2556. **หลักสูตรการศึกษานอกระบบประเภทศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สำหรับเด็กต่างด้าวและผู้ไม่มีสัญชาติไทย**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- อมรทิพย์ อมราภิบาล. 2544. **การประเมินความต้องการของเด็กต่างชาติ กรณีศึกษาเด็กพม่าในจังหวัดระนอง**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของเทศบาล ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

The Opinions of People on Services of Bankhai Subdistrict Municipality, Bankhai District, Rayong Province

เบิ่งค์ นพเกตุ¹ จตุพร บานชื่น² และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง³

Bank Nophaket, Jatuporn Banchuen, and Chairat Wongkitrungruang

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในงานบริการกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลบ้านค่าย จำนวน 355 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบแบบที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 3.36) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก รองลงมา คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านผลการให้บริการ และด้านการให้บริการชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.51, 3.40, 3.33, 3.32 และ 3.17 ตามลำดับ) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกันในด้านขั้นตอนการให้บริการ และกลุ่ม

¹ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²ผู้ทรงคุณวุฒิ สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³อาจารย์ประจำ สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านผลการให้บริการและด้านการให้บริการชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนความรู้เกี่ยวกับการให้บริการไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นในทุกด้าน

คำสำคัญ: ความคิดเห็น, การให้บริการสาธารณะ, เทศบาลตำบลบ้านค่าย

Abstract

These objectives of this research were to study opinions of people on services of Bankhai Subdistrict Municipality, to compare people's opinions classified by personal factors and perception of service information, and to study relationship between knowledge on service and opinions of people on services of Bankhai Subdistrict Municipality. Data of 355 respondents analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test, Analysis of variance that paired differences compared by Scheffe methods, and Pearson's product moment correlation coefficient. Statistical significant level was set at .05.

Research results reveals that most of respondents had opinions on services of Bankhai Subdistrict Municipality in overall in moderate level ($\bar{x}=3.36$). The most average of mean in this opinions was place and facilities, later were service officer, service process, service result, and community service ($\bar{x} = 3.51, 3.33, 3.32, \text{ and } 3.17$ respectively). Hypothesis testing found that respondents who had difference gender, had a difference opinion on service process aspect, and respondents who had difference age, had a difference opinion on service result and community service aspect at statistical level .05. For perception of service information, results showed that it was difference in all aspect with the statistical level .001. For knowledge on service, the result had not relationship in all aspect.

Keyword: Opinion, Public Service, Bankhai Subdistrict Municipality

1. บทนำ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีพัฒนาการตั้งแต่การปฏิรูประบบราชการในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีกฎหมายว่าด้วยการจัดกิจการท้องถิ่นฉบับแรก คือ พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร ร.ศ. 116 โดยกำหนดให้สุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ดำเนินการรักษาความสะอาดและป้องกันโรค ทำลายขยะมูลฝอย จัดสถานที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ สำหรับราษฎรทั่วไป ห้ามการปลูกสร้าง หรือซ่อมแซมโรงเรือน ที่เป็นเหตุให้เกิดโรค รวมทั้งการขนย้ายสิ่งโสโครก ที่ทำความรำคาญให้กับราษฎรไปทิ้ง เป็นต้น ต่อมาได้จัดตั้ง สุขาภิบาลท่าฉลอม เมืองสมุทรสาครขึ้น ในต่างจังหวัด เป็นแห่งแรก ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศไทย ในปีพ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้จัดระเบียบการบริหารราชการ เป็นราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2476 โดยในส่วนของราชการส่วนท้องถิ่น ได้มีการจัดตั้ง “เทศบาล” ขึ้น ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2476 แต่การดำเนินงานของเทศบาล ไม่ได้ผลเต็มที่ตามที่มุ่งหมายไว้ จึงไม่อาจขยายการตั้งเทศบาลออกไปทุกท้องที่ที่พระราชอาณาจักรได้ และได้มีการตั้งสุขาภิบาลขึ้นแทนเทศบาลในท้องที่ที่ยังไม่มีฐานะเป็นเทศบาล อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งเทศบาล และสุขาภิบาลก็ยังไม่เป็นไปโดยทั่วถึงดังนั้น เพื่อแก้ความเหลื่อมล้ำในการปกครองท้องถิ่น ในเขตเทศบาล และสุขาภิบาล กับท้องถิ่นที่อยู่นอกเขตดังกล่าว จึงได้มีการจัดตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลขึ้น โดยตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ ส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 ให้เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการส่วนจังหวัด ภายในเขตพื้นที่จังหวัดนอกเขตเทศบาล และเขตสุขาภิบาล และในปี พ.ศ. 2537 ก็ได้มีการปรับปรุงการบริหารส่วนท้องถิ่นในส่วนพื้นที่ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้มีการบริหารส่วนตำบลขึ้น เป็น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ปัจจุบันกระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศจัดตั้งแล้วทั่วประเทศ 6,397 แห่ง ซึ่งนับว่าเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่เล็ก และใกล้ชิดประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2558)

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ได้ริเริ่มกำหนดกรอบทิศทางกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและการปกครองส่วนท้องถิ่น ในหลายด้าน อาทิ การคำนึงถึง ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริการสาธารณะ ควบคู่กับการเน้นย้ำให้ พนักงานส่วนท้องถิ่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การสร้างระบบป้องกันการทุจริตของนักการเมือง และพนักงานส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้การกำหนดพัฒนาการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นก็เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะมีการดำเนินการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง พร้อมกันนี้ ยังได้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล สุขาภิบาล เทศบาล องค์การบริหารส่วน จังหวัด เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ คู่ขนานไปกับการตราและประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 โดยเฉพาะการยกฐานะ สุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลทั้งหมด ยังผลให้เกิดความตื่นตัวทั้งในหมู่ประชาชนและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการรองรับการกระจายอำนาจการปกครองตนเอง เป็นอย่างมาก ดังนั้น ปัจจุบันประเทศไทยจึงมีรูปแบบการปกครองท้องถิ่น ทั้งหมด 5 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล (แยกเป็นเทศบาลนคร เทศบาล เมือง และเทศบาลตำบล) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์การบริหารส่วน ตำบล (อบต.) (วรวิทย์ อิศรานุพงศ์, 2557)

เทศบาลโดยการตราพระราชกฤษฎีกายกฐานะท้องถิ่นขึ้นเป็นเทศบาลเป็น แห่งๆ ไป ในปัจจุบันเทศบาลมี 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และ เทศบาลนคร แต่การที่รัฐบาลจะยกฐานะท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาลประเภทใดนั้น จะ พิจารณาจากองค์ประกอบทางด้านจำนวนประชากรในท้องถิ่นนั้นๆ ความเจริญทาง เศรษฐกิจหรือรายได้ของท้องถิ่น และการพัฒนาความเจริญภายในท้องถิ่น ในการยก ฐานะของท้องถิ่นเป็นเทศบาลนั้น ในพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลจะต้องระบุ ชื่อและเขตของเทศบาลนั้นไว้ด้วย พร้อมทั้งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของเทศบาล แต่ละประเภทตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย โดยเทศบาลนคร คือ เขตท้องถิ่นชุมชนที่มี ประชากรรวมกัน 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตาม พ ระราชบัญญัติเทศบาล เทศบาลเมือง คือ เขตท้องถิ่นชุมชนที่เป็นที่ตั้งของศาลากลาง จังหวัด หรือท้องถิ่นที่มีประชากรรวมกัน 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรใน การปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล เทศบาลตำบล คือ เขตท้องถิ่นชุมชนที่

มีประชากรรวมกัน 5,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล หรือ เป็นสุขาภิบาลเดิมมาก่อนการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล และแม้ว่า “เทศบาลตำบล” จะมีชื่อเรียกคล้ายกันหรือชื่อเดียวกันกับ “ตำบล” แต่เทศบาลตำบลไม่จำเป็นจะต้องครอบคลุมตำบลเพียงตำบลเดียว หรือไม่จำเป็นต้องครอบคลุมตำบลตามชื่อเทศบาลนั้น โดยท้องที่เทศบาลทั้งสามรูปแบบนี้ จำเป็นจะต้องมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเขตชุมชนนั้นๆ ขึ้นเป็นเทศบาลในแต่ละระดับชั้นด้วย ดังนั้นในทางปฏิบัติ ท้องถิ่นบางแห่งอาจจะผ่านเกณฑ์ทั้งด้านประชากร และรายได้แล้ว แต่ยังมีสถานะเป็นองค์กรในระดับที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็นอยู่ เนื่องด้วยยังไม่มีการยกฐานะ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2558)

เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 และอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จะต้องมีการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนหรือตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนในเขตเทศบาล ดังนี้ รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก และทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ จัดให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง จัดให้ราษฎรได้มีการศึกษาอบรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น อาจสรุปได้ว่าเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเก่าแก่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน และถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในด้านการกระจายอำนาจการปกครอง และส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ภาพรวมของเทศบาลตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับกลาง มีเนื้อที่ 1,637.5 ไร่ หรือคิดเป็นพื้นที่ 2.62 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดระยอง อยู่ห่างจากจังหวัดระยอง 11 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนถนนหลวงหมายเลข 3134 มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 ตำบลบ้านค่ายทั้งหมด บางส่วนของ หมู่ 2 และ หมู่ 6 ตำบลบ้านค่าย และบางส่วนของ หมู่ 3 หมู่ 4 หมู่ 6 ตำบลหนองละลอก มีประชากรตามข้อมูลทางทะเบียนราษฎรทั้งสิ้น 3,190 คน จำนวน 1,725 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากรต่อ

พื้นที่ เท่ากับ 1,217.56 คน/ตร.กม. โดยมีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านค่ายจำนวน 4 ชุมชน และมีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ของเทศบาลได้เป็น 2 ส่วน คือ หน้าที่บังคับ หรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติและอำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติตาม พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 ประกอบด้วย งานด้านโครงสร้างพื้นฐาน งานด้านเศรษฐกิจ งานด้านสังคม และงานด้านการเมืองการบริหาร (เทศบาลตำบลบ้านค่าย, 2557)

ในอดีตที่ผ่านมา การบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลบ้านค่ายมักประสบกับปัญหาความล่าช้าในการให้บริการ ขาดความคล่องตัวในการให้บริการ ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน มีข้อจำกัดในการให้บริการประชาชน อีกทั้งยังมีเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สุขันขจรจัด และการให้บริการของเทศบาล เพื่อให้ระบบการให้บริการที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนที่มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล เทศบาลตำบลบ้านค่ายมีการพัฒนาการให้บริการประชาชนแบบครบวงจร โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นเลิศในการให้บริการประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนางานบริการของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐสู่ความเป็นเลิศ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนผู้ให้บริการให้เกิดความสะดวกรวดเร็วมายิ่งขึ้น

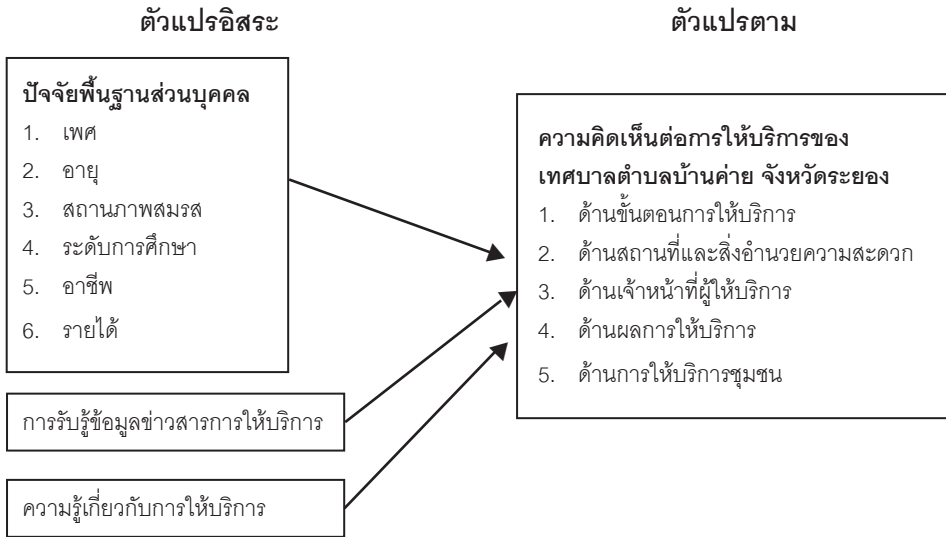
จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับกลาง ทั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเสนอแนะต่อหน่วยงานในการพัฒนาปรับปรุงระบบและรูปแบบการให้บริการประชาชนของเทศบาลตำบลบ้านค่ายและหน่วยงานที่มีรูปแบบการให้บริการที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้สามารถตอบสนองตรงตามความต้องการของประชาชนที่มาใช้บริการอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเหมาะสม รวดเร็ว ทั่วถึง เป็นธรรม และเท่าเทียม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในงานบริการกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย อ.บ้านค่าย จังหวัดระยอง แตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารการให้บริการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย อ.บ้านค่าย จังหวัดระยอง แตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีความรู้ในการให้บริการของเทศบาลมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการให้บริการของ เทศบาลตำบลบ้านค่าย อ.บ้านค่าย จังหวัดระยอง

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างครั้งนี้เป็นประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่ายจังหวัดระยอง จำนวนทั้งสิ้น 3,190 คน (เทศบาลตำบลบ้านค่าย, 2557) ผู้วิจัยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการศึกษา โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane's (1973 อ้างใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549) ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 จากการคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Yamane's ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 355 คน จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) สุ่มตัวอย่างจนครบตามจำนวนตัวอย่างที่คำนวณได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย และความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย

การทดสอบเครื่องมือและหาค่าความเชื่อมั่น

1. การหาความเที่ยงตรง (validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ นำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา หลังจากนั้นนำไปปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุม และเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านค่ายพัฒนา จำนวน 30 คน จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ในการวัดความคิดเห็น และใช้วิธีวัดของ KR-20 ใน

การวัดความรู้ความเข้าใจ

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย .9634 (ด้านขั้นตอนการให้บริการ .9034, ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก .8715, ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ .9698, ด้านผลการให้บริการ .9498 และด้านการให้บริการชุมชน .9028) ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการให้บริการมีค่าความเชื่อมั่น .9578 และความรู้ความเข้าใจในการให้บริการ มีค่าความเชื่อมั่น .9529

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปดำเนินการสอบถามข้อมูลจากประชาชนที่มาใช้บริการยังที่ทำการเทศบาลตำบลบ้านค่าย ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานหาค่าความแตกต่างความพึงพอใจในการรับบริการ โดยใช้ค่าสถิติ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

6. ผลการวิจัย

จากการสอบถามประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่าย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.4 อายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 26.5 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 58.3 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มากที่สุด ร้อยละ 62.3 ทำงานเอกชน ร้อยละ 36.3 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท มากที่สุด และประเภทของงานบริการที่ประชาชนมาใช้บริการของเทศบาลบ้านค่ายมาใช้บริการคือการกำจัดขยะและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 42.3

ความรู้ของประชาชนผู้มาใช้บริการ

ประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่าย ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.2) มีความรู้เกี่ยวกับการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่าย ได้รับข้อมูลข่าวสารการให้บริการจากทางเทศบาล ร้อยละ 90.7 โดยได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชนตามลำดับ

ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่าย แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านผลการให้บริการ และด้านการให้บริการชุมชน ผลการศึกษพบว่า ประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่าย มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวม และรายด้านที่ 5 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก รองลงมาคือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านผลการให้บริการ และด้านการให้บริการชุมชน ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่ายที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศและอายุของประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่ายที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกัน โดยเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกันในด้านขั้นตอนการให้บริการ ส่วนอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกันในด้านผลการให้บริการ และด้านการให้บริการชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลอื่นๆ ได้แก่ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้ของประชาชนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่ายที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้บริการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่ายที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่ายที่มีความรู้เกี่ยวกับการให้บริการมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้บริการในภาพรวมและในรายด้านทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7. การอภิปรายผล

ปัจจัยส่วนบุคคล

ประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่าย เป็นเพศชาย (ร้อยละ 47.6) และหญิง (ร้อยละ 52.4) ในจำนวนใกล้เคียงกัน กลุ่มอายุของประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลในช่วงอายุ 21-30 ปี (ร้อยละ 25.3) และ 31-40 ปี (ร้อยละ 26.5) มีจำนวนใกล้เคียงกัน ประชาชนที่มาใช้บริการมีอายุต่ำสุด 13 ปี สูงสุดอายุ 80 ปี โดยประชาชนที่อายุน้อยส่วนใหญ่จะมาใช้บริการด้านงานทะเบียนราษฎร เช่น การทำบัตรประจำตัวประชาชน ส่วนประชาชนสูงอายุ จะมาใช้บริการด้านสวัสดิการสังคมเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนที่มาใช้บริการส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 58.3) และมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 62.3) ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 35.2) และพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 31.2) ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของความเป็นชุมชนเมืองของเทศบาลตำบลบ้านค่ายและตั้งอยู่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมของจังหวัดระยอง ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 49.6) เมื่อพิจารณาบริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายทั้งหมด ถือเป็นการให้บริการ

สถานการณ์ที่หน่วยงานรัฐต้องจัดหาให้บริการและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองตอบความต้องการโดยรวม (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2543) ดังนั้นการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายในทุกงาน จะรองรับความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเจาะจงให้บริการแก่ประชาชนส่วนใดส่วนหนึ่ง

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการให้บริการ

กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารการให้บริการจากทางเทศบาล ร้อยละ 90.7 ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 9.3 ซึ่งทางเทศบาลตำบลบ้านค่ายใช้สื่อในการแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ 3 ประเภท ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเภทของสื่อพบว่าประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลมากที่สุด โดยได้รับจากเจ้าหน้าที่เทศบาลมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มูริตา สอดสุข (2554) ที่พบว่าประชาชนเข้ามาสอบถามข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่โดยตรง เนื่องจากการสอบถามข้อมูลต่างๆ จากเจ้าหน้าที่จะได้รับความชัดเจนและถูกต้องมากที่สุด สามารถซักถามหากเกิดความไม่เข้าใจในการบริการของเทศบาล รองลงมา คือ สื่อเฉพาะกิจ โดยประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากระบบเสียงตามสายมากที่สุด เพราะแต่ละชุมชนจะมีหอกระจายข่าวที่ส่วนใหญ่มักติดตั้งไว้ ณ ที่ทำการของผู้นำชุมชน มีการกระจายข้อมูลข่าวสารจากทางเทศบาลเป็นประจำทุกวัน จึงเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนโดยตรง แต่การแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านระบบเสียงตามสายจะมีข้อด้อยในเรื่องความชัดเจนเสียงประกาศข่าว และการที่บ้านเรือนประชาชนอยู่ไกลจากหอกระจายข่าวทำให้การรับฟังไม่ชัดเจน ประเภทสื่อที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารสุดท้ายคือ สื่อมวลชน โดยวิทยุชุมชน เป็นสื่อมวลชนที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด เนื่องจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสถานที่วิทยุชุมชนจะมีเสียงที่ชัดเจนกว่า ประชาชนก็สามารถรับฟังข่าวสารได้จากที่บ้าน โดยไม่จำเป็นต้องไปซื้อหาเหมือนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาถึงระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่ายในภาพรวม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนรับรู้ที่เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการให้บริการของเทศบาลผ่านระบบเสียงตามสายในทุกวัน มีระดับการรับรู้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายเป็นสิ่ง

ที่ประชาชนได้ยินและรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อยู่เป็นประจำและถือเป็นหน้าที่ของเทศบาลในการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบ รองลงมาคือ ระบุว่าเทศบาลมีการแจ้งเตือนประชาชนเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพราะสาธารณภัยเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งประชาชนเองก็ให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการรับรู้การแจ้งเตือนจากเทศบาล และการรับรู้ว่าประชาชนสามารถสอบถามขั้นตอนการขอรับบริการจากเทศบาลในงานบริการต่างๆ จากเจ้าหน้าที่เทศบาลได้โดยตรง เพราะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศบาลในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตอบข้อซักถามของประชาชนเกี่ยวกับงานบริการของเทศบาล ส่วนประเด็นที่ประชาชนมีระดับการรับรู้ปานกลาง คือ การรับรู้รายละเอียดของกิจกรรมที่เทศบาลจะจัดขึ้นในแต่ละเดือนล่วงหน้า เนื่องจากข่าวสารที่ทางเทศบาลต้องการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้มีหลากหลาย เช่น นโยบายของเทศบาล ผลการดำเนินงาน การให้บริการด้านต่างๆ จึงอาจทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารไม่ครอบคลุมทุกกิจกรรมของเทศบาล และการที่เทศบาลมีเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารการให้บริการ กิจกรรมของทางเทศบาล และเป็นช่องทางในการเรียนร้องทุกข์เนื่องจากติดตามข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์เทศบาล ประชาชนจะต้องมีอุปกรณ์ในการเข้าถึงเว็บไซต์ เช่น คอมพิวเตอร์ที่ติดต่อกับอินเทอร์เน็ต หรือสมาร์ตโฟน และต้องมีความรู้ในการใช้โปรแกรมอินเทอร์เน็ตอีกด้วย จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ที่จะเลือกรับข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ของเทศบาล

ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการ

ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ในระดับมาก โดยเรื่องที่ประชาชนมีความรู้ในระดับมากที่สุด คือการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตเทศบาลเป็นหน้าที่ของเทศบาลโดยมีกำหนดวันเวลาในการเก็บขนขยะและมีการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการที่ถูกสุขลักษณะ เพราะการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาล เป็นหน้าที่ของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่ทำงานใกล้ชิดประชาชน มีการจัดกิจการออกให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ การเก็บขนขยะมีความจำเป็นต้องกำหนดวันเวลาที่แน่นอนในการจัดเก็บขยะในแต่ละพื้นที่ของเทศบาล เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขยะตกค้าง และประชาชนก็สามารถแจ้งปัญหาเพื่อขอรับความช่วยเหลือผ่านทางศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ของเทศบาลได้ ทั้งนี้ การที่เทศบาลจัดกิจกรรม

ต่างๆ เพื่อพบปะประชาชน มีการให้ความรู้ ตลอดจนให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ จึงส่งผลให้ประชาชนรับทราบเกี่ยวกับงานให้บริการของแต่ละส่วนงานของเทศบาลดำเนินอยู่เป็นอย่างดี

ส่วนความรู้ที่อยู่ในระดับน้อย คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้ดูแลเรื่องสวัสดิการเบี้ยผู้สูงอายุและเบี้ยคนพิการของเทศบาล เนื่องจากกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลบ้านค่ายเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับผู้สูงอายุและคนพิการ ดูแลสุขภาพ ความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเป็นการติดต่อประสานงานผ่านทาง อสม. และจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนผู้สูงอายุอยู่เสมอๆ จึงทำให้ประชาชนเข้าใจว่าการดำเนินการงานส่วนเบี้ยผู้สูงอายุและเบี้ยคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของงานในหน้าที่ของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมไปด้วย

ความคิดเห็นของประชาชนผู้มาใช้บริการ

ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่ายต่อการให้บริการของเทศบาลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.36) หมายถึง ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลว่ายังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนมากเท่าที่ควร ทางเทศบาลควรปรับปรุงการให้บริการของเทศบาลให้ตรงตามความต้องการ มีความสะดวก รวดเร็วและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้มากกว่าที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถแยกวิเคราะห์ในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านขั้นตอนการให้บริการ

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวม ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาล ตำบลบ้านค่าย ด้านขั้นตอนการให้บริการ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า ในแต่ละประเด็นประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีเรื่องแบบฟอร์มที่ให้ผู้รับบริการมีลักษณะเรียบง่าย ให้ลงข้อความเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ที่มีระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการสูงสุด รองลงมาคือ เทศบาลให้บริการแก่ผู้รับบริการทุกคนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามลำดับก่อนหลัง และขั้นตอนการให้บริการของเทศบาลมีความเหมาะสม (ไม่มาก/ไม่น้อยเกินไป) ส่วนประเด็นที่ประชาชนมีความคิดเห็น เป็นลำดับสุดท้ายคือ ขั้นตอนการให้บริการของเทศบาล มีการพัฒนาเพื่อสามารถให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One stop service) เนื่องจาก

การให้บริการของเทศบาลยังไม่เป็นแบบเบ็ดเสร็จ ๓ จุดเดียว อย่างแท้จริง ประชาชนยังต้องติดต่อหลายส่วนงานบริการ เพื่อให้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยตามความต้องการ

2. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า ประเด็นเรื่องสถานที่ตั้งของเทศบาลมีความเหมาะสม และมีความสะดวกต่อการเดินทางมาใช้บริการ มีระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการอยู่ในระดับมาก เพียงข้อเดียว เพราะสถานที่ตั้งของสำนักงานเทศบาลตำบลบ้านค่าย อยู่ในพื้นที่ หมู่ 3 ตำบลหนองละลอก ซึ่งตามแผนที่พบว่าจะอยู่ใจกลางของพื้นที่เทศบาลบ้านค่าย ดังนั้นประชาชนพักอาศัยส่วนต่างๆ ของเขตเทศบาล สามารถเดินทางไป-มาได้สะดวก รองลงมาคือ เทศบาลมีการตกแต่งและการจัดสถานที่ให้บริการที่สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีสถานที่สำหรับนั่งพักระหว่างรอรับบริการมีเพียงพอสำหรับผู้มารับบริการ ซึ่งก็อาจเกี่ยวเนื่องมากจากการพัฒนาระบบการให้บริการที่ต้องการให้สนองตอบความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาล ส่วนประเด็นที่ประชาชนมีความคิดเห็นเป็นลำดับสุดท้าย คือ เทศบาลมีการนำระบบบัตรคิวมาใช้เพื่อความสะดวกของผู้รับบริการ

3. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าในทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีประเด็นเจ้าหน้าที่เทศบาลมีบุคลิกภาพที่ดี พูดจาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นมิตรกับผู้ใช้บริการ เป็นข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการสูงสุด ส่วนในข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการอยู่ในลำดับสุดท้าย คือ เจ้าหน้าที่เทศบาลมีความรู้วิชาการที่จะให้บริการ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการให้บริการแก่ประชาชน หากเจ้าหน้าที่เทศบาลไม่สามารถตอบข้อสงสัย หรือไม่สามารถอธิบายการบริการให้ของเทศบาลได้อย่างชัดเจน ทำให้ประชาชนเกิดความสับสน เพราะเจ้าหน้าที่เทศบาลขาดความรู้วิชาการที่จะให้บริการ จึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นต่อประเด็นนี้น้อยที่สุด

4. ด้านผลการให้บริการ

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ด้านผลการให้บริการ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีประเด็นการให้บริการของเทศบาลมีความถูกต้อง สมบูรณ์ และครบถ้วน เป็นข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการสูงสุด เพราะการให้บริการของเทศบาลถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ ที่มีกฎ ระเบียบรองรับ เจ้าหน้าที่จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องความถูกต้องและดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ส่วนข้อที่ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการในลำดับสุดท้ายคือ การให้บริการของเทศบาลมีการพัฒนาระบบ โดยการลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติการเพื่อนำไปสู่การให้บริการที่มีคุณภาพกับประชาชนผู้ขอรับบริการ บ่งบอกถึงการที่เทศบาลยังไม่ประสบความสำเร็จในการลดขั้นตอนการให้บริการเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่รวดเร็วขึ้น ประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อการให้บริการในประเด็นน้อยที่สุด

5. ด้านการให้บริการชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ด้านการให้บริการชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในทุกข้อ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีประเด็นเทศบาลสนับสนุนด้านกีฬาและนันทนาการอย่างเหมาะสม เป็นข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการสูงสุด เพราะการจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการถือเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างเทศบาลกับประชาชนและได้รับความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดี เทศบาลจึงมีการจัดกิจกรรมประเภทนี้บ่อยครั้ง ส่วนประเด็นที่ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการเป็นลำดับสุดท้ายคือ เทศบาลจัดให้มีการดูแลสุขภาพปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่ ซึ่งในประเด็นดังกล่าว แม้ว่าการดูแลสุขภาพปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจะเป็นหน้าที่หลักของเทศบาล ซึ่งได้จัดเจ้าหน้าที่ของเทศบาลออกตรวจตรา และเฝ้าระวังภัยอยู่ทุกคืนแล้ว แต่ด้วยจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ไม่พอเพียง จึงทำให้การออกเฝ้าระวังดูแลสุขภาพปลอดภัยให้กับประชาชน จึงไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่

การทดสอบสมมติฐาน

1. ประชาชนที่มีปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกัน

ประชาชนผู้มาใช้บริการที่มีเพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ด้านขั้นตอนการให้บริการแตกต่างกัน โดยประชาชนเป็นเพศชายมีความคิดเห็นต่อการให้บริการมากกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้ชายอาจจะมีความเข้าใจถึงความยุ่งยากในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นภา จันทนา (2554) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพในการให้บริการของสำนักงานเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ประชาชนผู้มาใช้บริการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุต่างกัน ความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ด้านผลการให้บริการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประชาชนที่มีช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายสูงกว่าประชาชนในช่วงอายุอื่นๆ และประชาชนที่มีอายุต่างกัน ความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย ด้านการให้บริการชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประชาชนผู้มาใช้บริการที่มีช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายสูงกว่าประชาชนในช่วงอายุอื่นๆ เนื่องจากประชาชนที่มีช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป หรือก็คือผู้สูงอายุ ซึ่งหากเดินทางไปใช้บริการที่เทศบาลด้วยตัวเองเพียงลำพัง อาจเกิดปัญหาในการสื่อสาร หรือการดำเนินการในบางกระบวนการซึ่งเป็นข้อจำกัดของผู้สูงอายุแต่ละคน ดังนั้นการมีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือช่วยเดินเรื่องตามขั้นตอนกระบวนการให้รวดเร็วขึ้น เพื่อที่ผู้สูงอายุจะได้ไม่เหนื่อยที่ต้องรอนานจึงมีความคิดเห็นด้านผลการให้บริการและด้านการให้บริการชุมชนสูงกว่าประชาชนในช่วงอายุอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรสุข จันท์แก้ว (2553) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลเขาเจ็ยก อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ที่พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลเขาเจ็ยก แตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการให้บริการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลตำบลบ้านค่ายที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายแตกต่างกันทั้งในภาพรวม และรายด้านทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนที่มีระดับการรับรู้ข่าวสารมาก จะมีความคิดเห็นต่อการให้บริการทั้งในภาพรวม และแยกรายข้ออยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ปรมะ สตะเวทิน (2546) ได้กล่าวไว้ว่า ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจ หรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ข่าวสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่บุคคลใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ เมื่อพิจารณาความแตกต่างของระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากจะมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านค่ายในภาพรวมและรายด้านแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มูริตา สอดสุข (2554) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่าประชาชนที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการสาธารณะแตกต่างกัน

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. เทศบาลควรปรับปรุงขั้นตอนวิธีการให้บริการประชาชนให้เป็นระบบ ได้แก่ พัฒนาระบบงานให้บริการประชาชนเพื่อลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนการให้บริการ เช่น จัดให้มีจุดติดต่อรับเรื่องจากประชาชนเพื่อคัดกรองเรื่องที่ประชาชนมาขอรับบริการก่อนส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เทศบาลนครจัดทำคู่มือประชาชนในการอธิบายรายละเอียดของงานบริการของเทศบาลตำบลบ้านค่าย เอกสารที่ต้องยื่นประกอบการขอใช้บริการเทศบาล และเทศบาลควรจัดสรรงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์และระบบ

เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนการให้บริการประชาชน

2. เทศบาลควรจัดเตรียมงบประมาณในการปรับปรุงระบบเสียงตามสายอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงประชาชนได้สะดวกรวดเร็ว และครอบคลุมพื้นที่ ควรมีการสอบถามความชัดเจนของการรับฟังจากประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ต่างๆ ของเทศบาลเป็นระยะๆ และปรับปรุงระบบเสียงตามสายให้มีคุณภาพสามารถรับฟังข่าวสารได้อย่างชัดเจน และถูกต้อง

3. การพัฒนาบุคลากรและเจ้าหน้าที่เทศบาลด้านความรู้วิชาการที่จะให้บริการประชาชน ทั้งนี้ เพื่อเกิดประสิทธิภาพในการให้บริการอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรเลือกศึกษาเชิงลึกในส่วนของกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ โดยศึกษาถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้งานบริการประสบความสำเร็จในการสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้มาใช้บริการ และวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการให้บริการระหว่างเทศบาลที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้การบริการประชาชนประสบความสำเร็จในการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มาใช้บริการ

3. การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการทำงานเชิงรุก โดยนำร่องในเรื่องการพัฒนาระบบอาสาสมัครด้านสุขภาพและอนามัย หรือการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2558). **พระราชกฤษฎีกายกฐานะท้องถิ่นขึ้นเป็นเทศบาล.** (Online). <http://www.dla.go.th>. 25 ตุลาคม 2558.
- เทศบาลตำบลบ้านค่าย. (2557). **ข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาลตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง** (Online). <http://www.bankhaicity.com>. 5 เมษายน 2558.
- นภา จันทนา. (2554). **ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพในการให้บริการของสำนักงานเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมืองชลบุรี.** ปัญหาพิเศษรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยบูรพานันทวัฒน์ ปรมาณันท์. (2543). **หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). **สถิติเพื่อการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2546). **หลักนิเทศศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- พรสุข จันทรแก้ว. (2553). **ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเขาเจ็ยก อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง.** ปัญหาพิเศษรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มูธิตา สอดสุข. (2554). **ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.** การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรวัลย์ อิศรานุกพงศ์. (2557). **ประเทศไทยกับการกระจายอำนาจ.** (Online). <http://www.senate.go.th>. 2 พฤษภาคม 2558.

ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วย บัตรสุขภาพแม่และเด็ก ในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี

Clients' Opinions on the Project of Health Card for Mother and Child in Nopparat Rajathanee Hospital

สริลัทธนา บุญเจิม¹ สิริกร กาญจนสุนทร² และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง²
Sininna Boncherm, Sirikorn Kanjanasuntorn, and Chairat Wongkitrungruang

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพและเด็ก ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการ และความรู้เกี่ยวกับโครงการ กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก กลุ่มตัวอย่าง คือผู้ใช้บริการโครงการในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี จำนวน 246 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบแบบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' และ LSD ค่าไคสแควร์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในภาพรวมระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ รายได้ และจำนวนบุตรต่างกัน มีความเห็นต่อโครงการใน

¹ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³อาจารย์ประจำ สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพรวมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ ส่วนระดับการศึกษา อาชีพ และสิทธิการรักษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการในภาพรวมไม่แตกต่างกัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความรู้เกี่ยวกับโครงการไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการ

คำสำคัญ : ความคิดเห็น, โครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก, โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี

Abstract

This research had the purposes to study clients' opinions on the project of Health Card for Mother and Child, the comparison of clients' opinions on that project as classified by personal factors, and relationship between the perception on project's information and knowledge on project's information with clients' opinions on the project. Sample were 246 clients of Nopparat Rajathanee hospital. Questionnaires were used for data collection. Statistic used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA that paired difference compared by Scheffe or LSD methods, Chi-square, and Pearson's product moment correlation coefficient. Statistical significant level was set at .05.

Research results indicated that sample had high level of opinions on the project of Health Card for Mother and Child. The hypothesis testing found that sample who had the differences in age, income, and number of child, had difference of opinions on the project significant statistically level at .05 and .01 respectively. Then sample who had the differences in education, occupation, and rights of the medical care, had not difference of opinions on the project.

Perception on project's information had relationship with opinions on the project in overall significant statistically level at .01. However, knowledge on project's information had not relationship with opinions on the project in overall

Keyword : Opinions, Project of Health Card for Mother and Child, Nopparat Rajathanee Hospital

1. ความสำคัญของปัญหา

การดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพตั้งแต่เริ่มแรก สุขภาพอนามัยของมารดาทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของทารกในครรภ์ การที่จะพัฒนาเด็กให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในอนาคตจึงต้องมองย้อนไปตั้งแต่การเตรียมตัวเป็นบิดามารดา ให้ดูแลทารกขณะตั้งครรภ์ ขณะคลอด และหลังคลอดให้มีคุณภาพที่ดีนั่นก็คือการฝากครรภ์ จุดมุ่งหมายในการฝากครรภ์นั้นเพื่อให้การตั้งครรภ์ดำเนินไปด้วยดีจนกระทั่งคลอดและได้ทารกที่มีสุขภาพสมบูรณ์ หญิงตั้งครรภ์จึงจำเป็นต้องได้รับความรู้ด้านโภชนาการ การดูแลและปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามคำแนะนำของแพทย์เพื่อที่แพทย์สามารถประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นหรือพบความผิดปกติบางอย่างของมารดาและทารก เช่น โรคความดันโลหิตสูงร่วมกับการตั้งครรภ์ ทารกน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ การตายของทารกตั้งแต่อยู่ในครรภ์ โรคทางพันธุกรรม เลือดระหว่างมารดาและทารกเข้ากันไม่ได้ เด็กติดเชื้อเอชไอวี ภาวะดาวน์ซินโดรม เป็นต้น ทั้งนี้แพทย์จะได้แก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงทีและเหมาะสม

การฝากครรภ์ในประเทศไทยได้พัฒนาตามแผนขององค์การอนามัยโลก ที่กำหนดให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอดตามเกณฑ์อย่างน้อย 5 ครั้ง โดยครั้งแรกเริ่มที่อายุครรภ์ไม่เกิน 3 เดือน หรือไม่เกิน 12 สัปดาห์ แต่ขณะนี้พบปัญหาว่ามีหญิงตั้งครรภ์ฝากครรภ์ครั้งแรกตามกำหนดขององค์การอนามัยโลกนั้นมีเพียงร้อยละ 53 เท่านั้นจากหญิงตั้งครรภ์ที่มีปีละ 800,000 คน ซึ่งปัญหาเกิดจากสิทธิการรักษาพยาบาลที่ไม่เหมือนกัน มีเพียงหญิงตั้งครรภ์ที่ใช้สิทธิ์ข้าราชการฝากครรภ์เร็วตามกำหนดขององค์การอนามัยโลก (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2556) การฝากครรภ์ช้าจะ

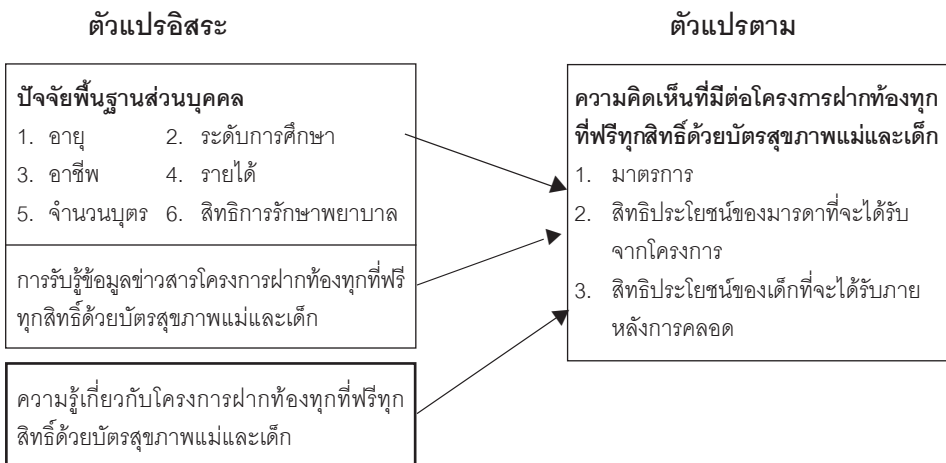
ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์และการคลอด รวมถึงความพิการรุนแรงและการเสียชีวิตของทั้งมารดาและทารก มีผู้หญิงที่เสียชีวิตจากภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากการตั้งครรภ์และการคลอดโดยเฉลี่ย วันละ 1-2 คน รวมทั้งมีมารดาและทารกที่จำนวนมากเจ็บป่วยรุนแรงถึงพิการจากสาเหตุส่วนใหญ่ที่ป้องกันได้ด้วยการฝากครรภ์และพบแพทย์ตามนัดหมาย (Facts for life, 2556) ซึ่งอัตราการตายของมารดาจากการคลอดบุตรและจำนวนเด็กเกิดมีชีพเป็นตัวชี้วัดสุขภาพที่สำคัญของประชากร ในด้านการให้บริการอนามัยมารดาทั้งยังสอดคล้องกับคำมั่นของรัฐบาลไทยต่อโครงการเพื่อเด็กและสตรีขององค์การสหประชาชาติในการลดอัตราการเสียชีวิตของสตรีและเด็กทั่วโลก ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขภายใต้นโยบายของรัฐบาลที่นำโดย นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี จึงมีโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก ในวันที่ 14 สิงหาคม 2556 ภายใต้นโยบาย “แม่คลอด ลูกรอด ปลอดภัย เท่าเทียมทั่วถึง” เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและพัฒนาคุณภาพประชากรโดยการสร้างต้นทุนเด็กให้มีสุขภาพแข็งแรง ปลอดภัย ไร้พิการ ไอคิวเกิน 100 (กรมอนามัย, 2556)

โครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก เป็นนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเข้าถึงการรักษายาบาลของประชาชนทุกสิทธิ์อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการฝากท้องเร็ว โดยเฉพาะผู้ที่ต้องการมีบุตรควรจะทราบถึงโครงการนี้ เพื่อจะได้เตรียมตัวสำหรับการฝากครรภ์ได้อย่างถูกต้อง และทราบถึงสิทธิประโยชน์ของมารดาและเด็กที่ได้รับจากโครงการอย่างครบถ้วน ปัจจุบันโครงการได้ดำเนินงานมาระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังมีผู้ที่ไม่ทราบเกี่ยวกับมาตรการและสิทธิประโยชน์รวมถึงความสำคัญของโครงการ ซึ่งโรงพยาบาลนพรัตนราชธานีเป็นสถานพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการและมีจำนวนหญิงคลอดบุตรสูงสุดในกรุงเทพมหานคร (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2556) ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก โดยมุ่งเน้นถึงเรื่องความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อที่ประชาสัมพันธ์โดยกระทรวงสาธารณสุข เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาโครงการให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับความต้องการแก่ผู้ใช้บริการมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กของผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลพระรัตนราชธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กของผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลพระรัตนราชธานีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก และความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กของผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลพระรัตนราชธานี

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ใช้บริการโรงพยาบาลนพรัตนราชธานีที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กที่แตกต่างกัน
2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กของผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี
3. ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กของผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี

5. วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ใช้บริการโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ซึ่งไม่มีจำนวนผู้ใช้สิทธิ์ที่แน่นอน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการโครงการโดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง (วิลลภ รัฐฉัตรานนท์, 2554) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 246 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบบังเอิญจนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการประมวลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษา คำถามเป็นทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก และความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก

การทดสอบเครื่องมือและหาค่าความเชื่อมั่น

1. การหาค่าความเที่ยงตรง (validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อความแต่ละข้อว่าตรงตามวัตถุประสงค์ และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการจะทำวิจัยหรือไม่
2. การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบเก็บข้อมูล 30 ชุด กับผู้ใช้บริการโรงพยาบาลพระนั่งเกล้าจังหวัดนนทบุรี โดยใช้วิธีวัดของ KR-20 สำหรับวัดความรู้ ส่วนแบบวัดความคิดเห็นใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่าความรู้เกี่ยวกับโครงการมีค่าความเชื่อมั่น .8582 ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ มีค่าความเชื่อมั่น .974 (ด้านมาตรการ .913 ด้านสิทธิประโยชน์ของมารดาที่จะได้รับจากโครงการ .966 และสิทธิประโยชน์ของเด็กที่จะได้รับภายหลังการคลอด .952)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตกับโรงพยาบาลและเข้าเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่จะนำไปแจกด้วยตนเองและฝากกับเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล โดยแนะนำตัวพร้อมทั้งสอบถามคุณสมบัติตามเงื่อนไขการวิจัยและความยินยอมของผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลในแบบสอบถามทุกฉบับ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลประมาณ 3 สัปดาห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างของความคิดเห็น โดยใช้ค่าสถิติ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

6. ผลการวิจัย

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

ผู้ให้บริการโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี อายุเฉลี่ย 27.67 ปี มีช่วงอายุ 25-31 ปีมากที่สุด ร้อยละ 35.8 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 41.1 อาชีพพนักงานบริษัทมากที่สุด ร้อยละ 31.7 ผู้ให้บริการมีรายได้เฉลี่ย 16,902 บาท/เดือน มีช่วงรายได้ 10,001-15,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 31.4 ผู้ให้บริการมีบุตรเฉลี่ย 0.67 คน โดยมีบุตรจำนวน 1 คนสูงสุด ร้อยละ 45.9 ใช้สิทธิการรักษาพยาบาลประกันสังคมมากที่สุด ร้อยละ 47.2

2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก ผู้ให้บริการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อบุคคลมากที่สุด ร้อยละ 65.85 รับจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 45.93 รับจากแผ่นพับของโครงการมากที่สุด สื่อสารมวลชน ร้อยละ 38.62 รับจากโทรทัศน์มากที่สุด และสื่อประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจของหน่วยงาน ร้อยละ 34.96 รับจากบอร์ดภายในโรงพยาบาลมากที่สุด และจำนวนสื่อที่รับของผู้ให้บริการได้รับมากที่สุด คือ รับ 1 สื่อ ร้อยละ 54.90 และน้อยที่สุดคือ รับ 3 สื่อ ร้อยละ 11.80

3. ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก ผู้ให้บริการมีความรู้ภาพรวมเกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในระดับมาก ที่คะแนนเฉลี่ย 20.8 ซึ่งข้อคำถาม เมื่อหญิงตั้งครรภ์ที่เข้าร่วมโครงการมีข้อสงสัยสามารถขอรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ได้ฟรี ผู้ปกครองของเด็กที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับคำแนะนำในการเลี้ยงบุตรให้มีความฉลาดทางปัญญาและอารมณ์ผ่านกระบวนการกิน กอด เล่น เล่า และเด็กที่เข้าร่วมโครงการ จะได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและคำแนะนำด้านทันตสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยความรู้สูงสุดเท่ากันที่ .97 ส่วนข้อคำถาม หญิงตั้งครรภ์ที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการตรวจประเมินความเครียด การตรวจคัดกรองโรคซีฟิลิส และการตรวจคัดกรองโรคธาลัสซีเมียก็ต่อเมื่อมีภาวะเสี่ยงต่อโรคเท่านั้น มีค่าเฉลี่ยความรู้ต่ำสุด .35

4. ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก

การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

4.1 มาตรการ

ผู้ให้บริการมีความคิดเห็นต่อมาตรการโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในภาพรวมอยู่ระดับมาก มีคะแนนความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 51.75 โดยมีคะแนนความคิดเห็นสูงสุด 60 คะแนน และคะแนนความคิดเห็นต่ำสุด 32 คะแนน ซึ่งข้อคำถาม ท่านเห็นด้วยกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งแต่ แรกเกิด - 1 ปี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงสุด 4.60 ส่วนข้อคำถาม ท่านเห็นด้วยกับโครงการที่ให้สิทธิในการฝากครรภ์ฟรีเท่านั้นโดยไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายสำหรับการคลอด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำสุด 4.03 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการไปฝากครรภ์เมื่อทราบว่าท้องของผู้ใช้บริการพบว่า ผู้ใช้บริการจะฝากครรภ์เฉลี่ย 2.09 เดือน พิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้ใช้บริการมีความเห็นว่าจะฝากครรภ์เมื่อทราบว่าท้อง 2-3 เดือนสูงสุด ร้อยละ 74.4 และถ้าไม่มีโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กพบว่า ผู้ใช้บริการจะฝากครรภ์ค่าเฉลี่ย 2.10 เดือน พิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้ใช้บริการมีความเห็นว่าจะฝากครรภ์เมื่อทราบว่าท้อง 2-3 เดือนสูงสุด ร้อยละ 72.0 โดยผู้ให้บริการได้ให้เหตุผลการไปฝากครรภ์สูงสุดคือ ถ้ารู้ว่าตั้งครรภ์ก็จะไปฝากเพื่อการเตรียมพร้อมในการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยทั้งแม่และลูก ซึ่งจะได้อยู่ในการดูแลของหมอและรับคำแนะนำหากมีปัญหาได้แก้ไขได้ทัน่วงที่เพราะอายุครรภ์ยังน้อย คิดเป็นร้อยละ 47.78

4.2 สิทธิประโยชน์ของมารดาที่จะได้รับจากโครงการ

ผู้ให้บริการมีความคิดเห็นต่อสิทธิประโยชน์ของมารดาที่จะได้รับจากโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในภาพรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 30.74 โดยมีคะแนนสูงสุด 35 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 8 ซึ่งข้อคำถาม ท่านเห็นด้วยที่ท่านและคู่สมรสเข้ารับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการตั้งครรภ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.45 ส่วนข้อคำถาม ท่านเห็นด้วยกับระยะเวลาในการใช้สิทธิประโยชน์ที่ครอบคลุมถึงช่วงหลังคลอดอีก 45 วัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.20

4.3 สิทธิประโยชน์ของเด็กที่จะได้รับภายหลังการคลอด

ผู้ให้บริการมีความคิดเห็นต่อสิทธิประโยชน์ของเด็กที่จะได้รับภายหลังการคลอดในภาพรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 34.27 โดยมีคะแนนสูงสุด 40 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 11 ซึ่งข้อคำถาม ท่านเห็นด้วยกับการตรวจสอบสุขภาพในช่องปากตั้งแต่เด็ก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.44 ส่วนข้อคำถาม ท่านเห็นว่าบุตรสุขภาพเด็กกำหนดอายุไว้ตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.08

4.4 ภาพรวมของความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ

ผู้ให้บริการมีความคิดเห็นต่อภาพรวมความคิดเห็นทุกด้านอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 49.20 โดยมีคะแนนสูงสุด 135 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 51 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันอยู่ในระดับมาก แต่สิทธิประโยชน์ของมารดาที่จะได้รับจากโครงการมีค่าสูงสุดที่ค่าเฉลี่ย 4.35 รองลงมาคือมาตรการ และสิทธิประโยชน์ของเด็กที่จะได้รับภายหลังการคลอด มีค่าเฉลี่ย 4.31 และ 4.28 ตามลำดับ

5. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้ให้บริการได้เสนอข้อเสนอแนะเพิ่มเติมพบว่า ควรจะเพิ่มสิทธิเด็กจากแรกเกิดถึง 12 ปี เพื่อเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและได้รับวัคซีนอย่างครบถ้วน ร้อยละ 36.36 รองลงมา คือการประชาสัมพันธ์โครงการน้อยมาก ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี เพราะถ้าไม่อ่านจากสื่อเด็กน้อยก็อาจจะไม่ทราบเลย เจ้าหน้าที่สถานพยาบาลควรแจ้งสิทธิ์กับผู้เข้ารับบริการฝากครรภ์ว่าตนมีสิทธิ์อะไรอยู่ในฐานะร่วมโครงการได้หรือไม่ เนื่องจากต้องถามสิทธิ์เองถึงรับทราบ ร้อยละ 27.27 และ 18.18 ตามลำดับ

6. การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปร	ความคิดเห็น			
	ภาพรวม	มาตรการ	สิทธิประโยชน์ของมารดา ที่จะได้รับจากโครงการ	สิทธิประโยชน์ของเด็กที่ จะได้รับภายหลังการคลอด
ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล				
อายุ				
ระดับการศึกษา	X	X	X	X
อาชีพ	X	X	X	X
รายได้	*	*	X	X
จำนวนบุตร	**	***	**	***
สิทธิการรักษาพยาบาล	X	X	X	X
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	**	**	**	**
โครงการ	X	X	X	X
ความรู้เกี่ยวกับโครงการ				

*ค่านัยสำคัญทางสถิติระดับ .05   **ค่านัยสำคัญทางสถิติระดับ .01   ***ค่านัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

X หมายถึง ไม่มีแตกต่างหรือความสัมพันธ์กับความเห็นต่อโครงการ

สมมติฐานที่ 1 ผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กที่แตกต่างกันผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และ .01 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน

1.2 ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

1.3 ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

1.4 ผู้ใช้บริการที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในภาพรวมและด้านมาตรการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน

1.5 ผู้ใช้บริการที่มีจำนวนบุตรต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และ .001 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน

1.6 ผู้ใช้บริการที่มีสิทธิการรักษาพยาบาลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฯ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการในภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฯ ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก ไม่มีสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการฯ ในภาพรวมและรายด้าน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

7. การอภิปรายผล

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

ผู้ให้บริการโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี มีอายุตั้งแต่ 17-38 ปี เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่เหมาะสมกับการมีบุตร โดยมีกลุ่มอายุ 25-31 ปีมากที่สุด ซึ่งอายุช่วงนี้เป็นช่วงแห่งการเริ่มต้นสร้างครอบครัว รวมถึงเพื่อการมีบุตรที่แข็งแรงปราศจากโรคแทรกซ้อน ซึ่งอีก 2 ช่วงอายุยังสามารถสะท้อนถึงสภาพสังคมได้คือ 1) กลุ่มอายุ 17-24 ปี แสดงให้เห็นถึงการตั้งครรภ์เร็วและมีการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ซึ่งสามารถดูข้อมูลร่วมกับด้านอาชีพที่มี

นักเรียนนักศึกษา และระดับการศึกษาช่วงมัธยมศึกษามีมากเป็นอันดับสอง 2) กลุ่มอายุ 32-38 ปี แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการแต่งงานช้าลงและมีบุตรน้อยลง ซึ่งสามารถดูข้อมูลร่วมกับจำนวนบุตรที่มีผู้ที่ไม่เคยมีบุตรและบุตร 1 คน มีสัดส่วนที่มาก อาจเพราะสังคมในปัจจุบันให้ความสำคัญกับความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ/รายได้ของครอบครัวเป็นหลัก ผู้ใช้บริการมีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ จึงประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทมากที่สุด และมีรายได้อยู่ในช่วง 10,000-15,000 บาท/เดือนสูงสุด ซึ่งเป็นอัตราค่าจ้างที่รัฐบาลได้กำหนดไว้เป็นค่าจ้างขั้นต่ำรายวันถึงระดับปริญญาตรี ทั้งนี้ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีสิทธิการรักษาพยาบาลคือ สิทธิประกันสังคมสูงสุด ซึ่งเป็นสิทธิการรักษาพยาบาลหลักของพนักงานบริษัท นอกจากนี้การที่มีบุตร 1 คนเป็นจำนวนมากที่สุด เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวที่ได้ผล ส่งผลให้ผู้ใช้บริการมักมีบุตรจำนวน 1 คนหรือไม่เกินสูงสุด 2 คนเท่านั้น

2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก

ผู้ใช้บริการโครงการฯ มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อบุคคลสูงสุด โดยส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารจาก เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล เพราะเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลมีหน้าที่ในการให้บริการข้อมูลข่าวสารกับผู้ใช้บริการโดยตรงอยู่แล้ว อีกทั้งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในโครงการเป็นอย่างดี จึงทำให้สามารถตอบข้อสงสัยให้แก่ผู้ใช้บริการได้ทันที ตรงประเด็น รวดเร็ว และชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ของ พัชณี เที่ยจรรยา (2545) ได้กล่าวว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อที่สำคัญยิ่ง เป็นสิ่งที่นำข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์รับข้อมูล ซึ่งผู้ใช้บริการได้รับข้อมูลจากสื่อนี้น้อย เนื่องจากแผนพับโครงการมีการประชาสัมพันธ์ที่น้อย มีขอบเขตพื้นที่ประชาสัมพันธ์ที่จำกัดอยู่เฉพาะบริเวณที่ติดต่อขอข้อมูล และโปสเตอร์เป็นสื่อที่ไม่ดึงดูดขนาดไม่เด่นชัด และมีรายละเอียดที่ไม่ครอบคลุมข้อมูลที่ควรทราบ สื่อสารมวลชนได้รับข้อมูลจากโทรทัศน์ โดยมีการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสปอตโฆษณารายการของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เท่านั้น และมีระยะเวลาเดินรายการที่สั้น อีกทั้งช่วงเวลาที่ประชาสัมพันธ์ยังเป็นช่วงเวลาที่หญิงวัยทำงานซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ไม่สะดวกในการรับข้อมูลจากสื่อนี้ได้ และสื่อประชาสัมพันธ์

เฉพาะกิจของหน่วยงานได้รับจากบอร์ดภายในโรงพยาบาล ซึ่งการจัดบอร์ดจะเป็นการจัดแบบหมุนเวียนเรื่อง และใน 1 บอร์ดจะมีหลายเรื่องติดประชาสัมพันธ์อยู่ ทำให้ไม่สามารถดึงดูดความสนใจ และผู้ที่เข้ามาใช้บริการในห้วงเวลาดังกล่าวเท่านั้นที่จะได้รับทราบข้อมูลจากสื่อนี้ ส่วนสื่อประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจอื่นๆ มีการประชาสัมพันธ์แค่ในช่วงเริ่มเปิดโครงการเท่านั้น

3. ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กผู้ใช้บริการโครงการฯ ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้ใช้บริการให้ความสนใจต่อโครงการเนื่องจากตนเองสามารถใช้สิทธิ์ของโครงการได้ จึงพยายามหาข้อมูลเพื่อให้ตนเองมีความรู้เกี่ยวกับโครงการให้มากที่สุด จะได้นำไปปรับใช้ในการเข้าร่วมโครงการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อตนเองให้มากที่สุด ส่วนข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องจากโครงการมีข้อมูลที่มีรายละเอียดดีมาก จึงทำให้เกิดความสับสนหรือจำได้ไม่ครบถ้วน ผู้ใช้บริการจึงนำความรู้ที่ได้รับไปผนวกกับประสบการณ์ของตน เพื่อใช้ในการตอบคำถามความรู้ เช่น เรื่องเด็กที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับวัคซีนพื้นฐานตั้งแต่ 0 – 10 ปี ผู้ใช้บริการอาจเกิดความสับสนหรือจำรายละเอียดของข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน อันมาเนื่องจากตามสิทธิบัตรสุขภาพของเด็กได้กำหนดไว้ถึงอายุ 5 ขวบ แต่สิทธิประโยชน์ของเด็กเรื่องวัคซีนพื้นฐานได้ให้สิทธิ์ถึง 15 ปี เป็นต้น หรือเรื่องหญิงตั้งครรภ์ที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการตรวจประเมินความเครียด การตรวจคัดกรองโรคซิฟิลิส และการตรวจคัดกรองโรคธาลัสซีเมีย ก็ต่อเมื่อมีภาวะเสี่ยงต่อโรคเท่านั้น เนื่องจากผู้ใช้บริการอาจเข้าใจว่าการตรวจคัดกรองที่เป็นโรคเฉพาะหรือการตรวจประเมินความเครียด ซึ่งตามสิทธิเดิมไม่รวมเรื่องดังกล่าวด้วย จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเองถ้าต้องการตรวจโดยไม่ได้มีความเสี่ยงต่อโรคมามาก่อน จึงไม่น่าจะรวมอยู่ในสิทธิประโยชน์ของโครงการที่จะได้รับ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ของ ศุภนิธย์ พลไพรินทร์ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้เป็นความสามารถในการคิดเข้าใจข้อเท็จจริง บวกกับประสบการณ์เดิมที่เกิดจากการเรียนรู้ แล้วตัดสินใจประเมินค่าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

4. ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก

4.1 มาตรการ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เพราะผู้ให้บริการคิดเห็นว่าหลักการของการโครงการที่ให้มานั้นเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้ใช้บริการเอง อีกทั้งจะส่งผลดีต่อบุตร จึงแสดงความเห็นด้วยกับโครงการว่าจะสามารถช่วยให้ตนเองเข้าถึงบริการได้อย่างเท่าเทียมทั่วถึงฝากครรภ์ได้เร็วขึ้น ง่ายขึ้นและมีคุณภาพ ลดความกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย

4.2 สิทธิประโยชน์ของมารดาที่จะได้รับจากโครงการ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เพราะผู้ให้บริการเห็นถึงประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก ในเรื่องค่ารักษาพยาบาลที่ไม่ต้องเสียการได้รับคำแนะนำ การรักษา การตรวจคัดกรองโรคทั้งตนเองและคู่สมรสและได้รับการบริการอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากลซึ่งได้ระบุไว้ในโครงการ

4.3 สิทธิประโยชน์ของเด็กที่จะได้รับภายหลังการคลอด ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะผู้ให้บริการมีความเห็นว่าบุตรของตนได้รับประโยชน์จากโครงการ และผู้ให้บริการก็ได้รับคำแนะนำในการเลี้ยงดูบุตร ที่จะสร้างความมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตรให้มีการพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจที่สมวัย โดยเฉพาะคุณแม่มือใหม่ที่มีมักจะกังวลมากเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรคนแรกให้ดีตามที่ตนหวังไว้

4.4 ภาพรวมของความคิดเห็น ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้ให้บริการเห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อตนเองคู่สมรสและบุตร เมื่อเข้าร่วมโครงการในหลายเหตุผลโดยเฉพาะอย่างยิ่งตรงกับสิทธิการรักษาพยาบาลของตน ทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเมื่อเข้าโครงการ และยังได้รับการบริการที่มีมาตรฐานระดับสากลตามที่ได้กล่าวไว้ในตัวโครงการ จึงแสดงความเห็นด้วยกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก

5. การทดสอบสมมติฐาน

5.1 ผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กที่แตกต่างกัน

ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กที่แตกต่างกัน มี 3 ตัวแปรที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และยังแตกต่างกันไปในทิศทางเดียวกันคือ อายุ รายได้ และจำนวนบุตร หมายความว่า ผู้

ใช้บริการที่อยู่ในช่วงอายุน้อย รายได้น้อย และยังไม่เคยมีบุตร เห็นด้วยกับโครงการ
ท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กทั้งภาพรวมและรายด้าน มากกว่าผู้
ใช้บริการที่มีช่วงอายุมากกว่า รายได้สูงกว่าและผู้ใช้บริการที่เคยมีบุตร ซึ่งสอดคล้อง
กับการศึกษาของ อูทุมพร กะลินเกา (2553) ที่ศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการที่มี
ต่อการให้บริการของศูนย์บริการหลัก ประกันสุขภาพโรงพยาบาลอุดรธานี พบว่าผู้รับ
บริการที่มีอายุและรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของศูนย์บริการ
หลักประกันสุขภาพโรงพยาบาลอุดรธานีแตกต่างกัน การแสดงความเห็นด้วยของผู้ใช้
บริการที่มีอายุน้อยและยังไม่เคยมีบุตร อาจเนื่องมาจากมีประสบการณ์ที่น้อยกว่าผู้ใช้
บริการที่มีอายุมากกว่าและเคยมีบุตร ในเรื่องการเตรียมตัว การปฏิบัติตัวระหว่างการ
ตั้งครรภ์ ขั้นตอนการฝากครรภ์และการคลอดบุตร ความรู้ในเรื่องการตั้งครรภ์ การเลี้ยง
ดูบุตร และประโยชน์ที่ได้รับจากสิทธิ์เดิมของตน ทำให้ผู้ใช้บริการที่มีอายุมากกว่าและ
เคยมีบุตรเกิดการเปรียบเทียบถึงสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการกับสิ่งที่เคยได้รับมา
ก่อน สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นของ Foster (1952 อ้างใน พิชัย คุ่มหรั่ง,
2541) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นมาจาก 2 ประการ คือ ประสบการณ์
และระบบค่านิยมทำให้มีความคิดเห็นต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกัน ส่วนผู้ใช้บริการที่มี
รายได้น้อยเห็นด้วยกับโครงการท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กที่มาก
กว่าผู้ใช้บริการที่มีรายได้สูง เนื่องจากการดำรงชีพอยู่ในเมืองใหญ่ทำให้มีค่าใช้จ่าย
สูง ประกอบกับรายรับที่ไม่ได้สูงมากนักของผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ จึงทำให้ต้องประหยัด
ค่าใช้จ่ายให้ได้มากที่สุด ส่งผลให้เห็นด้วยกับโครงการมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูง เพราะเมื่อ
เข้าร่วมโครงการจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการฝากครรภ์ รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร
ในบางส่วนได้ เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวลงได้

ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุก
สิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กที่ไม่แตกต่างกัน คือ ระดับการศึกษา อาชีพ และสิทธิ
การรักษาพยาบาล เนื่องจากระดับการศึกษา อาชีพ และจำนวนครั้งที่เคยตั้งครรภ์นั้น
ไม่ได้เป็นเงื่อนไขหรือคุณสมบัติที่จะใช้ในเข้าร่วมโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วย
บัตรสุขภาพแม่และเด็ก ซึ่งทุกระดับการศึกษา ทุกอาชีพ สามารถเข้าร่วมโครงการได้
อย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของอูทุมพร กะลินเกา (2553) ที่
ศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของศูนย์บริการหลักประกัน
สุขภาพโรงพยาบาลอุดรธานี พบว่าผู้รับบริการที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็น

ต่อการให้บริการของศูนย์บริการหลักประกันสุขภาพโรงพยาบาลอุดรธานีไม่แตกต่างกัน ส่วนสิทธิการรักษาพยาบาลทั้ง 3 สิทธิคือ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ข้าราชการ และประกันสังคมเป็นสิทธิที่สามารถใช้ได้กับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก จึงไม่พบความแตกต่าง แต่ถ้าจะพบความแตกต่างอาจต้องศึกษาเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการที่ใช้สิทธิการรักษาพยาบาลอื่นที่ไม่ใช่ 3 สิทธิการรักษาพยาบาลนี้ เช่น จ่ายเงินเอง ใช้ประกันสุขภาพ หรือสวัสดิการของบริษัท เป็นต้น

5.2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการทั้งภาพรวมและรายด้าน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า จำนวนสื่อที่ได้รับยังมีจำนวนมาก ก็จะทำให้เห็นด้วยกับโครงการมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งผู้ใช้บริการที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อในหลายรูปแบบด้วยความสนใจเพื่อสนับสนุนทัศนคติของตนให้ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้ของ ไพศาล หวังพานิช (2543) ที่กล่าวว่า ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งโดยมักเลือกตามความคิดเห็น และความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ให้มีความมั่นคงชัดเจนยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงยากขึ้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

5.3 ความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ

ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กทั้งภาพรวมและรายด้าน อาจเป็นเพราะผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการในเบื้องต้นอยู่ในระดับมากแล้ว ยกเว้นบางข้อ ซึ่งผู้ใช้บริการไม่จำเป็นต้องมีความรู้อย่างลึกซึ้งก็สามารถใช้สิทธิประโยชน์ของโครงการได้ โดยปฏิบัติตามขั้นตอนที่แพทย์และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลแนะนำ ทั้งยังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเมื่อเข้าโครงการ และคนส่วนใหญ่จะเล็งเห็นถึงสุขภาพครรภ์เป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก ผู้วิจัยเสนอให้ประชาสัมพันธโครงการโดยใช้การสื่อสารแบบบูรณาการ ที่ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มศักยภาพการประชาสัมพันธ์โครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น
2. ผู้ใช้บริการที่มีอายุ รายได้ และจำนวนบุตรต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กแตกต่างกัน ผู้วิจัยเสนอให้ประชาสัมพันธโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กให้เข้าถึงผู้มีสิทธิ์ที่อยู่ในชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม และสถานบริการ ผ่านอาสาสมัครสาธารณสุข คณะกรรมการชุมชนและงานบริหารบุคคลของหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะสตรีที่มีอายุน้อยและเพิ่งผ่านการสมรส ถึงเรื่องข้อปฏิบัติและสิทธิประโยชน์ของโครงการ
3. ผู้ใช้บริการได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าเจ้าหน้าที่สถานพยาบาลควรแจ้งสิทธิ์กับผู้เข้ารับการฝากครรภ์ ผู้วิจัยเสนอให้ สปสช. ควรขอความร่วมมือกับสถานพยาบาลต่างๆ ในการแจ้งสิทธิประโยชน์ของโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กแก่ผู้ให้บริการทุกคนให้ทราบอย่างชัดเจน เมื่อแรกตรวจการตั้งครรภ์พร้อมแจกแผ่นพับโครงการให้ด้วย ตลอดจนช่องทางที่จะติดต่อสอบถามกับสถานพยาบาล
4. ผู้ใช้บริการมีความรู้เกี่ยวกับโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในบางข้ออยู่ระดับปานกลาง ผู้วิจัยเสนอให้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าใจง่าย สีสันชวนอ่าน พกพาสะดวก และมีขนาดกะทัดรัดสามารถเก็บไว้ในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กได้ เพื่อให้ใช้งานได้ง่ายและเพิ่มการจดจำข้อมูลข่าวสารโครงการได้มากขึ้น ซึ่งหากผู้ให้บริการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถจดจำได้ จะช่วยให้ใช้สิทธิประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์เกิดประโยชน์ต่อตนเองอย่างเต็มที่ รวมทั้งช่วยลดภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

5. ผู้ใช้บริการมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีการขยายโครงการสูโรงพยาบาลในสังกัดอื่น ในขณะที่โครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กในปัจจุบันมีสภาพเป็นเพียงโครงการนำร่อง ผู้วิจัยเสนอให้ขยายโครงการเข้าสู่ภาวะเต็มรูปแบบเพื่อให้เกิดความทั่วถึงและสามารถเชื่อมต่อระหว่างการใช้สิทธิ์รูปแบบอื่นของผู้ใช้บริการได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบถึงความแตกต่างในการได้รับผลประโยชน์จากโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก ระหว่างผู้เข้าร่วมโครงการกับผู้ไม่เข้าร่วมโครงการ
2. ควรศึกษาผู้บริการที่เข้าร่วมโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็กครบทุกระบบ ตั้งแต่แผนกตรวจโรคสูติกรรม ห้องคลอด และคลินิกสุขภาพเด็กดี รวมทั้งเพิ่มคำถามด้านมาตรฐานการบริการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกด้าน
3. ควรศึกษาภาวะการเตรียมพร้อมของสตรีก่อนการตั้งครรภ์ในเรื่องของการเตรียมตัวความรู้ และการเลือกใช้สถานพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์, กระทรวงสาธารณสุข. (2556). **รายงานสถิติการให้บริการทางการแพทย์ กรมการแพทย์ พ.ศ. 2556** (Online). <http://goo.gl/AnGhXI>. 1 กันยายน 2557.
- กรมอนามัย, สำนักส่งเสริมสุขภาพ. (2556). **ขออนุมัติโครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์ด้วยบัตรสุขภาพแม่และเด็ก เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันแม่แห่งชาติ** (Online). <https://goo.gl/GcSxf8>. 19 กรกฎาคม 2556.
- พัชนี เชยจรรยา. (2545). **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- ไพศาล หวังพานิช. (2543). **การวัดและประเมินผลระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2554). **เทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุภนิศย์ พลไพรินทร์. (2540). **เทคนิคการประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2556). **รัฐบาลถวาย “โครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ์” เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ** (Online). <http://goo.gl/57hFSe>. 24 กันยายน 2556.
- อุทุมพร กะลินเกา. (2553). **ความคิดเห็นของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของศูนย์บริการหลักประกันสุขภาพโรงพยาบาลอุดรธานี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Facts for life. (2556). **ลูกเกิดรอด แม่ปลอดภัย** (Online). <http://goo.gl/mKqNbQ>. 14 มกราคม 2556.
- Foster, Charles R. (1952). **Psychology of Life Adjustment**. Chicago: America Technical Society. อ้างใน พิชัย คุ่มหรั่ง. (2541). **ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่วิเคราะห์งบประมาณที่มีต่อระบบงบประมาณแบบแผนงาน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.